6
6-c
23
a.1 3
BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE
6
5 B
7
-6.c.23

Digitized by Google

Digitized by Google

NOVÆ
GRAMMATICÆ
Ungaricæ
SUCCINCTA METHODO COMPREHENSÆ, ET
perſpicuis exemplis illuſtratæ
LIBRI DUO.
Ad
Illuſtriſſimum & Generoſiſſimum Principem ac Dn.
DN. MAURITIUM *juniorem, Haſſiæ Landgravium &c.*

Autore
ALBERTO MOLNAR Szencienſi.

BIBL. DOM. PROF. ROM.
IHS
BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUELE ROMA

HANOVIÆ, Typis Thomæ Villeriani: *impenſis verò* Conradi Biermanni *& conſort.*
clɔ Iɔc x.

Digitized by Google

Digitized by Google

Illuſtriſſimo ac Generoſiſſimo Princip[i]
& Domino,

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Dn. Mauritio Juniori,

Excelſiſſimi & Potentiſſimi Principis, ac Domini, Dn. MAURITII HASSIÆ LANDGRAVII, Comitis in Katzenelnbogen, Dietz, Zigenhan & Nidda &c.

FILIO INCLYTISSIMO:

& pro tempore

Illuſtris Academiæ Mauritianæ, quæ eſt Marpurgi Haſſorum, Rectori Magnificentiſſimo: Domino ſuo Clementiſſimo.

APUD *Parthos olim & Perſas Orientis populos lege cautum fuiſſe accepi, Princeps Illuſtriſſime, ne quis Regem Principemq́; virũ ſalutaturus ſine munere accederet. Unde & ſapientes illi, in Evangelii principio viri, Magi voce Perſica dicti, veniẽtes ab oriente Bethlehemum, non ſine munere ſalutarunt Ieſum recẽs natum regem. Sed & Auſtri quoq; Regina, hujus inſtituti haudquaquam ignara, ad Salomonẽ Regem ſapientiſſimum venit. Perſas verò etiamnũ priſcæ legis hujus memores eſſe, hac ætate tuâ domeſtico exẽplo didiciſti Princeps Inclytiſſime. Vidiſti enim*

in illuſtri Aula Caſſellenſi Excelſiſſimi Patris tui, quomodo Ipſius Celſitudinem, ſplendidiſſimi Regis Perſiæ Legati reverenter ſalutarent, munera Aſiatica, pretioſam Cidarim & acinaces inauratos humiliter offerentes.

Moris itaq; hujus & ſimilium inſtitutorum aliorum, recordatio & conſcientia, hactenus me veluit ac deterruit, ne Tuam Celſ. ſalutaturus, manibus vacuis accederem, licet toto illo tempore, ex quo ſceptra Academiæ noſtræ ea ſuſcepit, gratulandi ſtudio flagrarim. Confectus verò tandẽ mihi eſt, Dei beneficio, iſte libellus Ungaricus, in inclyta hac Academia per biennium ferè, raro intermiſſâ meditatione compoſitus; qualis nunquam antea fuit viſus. In quo ſanè multum ſudavit ingeniolum meum, ut quoquomodo Principe dignum munus ex eo elaborarem. Cùm autem meum iſtud munus Tuæ Celſit. de novo magiſtratu Academico gratulans offerre & cõmendare laborem, ſi unquam aliàs, nunc certè Svadæ beneficio & Tulliano eloquio in primis mihi opus fore deprehendo. Magnis enim ſplendoribus radiantem te affari cupio Principẽ, & de novis honoribus gratulando Tuæ Celſ. tenuem commendare libellum donaticum. Non enim poſſum ediſſerere, Tuámne Celſitudinẽ ſtatuat animus meus hoc magiſtratu feliciorem, an verò Academiam hanc exiſtimet Te Rectore eſſe fortunatiorem. Mihi ſanè utrique

trique ſumma felicitate cumulari videmini, ac pro meo in utrũq; amore gratulor utriq; ex animo ſyncero. In primis autem lætor, & exſultans celebro Deum ter max. quòd Illuſtriſſimo Principi MAURITIO, *Mæcenati noſtro benigniſſimo, tàm cumulatè benedixerit, ut ſplendidioribus ſuæ Haſsiæ muneribus publicis genuinos & præclarè inſtitutos filios poſſit præficere. Unde etiam nuper vehemẽter ſum gaviſus, cùm Reverendiſſ. & Inclytiſſimũ Principem* OTHONEM *Haſſiæ Landgravium, fratrem tuum natu maximum, ex Academia Argentinenſi, ad Hersfeldienſis Eccleſiæ exemtæ adminiſtrationem viderem revertentem ſalvum & incolumem.*

Quid autem nobis in mentẽ venire exiſtimas, Inclyte Princeps MAURITI, *cùm te Rectorẽ noſtrum, purpurâ fulgentem, prælatis ſceptris aureis, in Muſarum templa deſcendentẽ intrantemq; cernimus? Videtur certè quiſq; tacitè mecum te talibus alloqui:*

Vive diu Princeps, noſtro decus addite ſæclo,
Te Rectore cluant noſtra Lycæa diu!

Qui enim hæc tibi non ex animo precatur, ingratũ eum & invidum non immeritò dixerim: & qui te non veneretur & amet, illum planè ſtipitem plumbeum eſſe oportet:

Cunctis nãq; bonis tua cõplacet inclyta virtus,
Et placidi mores, virgineusq; decor.

Gratior inq; tuo ſic lucet corpore virtus,
Ceu ſit in exciſo lucida gemma ſolo:
Flos viridi in prato; fulvo Gangeticus orbe
Unio; & in calathis lilia lecta ſuis.

Quemadmodũ enim in fratre tuo Othone, *quem modo laudavi, ſic etiam in te tuiſq; fratribus minoribus,* Gwilhelmo, Philippo *&* Hermanno, *vera paternæ indolis indicia, & avitarum virtutum ſemina emicantia cernimus: & veriſſimè poſſumus de vobis modulari illud Poëtæ Venuſini:*

Horat. Ode 4, lib. 3.

Fortes creantur fortibus: & bonis
Eſt in juvencis, eſt in equis patrum
Virtus: nec imbellem feroces
Progenerant aquilæ columbam.

Videmus præterea, in vobis quid pia poſſit parentũ cura, & inſtitutio liberalis; qua de re idem Poëta inquit:

Doctrina ſed vim promovet inſitam,
Rectiq; cultus pectora roborant.

O vos felices & fratres fauſto ſidere natos! quibus ſola domeſtica exempla ſufficiant ad capeſſendũ iter gloriæ, & addant virtutum maximarũ calcar, cujusmodi illud eſt apud Poëtam:

Æneid. 12.

Te pater Æneas, & avunculus excitet Hector.

Ego pro multis deſcribam unicum, ex Joh. Sturmii *exemplum* Caroli Magni; *cuius gloriæ vos heredes eſſe alibi quoq; monui.*

Ad Wolffgangi Duc. Bipont. filii. Præfat. lin.

Quid enim ni iſtud faciam? [*verba ſunt Sturmii,*] cùm videamus in Carolo magno gloriam bellorũ,

quæ

quæ in Gallia, Aquitania, Italia, Hiſpania, Saxonia, Sarmatia, Pannoniis, apud exteras gentes atq; nationes terra mariq; geſſit, minus futuram fuiſſe præclaram, niſi ſtudio religionis & patrocinio literarũ magis fuiſſet illuſtrata. Ita ipſe erat doctus, & ita literarum atq; humanitatis ſtudioſus, vt ſermonem patrium, ad Grammaticorum regulas revocarit: viris doctis magna præmia propoſuerit. Alberum Anglum eruditũ virum ſecum eſſe voluit, & à ſe non diſcedere, & hoc comite fieri aliquot annis eruditior. Albinum Scotum literatum hominem in Inſubriam miſit, & illum Ticini ludo literarum prępoſuit. Clementem Scotum, Albino æqualem, etiam bene doctum Lutetiam miſit: ſtipendia adoleſcẽtibus conſtituit, & collegium inſtituit: quod nõ ſolum ex nobilium liberis, verùm etiam ex plebe civium non locupletum filiis cooptatis, conſtare voluit: quo uſque adeo delectatus eſt, ut probationi illorum adoleſcentiũ adeſſe voluerit. Probabatur enim in illis, non ſolũ memoria preceptorum, verùm etiam exercitatio: quę fiebat aut ſcripto ſubito, aut dictione ſubita, aut oratione meditata, aut verſibus compoſitis: de quibus ipſe Imperator ſententiam dicere potuit, & dixit, ut tradũt Hiſtorici. In probatione Pariſienſi, quã honeſta pauperum adoleſcentum laudatio? Agite pueri: pergite, ut cœpiſtis, ampliſſima induſtriæ præmia conſequi, qui meam autoritatem ſecuti eſtis: veſtra ſint Sacerdotia: ex vobis Pontifices cõſtituam: vobis hic honor tributus ſit, ut hic ad meã dexteram collocati, atq; cõſpicui ſitis. Quanta ve- trad. Schol. Laving.

rò ſeveritas in illa condẽnatione nobilitatis? Vos verò belli, & delicatuli, delibutis & cõpoſitis capillis adoleſcẽtes, qui parentum veſtrorum facultatibus nitimini, & nobilitati confiditis, & Cęſaris veſtri autoritatem, Imperatorisq; maieſtatem cõtemnitis: exemplum in vobis conſtituam meæ ſeveritatis & veſtræ ignaviæ. Hi inopes atq; pauperes vobis in honoribus anteponentur: vobis etiam in præmiis præferẽtur. Deum teſtor; nullum vobis reditum ad honores & præmia patere poſſe, antequàm in virtutis & diligentiæ & verecundiæ viam redeatis. Quis non hanc diſciplinam ſcholarum, cum illa caſtrorũ ejusdem Imperatoris comparet? Militũ enim diſciplina, ſæpe cum ipſis militibus, atq; imperatoribus cecidit: at ſcholæ, & gymnaſia & literarum ludi poſtquàm ſemel conſtitutam diſciplinam habent, tàm diu eorũ utilitates ſentiuntur, atq; percipiuntur, quàm diu doctorum hominum, qui ex hujusmodi ſcholis egreſſi ſunt, extant monumenta. Admirandum eſt, in uno Imperatore tot, tantaſq; fuiſſe virtutes: ſed illud mirandum in primis, quòd rerum geſtarum & armorum non putarit ſatis magnam eſſe gloriã, ſi ſolis caſtris contineretur, niſi etiam in eruditorũ collegiis homines armaret, cõtra barbariem & mores improbos: armaret inquam, legibus, moribus, inſtitutis, artibus, doctrinis, diſciplinis; pręmiis, honoribus. Hoc enim literæ armis præſtant, quòd ex diſciplina armorũ nemo artes, & diſciplinas poteſt cognoſcere: ex literarum verò monumentis multi præclari duces & imperatores extiterũt. Egregius Imperator,

tor,cui in re honeſta nihil fuit ſatis. Nō enim contentus hoc collegio,& hoc Clemente illius collegii præfecto: ex Svevia etiam Valdonem, magni, ut credibile eſt,nominis virum,evocavit,& collegio,quod ad phanū D.Dionyſii eſt, quod ab urbe Lutetia duarum horarum abeſt itinere,prępoſuit: vel quòd æmulos eſſe voluit Pariſienſium Dionyſianos iſtos:vel quòd longinquū eſſe putaret,diei, nō horæ,itinere ſcholas inter ſe dirimi. Et optavit ille perſępe duodecim ſibi Auguſtinos,vel Hieronymos iuxta numerum provinciarum, quæ bello captæ imperio Francico parebant. Cujus voti ſi cōpotem eum Deus illis temporibus fieri voluiſſet, quid aliud facturū fuiſſe putatis: quàm vt his tàm præclaris gubernatoribus, ſingulis in provinciis ſcholas conſtitueret?

Huc uſq; Sturmius *de* Carolo Magno. *Veſtri generis propagatore; quem nemo unquam per tot ſæcula Principum, Tuo Patre Illuſtriſſimo imitatus eſt feliciùs. Qui etiam hodie hanc illuſtrem Academiam ſuā, ab avo ſuo Principe fortiſſimo* Philippo *fundatam non deſinit exornare & munificentiſſimè locupletare. Etſi enim Academia iſta iam olim hanc laudem obtinuerit; quòd in ea methodicè traderentur artes & diſciplina,* conſtaretque inibi ſtudiorum lucidus ordo: *eam tamē longè clariorem reddidit eximia pietas & ſapiētia Patris Tui Excelſiſſimi, vindicando ipſam à putido* Ubiquitatis *commēto, quod non ita pridem infruniti*

quidam bambaliones invexerant. Neq; ſatis putavit Ipſius Celſitudo, unicè ab initio foviſſe hanc Academiam Haſſiacam, verùmetiam Caſſellis præter Scholam civicam, erexit in aula ſua literatiſſima, nobiliſſimum gymnaſium in quo non ſolùm Ipſius Celſ. liberi, ſed totius Haſſiacæ nobilitatis iuventus, in artibus & linguis variis informaretur & inſtitueretur. Et ſicubi Celſitudini Ipſius reſpirare liceat ab arduioribus negotiis publicis, libens & intereſſe ſolet gymnaſiis, & præceptorum diſcipulorumq; ipſemet explorare & examinare induſtriam atq; diligentiam. Et vidi ipſe cum eſſem Herſfeldiæ, quomodo Ipſius Celſitudo, in viſitatione gymnaſii ejus loci, ſecum deduxerit deq; inſtaurando illo collegio monuerit Inclytum filiũ Othonem, exemptæ Eccleſiæ Herſfeld: Adminiſtratorem, Principem iuvenem, artibus & linguis præclaris egregiè inſtitutũ atque condecoratum. Sed manifeſta hæc ſunt & exterarum quoque gentiũ linguis celebrantur, itaque ad propoſitum accedam propius. Ac ut initiò dicebam, nunc maximè optare me Suadæ medullam, & aliquam in dicẽdo gratiam, cùm ſcilicet librũ hunc Tuæ Celſ. offero ac commendo. Grammatica enim eſt, cujus vel ſola mentio territare ſolet diſcipulos plagoſorum Orbiliorum. Neq; mirum, quia cõtinet literarum radices, quas Marcus Portius Cato verè dixit amaras eſſe. Cum igitur tuam ætatẽ

reſpicio

reſpicio & mei muneris qualitatẽ, protinus in mentem mihi venit illud Lucretii Poetæ antiquiſſimi:

Ac veluti pueris abſinthia tetra medentes
Cùm dare conantur, priùs oras pocula circum
Contingunt mellis dulci flavoq; liquore.

Quocirca condienda ſanè mihi eſſet aliquo Rhetorũ pigmento hæc mea commendatio, quo libelli mei, ſi qua ſe prima fronte offerat, tetricitatem, prælinerẽ ac delenirem. Verùm cum nullis ſim eloquẽtiæ phaleris inſtructus, nec verba mihi occurrant delenifica ſimplici veriverbio librum meum Grammaticum Tuæ Celſ. exhibeo: & fateor humile quidẽ eius eſſe argumentũ: ſed tamen inter artes liberales primum obtinet locum ea diſciplina & reliquarum artium clavis ſolet appellari, & ipſa de ſe hæc vulgo conſvevit clamitare:

Fruſtrà doctores ſine me coluêre ſorores. &
Qui neſcit partes, invanùm tendit ad artes.

Qua de re proponere hîc mihi liceat Illuſtriſ. Parentis tui, udicium eruditiſſimum:

Cui enim [*inquit alicubi Ipſius Celſ.*] vel mediocriter in hiſtoricorum monumẽtis verſato, obſcurum eſt, quantis impenſis Ptolemæus illos Ariſtarchos, Apollonios, alioſq; rei Grammaticæ peritiſſimos viros cõquiſiverit? quantis muneribus affectos condecoraverit? quod non feciſſet Rex lõgè ſapientiſſimus, niſi ſummam eſſe neceſſitatẽ & utilitatẽ Grãmaticæ diſciplinæ exiſtimaſſet. Quid? quòd hunc ipſum Regem ζητήματα quædã in Ho- *M.H.L. ad Tadotrib.*

merum Grãmatica conſcribere & poſteritati conſecrare non piguit? Quid dicam de Cajo illo Julio Cæſare, primo Imperii Romani Monarcha, qui vel in ſummo bellorum civilium ardore, duos de analogia Grammatica libros, ad aureum illud eloquentiæ flumẽ Marcum Tullium confecit? Quid de clariſsimo in republica Romana viro M. Terẽtio Varrone? qui viginti quatuor libris Grammaticam pertractavit, ſed integri ii injuriâ temporis, ad nos non pervenerunt.

Hæc Illuſtriſſimus Princeps Mauritius. *Etſi autem de Grammaticis eruditarum linguarũ Græca & Latina iſta potiſſimùm dicantur, certum tamen eſt alias quoq; linguas utiles ac neceſſarias, ex præceptis Grammaticis faciliùs & certiùs poſſe addiſci, & ad uſum accommodari. Id quod nullis licuiſſe hac ætate puto luculentiùs deprehendere, quàm Tuæ Celſit. & Inclytis fratribus tuis reliquis, qui in tenera adhuc ætatula, jam præter Latinam & Græcam linguas, etiam Gallicam, Italicam, Hiſpanicã, Anglicam & Belgicam diſcere & loqui incœpiſtis: & in aulis veſtris literatiſſimis, aulicos veſtros & miniſtros, hiſce diverſis linguis colloquentes auditis & intelligitis.*

Ungaricæ equidem Linguæ in his remotioribus terris utilitatem exiguam, & nullam propè neceſſitatem eſſe ultrò fateor. At qui celebratiſſimũ Pannoniæ ſolum luſtrare & militiam Turcicam videre cupiunt,

cupiũt, illis verò utilis eſt & neceſſaria. Et quis ſcit, ſi fortaſſis divina Maieſtas Ungaricæ *gentis diutinos miſerata labores & ærumnas triſtiſſimas, aliqua eam tandem tranquillitate donabit & ita proſperabit, ut etiam viri principes alii viſere velint, & Tua Celſ. etiam, creſcentibus annis, regnũ illud Pannonicum cum aliquo fructu & voluptate poſſit perluſtrare. Libros ſanè* Ungarico *idiomate ſcriptos habemus admodùm paucos, neq; incidi unquam in* Ungaricum *codicem manu ſcriptum.* Unde *factum vt de antiquitate noſtræ gentis & linguæ paucula tantùm indagare potuerim, præter vulgaria illa, quæ apud Latinos & Germanicos Hiſtoricos, & quæ apud Bonfinium leguntur. Omnium autem librorũ quos adhuc cõquirere potui, vetuſtiſſimus eſt, Chronicon mundi,* Ungaricè *ſcriptũ à* Stephano Szekely; *editũ Cracoviæ in Polonia Anno 1558. Quia verò in his* Szekelii *Chronicis* Ungaricis *paulò aliter* Ungaricæ *gentis origo & ducum ſeries recẽſetur, quam apud Latinos Rerum* Ung. *ſcriptores, ſubjiciã hîc ejus catalogum: idq;* Iohannis Claji *exemplo, quòd & ipſe in ſua Germanicæ Grammaticæ præfatione, Originem Germanorum deducat ab ipſo* Iapheto Noachi *filio. Apud* Szekelium *noſtrum fol. 150 ſic habet*

ATILÆ GENUS:

1 Noë 2 Ham 3 Chus 4 Nimrod

5 Hunot	16 Büken	27 Zambur	38 Atila
6 Bor	17 Czanád	28 Bolug	39 Czabá
7 Dama	18 Rudli	29 Boczu	40 Ed
8 Keleed	19 Beztur	30 Zoltan	41 Ugec
9. Keve	20 Mike	31 Berend	42 Eleud
10 Kear	21 Miske	32 Kadicza	43 Almos
11 Beller	22 Ompud	33 Opos	44 Arpad
12 Radar	23 Külcze	34 Ethei	45 Zoltan
13 Othmar	24 Levente	35 Szemein	46 Toxus
14 Farkas	25 Lehel	36 Turda	47 Geyza
1 Bondofard	26 Zamur	37 Bendeguz	48 Stephanus Rex.

Porrò diſcrepat ab aliis hiſtoricis etiam de tempore egreſſionis Ungarorum ex Scythia quam ad annum Chriſti 367 refert, his verbis:

Az Magyaroc ez üdœbe kezdénec mozgódni Scithiábol, és fœlkelven tíz ſáz ezeren áltálkelénec Europában à Tanais vizen: Kic ugyan ottan hon Capitányul válaſztác Chelét, Kevét és Kadiczát, à Bendeguz fiait. *Id eſt: Ungari hoc tempore inceperunt moveri è Scythia, & ſurgentes eorum decies centena millia, trajecerunt in Europam, per Tanaim fluvium: qui domi adhuc capitaneos elegerant Cheletū, Kevem & Cadiczam, Bendeguzi filios.*

Secundum verò eorum in Pannoniam adventū in Annum Chriſti 888. incidiſſe ſcribit. de quo prolixè meminit in vita Caroli Magni, quem & ſupra Sturmii verbis laudavi. Adſcribam autem ejus verba & convertam in gratiam eorum, qui antiquitates Ungaricas ſcire deſiderant. Liber enim nō

cuivis

cuivis ſit facile obvius, quia nunquã fuit recuſus. Verba eius hæc ſunt fol 124.

Ez à Nagy Cárol' à ki A-tila halála után, mikort irnánac Chriſtos ſzületéſe után nyóltz ßáz három eßtendőbe, nagy hadat támaßta Pannonia ellen, kiben moſt à Magyaroc lakoznac, de akort it Magyaroc nem lakoztac, hanem külömkülömb nemzetec, Oláhoc, Avareſec, Iáßoc, Tótoc, és egyéb nemzetec, kikbe imár igen keveſet lathatűc. Mert Atila halála után, à Magyaroc fél réßént à hadba veßénec Sicámbriánal, mikort Atilanac à két fiai à birodalomért megvivánac, fél réßint pedig, avagy Czabaval menénec el, avagy Erdelbe à Moldovaſág felől ßállánac meg, holot mind è napiglan lakoznac, és nem Magyaroknac, hanem Szekelyeknec hivattatnac, kic még moſtis külömböznec à tob Magyaroktol, törvényekkel és iráſokkal, kic Hunniab eli modra Szekel' bőtüvel eelnec mind è napiglan.

Hic eſt Carolus ille Magnus, qui poſt mortem Atilæ, anno à natiuitate Chriſti octingenteſimo tertio, magnum bellum movit contra Pannoniam, in qua nunc Ungari habitant: ſed tùm hîc Ungari non habitarunt. Verùm aliæ nationes diuerſæ, Valachi, Auares, Jazyges, Sclaui, & aliæ gentes, ex quibus iam valde paucas videmus. Quia poſt mortem Atilæ, Ungari, mediâ parte, in bello perierunt apud Sicambriam, cùm Atilæ duo filii pro regno decertaſſent: Media parte verò vel cum Czaba abierunt, vel in Tranſſylvania, verſus Moldaviam, conſiderunt, vbi in hunc vſque diem degunt: & non Ungari, ſed Szekelii vocãtur, qui etiamnunc diſcrepant à reliquis Ungaris, legibus & ſcripturâ, qui Hunniaco modo Szekelicis literis utuntur vſque in hodiernum diem.

Ezt azert hozom it bè, hogy à Nemetec az ô Hiſtoriajokba azt irtac bè, hogy à Nagy Carol' Imperator idejöt volna Pannoniaba, es it tellyeſſeggel à Magyaroknac vegeket ſzakaztotta volna: Maga meeg régen Atila halála után, töb Magyar it nem maradot, hanem czac az Székelyec, kik mind è napiglan ugyan vadnac. Hanem voltac akort it Pannoniaba Iáſzoc, Oláhoc, Tótoc, Oſtrogottuſoc, Görögöc, Bolgaroc, Raczoc, Cziganyoc, kiket ô hadaval meggyözöt. De még azockalis nyoltz eſztendeig hadakozot. Kiket mikoron mind elbirt volna, igyekezéc azon, hogy ô è Pannonianac földét mind örockè Német birodalom alà foglallya. Ennekokaért hoza Saxoniából Erdelſégbe Németeket, kiket Deákul Saxóknac hivűc, Magyarul pedig Száſzoknac; kic mind è napiglan otlakoznac. Ezek rakánac Erdelſégbe hét keritet varoſt, Coloſvart, Bezterczét, Segeſvárt, Megyeſt, Szebent, Braſſót, es

Hæc ideo hîc refero, quòd Germani ſcripſerint in ſuis Hiſtoriis, Carolum Magnum veniſſe huc in Pannoniam, & hic penitùs Ungaros extirpaſſe. Cùm tamen jam olim, poſt Atilæ mortem, nulli hîc alii Ungari fuerint, præter Szekelios, qui in hunc uſque diem ſuperſunt. Verùm fuerunt eo tempore hîc in Pannonia Jazyges, Valachi, Sclavi, Oſtrogotti, Bulgari, Raſciani, Cigani, quos bello ſuo devicit. Sed & cum his octo annos belligerauit. Quos cùm omnes debellaſſet, conatus eſt hanc Pannoniæ terram in perpetuum Germanico Imperio ſubjicere. Hanc ob cauſſam adduxit ex Saxonia in Tranſſylvaniã Germanos, quos Latinè Saxones vocamus, Ungaricè verò Szâſzoc: qui uſq; in hunc diẽ ibi habitant. Iſti exſtruxerunt in Tranſſylvania ſeptẽ muratas civitates, Claudiopolim, Biſtriciã, Segeſvárũ, Megyeſium, Cibiniũ, Co-

ſot, és Száßſebeli. Továba egyébféle Némettel épitete Nagy Bányát, Caſſàt, Eperjeſt, Bártfát, Szebent, és Lóczét. Kiket mind azért miele, hogy ezekbol Erdélſéget és Pánoniat birhatná. De megczalatéc mint jámbor vélekedéſében; mert ó ezekkel mind à Magyaroknac ßolgála. Mert mihelt az Magyaroc èſmét máſódßor Hunniábol kijóvénec, azóhelt ezec mind Németeſtól à Magyaroc birodalma alà jutánac, &c.

ronam, & Szaſz... ſe ſum. Porrò per alios Germanos ædificavit Rivulinum, Caſſoviam, Eperjeſium, Bartphan., Cebeniũ, & Leuiſchoviam. Quæ omnia ideo fecit, ut ex his poſſet Tranſſylvaniam & Pannoniã poſſidere. Sed fruſtratus eſt vir bonus opinione ſua. quia his omnibus, ipſe Ungaris *commodavit. Fromnus enim cum* Ungari *ſecundò ex Scythia egreſſi ſunt, ſtatim hæ civitates, unâ cum ſuis incolis Germanis in* Ungarorum *di... nem pervenerunt.*

Hæc Szekelius noſter de rebus priſcis Ungarorum, quos demum circa annum Chriſti 989. adfidem catholicam converſos eſſe ſcribit: nec poſſum ſilentio præterire gravem ejus querelam quam ponit in vita Stephani I. Regis, his verbis:

Ez [*Eſtvan kiraly*] igen jambor vala és Iſten felò, de nem tudác ennec eleibe adni az Iras ßerint valo Kereßtyénſégét, mert immár à czókolo barátoc regnálnac vala. Ennekokaert evvel czénaltatánac nagyſoc calaſtromokat, és templomokat, kiket mind è napiglan ſzemünkel látunc. Tovább ßerzeténec vele nagy piſpekſigeket, de Collegiomat eggyet ſem, kibe, az igaz tudomány megtartatot volna. Mert kiki mind az ó fazaka mellé

ſitta. Azért à Magyaroc czac Romai Kereſztyénnè lünec. Id eſt: *Hic* [*Stephanus Rex*] *valde probus erat & pius, ſed neſciverunt ei proponere eum, qui eſt ſecundum ſcripturam, Chriſtianiſmum, quia jam baſiatores monachi regnabant. Quamobrem per eum extrui curarunt multa cœnobia & templa; quæ uſque in hunc diem oculis noſtris videmus. Præterea effecerunt, ut erigeret opimos epiſcopatus, collegium verò ne unum quidẽ, in quo vera doctrina conſervaretur. Quia quiſque ſuam ollam fovebat. Idcirco* Ungari *tantùm Romanici Chriſtiani facti erant.*

Vera ſanè hæc ejus eſt querela. Nam & inſequentium poſtea ſæculorum Pontifices & prælati, non alio fine ſuaſerunt fortiſſimo Regi Ung. *Andreæ II, ut expeditionem in Aſiam ſuſciperet, quàm ut patrimonia Petri, ut illi amant loqui, ampliarent & ineruditorum monachorum examina latiùs effunderent. Licet enim Rex glorioſiſſimus, magnam interim domi ſuæ cladem acciperet, & maximam apud Barbaros Chriſtiani exercitus partem amitteret; rem tamen feliciter confeciſſe putabatur, quòd aliquas mortuorum reliquias, Monachis lucroſas, iſthinc in Pannoniam reportaſſet. Hic autem eſt magnanimus Rex Andreas, ex quo progenita fuit Diva Elizabetha* Ungarica, *materni generis tui exornatrix & illuſtratrix, quæ Ludovico Haſſiæ & Turingiæ Landgravio fuit nupta. Hujus autem poſtea filia Sophia Brabantiæ Duci Henrico fuit elocata;*

tata; quem Henricum octavo loco ſequitur Philippus Haſſiæ Landgravius proavus tuus fortiſſimus, ut Chytræus delineavit in Onomaſtico Theol.

Sed quorſum hæc tàm variè & prolixè commèmoro? Hoc nempe conſilio, Mauriti Inclytiſſime, ut oſtendam, non alienam à Tuo genere eſſe Ungaricam antiquitatem; neq; Grammaticæ noſtræ cognitionem Tuo ordini & ætati fore deſpicatui: cùm etiam ſummi Cæſares Grammaticas didicerint & ipſi ſcripſerint, & variarum Linguarum cognitione plurimum ſint delectati & adjuti. Matthiam Corvinum Ungariæ Regem, præter Turcicam & Græcam, omnes Europæ Linguas calluiſſe ſcribit Ant. Bonfinius Decad. 4. lib. 8. Et Turcæ ferocibus armis potiſſimùm deditì, & à literis maximè alieni, cùm reipſa Linguarum utilitatem maximam eſſe videant, quot linguas quis callet, totidem viris illum æquivalere vulgato proverbio jactitant, ut annotavit Guilelmus Poſtellus. Et notum illud eſt de Ennio;

Tres olim ſciret quòd Linguas Ennius ille *Pauli à Giesbice.*
Propterea ajebat corda ſibi eſſe tria.

Plura congerere deſino, ne prolixitate inconcinna Celſitudini Veſtræ moleſtus ſim; ſed ad rem ipſam accedam, cujus gratia hîc omnis ſermo inſtitutus eſt: Atque hanc novam Linguæ Ungaricæ Grammaticam, perſpicua ut ſpero, & facili methodo à me

conſcriptam, Veſtræ Celſitudini offero dedicoq́ȝ: & quâ par eſt, animi ſubmiſſione, rogo & oro, ut placido eam ac hilari vultu intueri velit: & quâ ſolet aliarum nationum, hac in Academia Veſtra degentiũ, accipere hujusmodi munera literaria, hoc quoqȝ munuſculum Ungaricum, benignâ manu ſuſcipere dignetur; neqȝ reſpiciat rei exilitatem, ſed offerẽtis comprobet ſtudium atqȝ voluntatem Celſ. Veſtræ devotiſſimam, & utrumq́ȝ clementi ſuo favore & patrocinio proſequi, & cõplecti porro nõ dedignetur. Ego viciſſim fidi clientis & grati officia, pro virili mea parte libenter exſequar: atqȝ Deum Opt. Max. votis ardentibus comprecabor, ut Veſtram Celſ. & univerſam domum Haſſiacam, ſummis virtutibus & benedictionibus divinis florentem, diutiſſimè cõſervet ad laudem & gloriam nominis ſui, & Eccleſiæ Chriſti ſalutare patrocinium, atque optimarum artium ac diſciplinarum tutelam ac præſidium luculentum, tùm regionis veſtræ atqȝ adeo totius Germaniæ ornamentum & felicitatem. Marpurgi. Anno Chriſti nati M D C IX. XVII. *Junii, quo die Anno Dn. 1478. ars Typographica Moguntiæ inventa eſſe dicitur.*

Veſtræ Celſitudinis

Subjectiſſimus cliens

ALBERTVS MOLNAR Szencienſis.

LECTORI BENEVOLO SALUTEM.

CUM omnium ferè totius Europæ nationum linguæ, non ſolùm libris variè editis ſint exculta & exornatæ: ſed etiam Grammaticis præceptis, in gratiam polyglottophilorũ comprehenſæ ſint: Viſum eſt Illuſtriſſimo & Potentiſſimo Principi Dn. Mauritio Haſſiæ Landgravio &c. Domino & Mæcenati meo Clementiſſimo, Ungaricam *quoque non negligendam eſſe. Mihi itaque Ipſius Celſitudo clementer demandavit, ut linguam patriã, quam Dictionarii & Pſalterii editione excolere tentaſſem, etiam præceptis Grammaticis, quoad ejus fieri poſſit, brevibus includerem, & præcepta exemplis perſpicuis illuſtrarem. Volupe ſanè mihi fuit Tanti Principis obtemperare voluntati, ſed parum abfuit, quin viribus ingenioli mei diffidens, in operis ſtatim veſtibulo ſuccumberem. Perrexi porrò Numinis divini, & Illuſtriſſimi Principis noſtri fretus auxilio & favore: ſed conficere nõ potui citiùs biennio. Quidni enim verum fatear? cùm & Joh. Clajus vir eruditiſſ. fateatur ſe Grammaticam ſuam Teutonicam per viginti annos obſervaſſe & conſcripſiſſe: cùm tamen & ante eum, Albertus Oelingerus non contemnendam ſcripſerit Grammaticam Germanicam; quam Clajus ſe vidiſſe & legiſſe non inficiatur. Ego verò quem ſequerer quemq; fugerem habebã prorſus neminem. Quotquot igitur libros* Ungaricos *anquirere poteram, eos evolvebam omnes: & Biblia ſacra ante annos viginti edita, bis in hunc uſum à capite uſque ad*

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITT. EMANUELE

Digitized by Google

calcem perlegi, & eadē operâ exemplaris Biblici ſphalmata correxi, & quaſi μιξοδικῶς ea denuò edidi; quòd ſcirem exemplaria in patria deſiderari; & ut poſſent lectores olim hanc Grammaticam noſtram viſuri, fontes ipſos, unde ea deſumta eſt, inſpicere. Methodum autem Rameam ſequutus ſum Grammaticæ Latinæ pro Scholis Haſſiacis ab Illuſtriſſimo Principe Mauritio Haſſiæ Landgravio &c. conſcriptæ: Cujus voces technicas plerumq; ipſiſſimas retinui: Caſus tamen nominū aliquos tranſpoſui, ſeptimum addidi, quem Mutativum nominavi; & in conjugationibus verborum, more Hebræorum Grammaticorum, tertiam perſonam, quam radicem eſſe cujuſlibet verbi deprehendi, primo loco poſui, deinde ſecundam, primam pōſtremo. Regulis verò Syntacticis exēpla pleraq; Biblica adſcripſi, ne ſtudii Theologici oblitus fuiſſe viderer. Sed nec ipſa Theologia abhorret ab ejuſmodi ſtudio Grammatico. Teſtem laudo Eximium Theologum Theodorum Bezam, qui & ipſe ſcripſit Grammaticam Gallicam; ſcripſit & Petrus Ramus in gratiam & uſum Reginæ Galliarum.

Deniq; ſi quis ex me quærat, ad quam originalē hæc referenda lingua ſit, vel cum quibus habeat cognationē, me neſcire fatebor. Video enim eos, qui hoc tēpore Theſauros polyglottos edunt, & linguas quaſq; in ſuas claſſes & origines referunt, Ungaricam ſemper in medio relinquere. Cum Europæis nullam cognationem habere hanc noſtram certum eſt, ſi excipias quædam vocabula Sclavonica rerum in Pannonia repertarum, quæ & ipſa magnam partem ſunt immutata. An verò in Scythicis Aſiæ finibus ſuperſint gentes aliquæ, noſtrâ Linguâ Hunniacâ utentes, juxtà cum ignariſſimis ſcio. Siculorum

vel

vel Szekeliorum Tranſſylvanorum literas Hunniacas, quarum meminit Stephanus Székel in ſuo Chronico Ungarico, nunquàm vidi, neque hominem novi, qui eas viderit. Rogo itaque populares meos, in primis Szeculos Tranſſylvanos, ut ſi quid ejuſmodi penes ſe habeant, in publicum illud proferre, cum ſuis commentariis dignẽtur; neque culturam Linguæ Ungaricæ, Sclavos imitantes, aſpernentur: de quibus M. Laurentius Benedictus Nudozierinus ſic alicubi ſcribit: Hìc mihi præcipuè mei gentiles Slavi videntur cohortandi, apud quos excolendæ eorũ linguæ maxima eſt negligentia: adeò ut nonnulli (expertus de quibuſdam loquor) ſi non tantum non legant Bohemicos libros, ſed ne in ſuis bibliothecis ullum habeant, glorioſum id ſibi ducant. Hinc fit, ut cum de rebus illis domeſtica lingua eſt diſſerendum, ſemi-Latinè eos loqui oporteat. Cætera incommoda neglecti ejus ſtudii non perſequar. *Hæc ille. Ego verò hanc meam commentatiunculam cenſuræ meorum gentilium libenter ſubmitto, eoſq; oro, ut errores meos emendare velint, hoc Juſtiniani dicto moniti:* Qui ſubtiliter factum emendat, laudabilior eſt eo, qui primus invenit. *Et ſi quæ forte à me non incõmodè ſunt inventa, ea ſuorum additione comprobent, juxta illud Ciceronis dictum:* Sapientiſſimum eſſe dicũt eum, cui quod opus ſit, ipſi venit in mentem: proximè accedere illum qui alterius bene inventis obtemperat. In ſtultitia contra eſt: minus enim ſtultus eſt is, cui nihil in mentem venit, quàm ille, qui, quod ſtultè alteri venit in mentem, comprobat. *Bene vale candide Lector, & ſi qua parte potes hujuſ-*

In Præfatione Gram. Bohemicæ.

Pro A. Cluentio.

modi ſtudia juvare juva. & Goropii, quam ſubjiciam de numero linguarum ſententiam, ſi placet perlege.

DE CERTO ET DEFINITO LINGUARUM NUMERO CLARISSIMI VIRI JOHANNIS GOROPII Sententia.

ex Lib Hermathena I.

QUOT verò linguæ vel nunc ſint vel olim fuerint, quãvis quidam definire tentarint: ego tamen nemini puto liquere, & adeo non magnopere noſtra intereſſe. Clemens Alexandrinus, genera linguarum, ſub quibus varia ſint idiomata, ſeptuaginta duo fuiſſe credit, quòd è numero eorum, qui ante confuſionem linguarum è tribus Noachi liberis nati dicuntur, acceptum videtur. Ephorus apud eundem ſeptuaginta quinque tradit fuiſſe. Verùm hunc numerum longè ſuperant aliorum aſſertiones; inter quos Plinius, à Timoſthene memoriæ proditum ſcribit, in unam Dioſcoridem, Colchorum emporium, treçentarum linguarum homines convenire fuiſſe ſolitos: addens à Romanis poſtea per centum & triginta interpretes negotia ibi geſta fuiſſe. Mithridates non magnam Aſiæ partem, ſi toti conferatur, imperio tenens, viginti-duas & in ſua ditione habuiſſe & didiciſſe, conſtãti ſcriptorum teſtificatione perhibetur. Quibus ſi reliquas addas, quæ toto tùm orbe diverſæ fuerunt, an non putamus maximum numerum evaſurum? Quot ſint in orbe Atlantico & apud Hyperboreos, quis explicabit? Et multas tamen eſſe plurimorum peregrinatione ſatis eſt exploratum. Complures poſt Chriſti natalem, novas extitiſſe ſçimus, nunquam antea vel factas, nedum cognitas. Inter quas cum in ſola Europa, minima totius orbis parte, quàm plurimæ ab illo tẽpore exortæ ſint, quid de cæteris gentibus innumeris cogitandum? Græcia tota cum ſuis inſulis, Italia, Sardinia, Sicilia, Hiſpania, Gallia,

Lib. 6. cap. 4.

ſia, Anglia, Scotia, novis linguis utitur, poſt dilaceratum Romanorum Imperium, è diverſa priorum & corruptela enatis. Quòd ſi ab illo tempore tantus linguarum numerus non ante cognitarum ſit exortus, num mala quis ratione ſuſpicetur, antea quoque quam plurimas è gentium confuſione coaluiſſe? &c.

In Novam

GRAMMATICAM HUNGARICAM CL. V. ALBERTI MOLNARI

Epigramma

IO. RODOLPHI LAVATERI Tigurini.

Eſt à Cæſare, conſtitutione
Aeternùm valitura, & univerſi
ImperI ſtatibus probè ſtatutum,
Ut Nati procerum Hungaro-Latinè
Diſcant à teneris loqui expeditè,
Quo poſſint animi explicare ſenſa
Sclavis, atq; Scythis, & univerſim
Cunctis gentibus in plagis Eöis.
Ergo LANDGRAVIUS, *decus virorum*
Principum celebre, artis, atq; Martis

Digitized by Google

Heros inclutus, efferatur uſque
In cælum, Aönidum choro accinente,
Quod præter varias in orbe Linguas,
Hungaram quoque ſedulò volutat,
Hanc & Grammaticam venuſtiori
Edi quod methodo novam cupiſcat.
Laudetur ſtudium, laborq́; ſummus
Molnari, *ſpatio integri biennI*
Qui nobis methodo elegantiori
Scripſit Grammaticam diu petitam,
Plenam, & perſpicuam, & probè expolitam.
Fœlices igitur datur quibus nunc
Ad gentem Hungaricam procul remotam
Via currére plana, & expedita,
Hoc tanto praeunte Principe: atque
Demonſtrante viam arte ſingulari
Noſtro auctore, priùs perimpeditam.

INDEX CAPITUM.

Libri Primi.

De Literis — Cap. I.
De Syllabis — II.
De Metaplaſmis — III.
De Articulo — IV.
De Notione & Originatione — V.
De Numero — VI.
De Genere — VII.
De Generis adſignificatis — VIII.
De Comparatione — IX.
De Caſu — X.
De prima declinatione in nac — XI.
De Declinatione in nac ſecunda — XII.
De Declinatione in nec prima — XIII.
De ſecunda Declinatione in nec — XIV.
De Deminutione — XV.
De Cognominatione — XVI.
De Compoſitione — XVII.
De Verbo — XVIII.
De Tempore — XIX.
De Perſona — XX.
De prima Conjugatione in nac — XXI.
De ſecunda Conjugatione in nac — XXII.
De Conjugatione in nac tertia — XXIII.
De Conjugatione in nec prima — XXIV.
De ſecunda Conjugatione in nec — XXV.
De Conjugatione in nec tertia — XXVI.
De Nominibus à verbis deſcendentibus — XXVII.

De Verbis ortis	XXVIII.
De Vocibus ſine numero.	XXIX.

LIBRI SECUNDI.

De Convenientia ſeparata & conjuncta	CAP. I.
De Convenientia Articulorum	II.
De Convenientia Nominis cum nomine	III.
De Convenientia Nominis cum verbo	IV.
De Convenientia vocum ſine numero	V.
De rectione Caſuum rectorum	VI.
De rectione Genitivi & Dativi	VII.
De rectione Accuſativi	VIII.
De rectione Ablativorum	IX.
De rectione verbi infiniti	X.
De Participiis Infinitis	XI.
De rectione varii finis	XII.
De rectione duplicata.	XIII.

GRAM-

GRAMMATICÆ UNGARICÆ

LIBER PRIOR

DE ETYMOLOGIA.

CAPUT I.

De Literis.

GRAMMATICA eſt ars bene loquendi: *idq; Ungaris Ungaricè.*

Partes ejus duæ ſunt: Etymologia & Syntaxis.

Etymologia eſt prior Grammaticæ pars, quæ ſingularum vocum naturam interpretatur.

Vox eſt ſignum rei vocandæ.

Partes vocum ſunt duæ: Litera & Syllaba; quibus accidit Metaplaſmus.

Ungari nunc utuntur literis Latinorum.

Litera eſt vocis nota prima. Eſtq; vocalis aut cõſona.

Vocalis eſt litera quæ per ſe ſonat, ut: a, e, i, o, u, & y.

Obſervatio.

Interdum à *ut Patach,* è *ut Sâgol Hebræorum, clarè & ore apertiore proferuntur, & plerumq; notantur ac-* A E

centu acuto,ſic: á,é. *aut duplicantur,ut* aa,ee.*poſterior à quibuſdam pingitur ſic*, ę.

Interdum verò a *ut Cametz obſcurè & quaſi cum* ó *mixtum;* e *ut Zere pronuntiantur.*

I O U *Sic &* i,o,u,*plerumq́ celeriter proferuntur. Interdum notantur accentu ſic,* í,ó,ú,*& cum mora quadam*

Y *clarè efferuntur.* Y: *Extra diphthongos non ſonat: addita verò conſonis,earum vim lenit, & eas quaſi liquefacit.*

Conſona eſt litera,quæ cum vocali ſonat:

Eſtq́ ſimplex aut compoſita.

Conſonæ ſimplices ſunt: b,c,d,f,g,h,k,l,m,n,p,q, r,ſ,t,x,z,v & j.

Obſervatio.

B *Inter* b *&* p *ea eſt clara differentia apud* Ungaros, *quæ & apud Italos & Gallos.*

C C,*ante* a,o,u,*& in fine dictionis nihil differt à* k.*ſed ante* e *&* i *profertur ut apud Latinos*, *vel ut* z, *apud*

D,T,F,V, *Germanos. Inter* d *&* t,*item inter* f *&* v,*eadem eſt apud* Ungaros,*quæ apud Italos & Gallos differentia.*

G G,*ante* a,o,u, *proferunt* Ungari *ſicut Itali & Galli: ante* e *&* i,*& in fine vocis ſicut Germani.*

Quatuor his conſonis g,l,n,t, *ſi vocalis* y *addatur*

gy,ly, ny,ty *ſic:* gy,ly,ny,ty,*leniùs & liquidiùs proferuntur. eas enim emollit & quaſi frangit affixa* y,*quæ in iis, veluti* j *obſcurè ſe inſinuat.*

H H, *Ungari fortiùs & ſonantiùs efferunt quam Itali vel Galli.*

S S,*cum denſiore ſibilo proferunt, velut Hebræi* ש, *ſchin,Germani* ſch, *Bohemi & Poloni* ſſ *duplex.*

Z Z,*profertur ut Zain* ז *Hebræorum &* ʒ *Germanorum*

rum in vocibus nas/naſus: waſen/caſpes: gras/herba.

J, jod, ſine denſiore ſibilo proferunt Ungari, quemadmodum pleriq; Germaniæ populi, vel ut Bohemi & Myſnici ſolent proferre ſuum g. J

Conſonæ compoſitæ ſunt ß, tz, cz, quarum prior unius tantum, reliquæ duarum conſonantiũ vim obtinent.

Obſervatio.

Sz leniter pronunciatur ut ס Samech Hebræorũ & ſ ſimplex Germanorum, Bohemorum ac Polonorum. Sz

Tz eodem modo profertur, quo Germanorum ʒ & Bohemorum c. Tz

Cz densè admodum & craſſè pronunciatur, quæ pronunciatio communis eſt cum Polonis & Bohemis; Germani fortaſſis per tſch exprimerent. Et pro hac cz, quidam ſcribunt ch, alii cs & ts, nonnulli & i vel y addunt, ſic czi, csi, tsy.

Q & X in vocibus Ungaricis nuſquam inveniuntur, occurrunt tantum in nominibus peregrinis apud Hiſtoricos. Quidam inſerunt x his oppidorum nominibus, Pax, Berexas, Sixo, Taxon, quæ Ungaricè rectius Paks, Berekßáß, Szikßo, Takſon.

Literarum itaq; omnium ordo talis erit.

Aa: Bb, be: Cc, ce: Dd, de: Ee: Ff, ef: Gg, ge: Hh, há: Ii: Kk, ka: Ll, el: Mm, em: Nn, en: Oó: Pp, pe: Qq, ku: Rr, er: Sſ, es: Tt, te: Uu: Xx, ix: Yy, Ypſilon: Zz, zeta: Vv, vau: Jj, jod: Sz ß, eß: Tz tz, tzet: Cz cz, czé.

Caput II.

De Syllabis.

Syllaba eſt literis comprehenſus ſonus. Sæpe tamen

vim ſyllabæ ſuſtinet vocalis unica,ut: à,é,ó *:ſic in voce* ála,*infra:* elég,*ſatis.* itál,*potus:* olay,*oleum:* úſʒás, *natatio. Item* kiei, *cujates:* tieid, *tui, æ, a.* mieinc, *noſtri,a,a.*

Porrò in ſyllaba conſideranda eſt tùm compoſitiò tùm affectio.

Componitur ſyllaba vel ex meris vocalibus, vel ex vocalibus & conſonis.

Ex meris uocalibus compoſita dicitur diphthongus, aut triphthongus.

Diphthongi ſunt:

áy,ay		Nyáy,*grex.* Ayto,*janua.*
éy,ey		éyel,*nocte.* Feyſʒe,*ſecuris.*
oy,uy	*ut*	Boytos,*Hirſutus.* Uyság,*novitas.*
ő vel ö		őrom,*gaudium.* ökor,*bos.*
ű vel ü		üveg,*vitrum.* Tüz,*ignis.*

Obſervationes.

I.

Vocales(quas ſupra dixi,interdum clariùs, interdù obſcuriùs proferri) in diphthongis quoq; retinent hanc varietatem,ut: Száy,*os:* Hayſʒál,*Capillus.* Téy, *Lac:* Feytem,*Explico.*

II.

Diphthongus ő *collectis labiis profertur & medium ſonum habet inter* e *&* o *: cui reſpondet Gallorum* eu, *in voce* feu, *ignis : & Germanorum* ö *in voce* König *rex:* Frölich, *jucundus. pro ea in quibuſdam libris reperiuntur* eo,œ *; idq; inopiâ characterum typographicorum.*

ü,*perinde ſonat ac* u *Gallicum in voce* ſus,*ſupra. pro hac quidam* w ponunt,ſed vitiosè.

Tripl. thon-

Triphthongi ſunt ôy, üy, *ut:* Bôyt, *jejunium*; Gyüytôm, *cumulo, congrego.*

Obſervationes.

I.

Y, *in diphthongis & triphthongis medium ſonum habet inter* i & j, *ut* Sayto, *Prelum.* Gyüytô, *cumulans.*

II.

Diphthongi ô & ü, *ſonum ſuum in triphthongis conſtanter retinent, ut:* Dôytôm, *Devolvo, deturbo,* Gyüytôm, *Congrego.*

De Vocalium & conſonarum conjunctione.

Syllaba ex vocalibus & conſonis conſlata dicitur mixta, cujus vocalis eſt vel in exteriore vel in interiore parte.

Exterior vocalis conſonas aut præcedit, ut ás, *fodit:* árt, *nocet: aut ſequitur, ut:* Fa, *Lignum,* Ló, *equus.*

Interior vocalis eſt conſonantibus incluſa, idq; vel æqualiter vel inæqualiter, ut: Bab, *faba:* Sip, *fiſtula,* Soc, *multus, a.*

Inæqualiter pluribus conſonis conſequentibus, ut Bors, *piper.* kard, *enſis:* Láng, *flãma:* Reſt, *piger, a, ũ.*

Canones de literarum connexione.

I. *Qualis eſt ſcriptura, talis eſt pronunciatio, ut* aſſony, *mulier, non* aſoni: élô *vivens, non* éllô.

II. *Duplicata conſona priorem ſyllabæ priori, poſteriorẽ poſteriori adſcribit, ut* for-ro; *fervẽs.* Sem-mi. *nihil. Duplicari autem in media dictioni poſſunt omnes conſonæ præter* Cz & j: *Quædam etiam in fine gemi-*

nantur,ut áll,*ſtat:* függ,*pendet:* forr,*fervet:* fuſſ,*curre:* holott,*ubi:* hozz,*adfer.*

III. *A duabus conſonis nulla incipit vox* Ungari*ca; à peregrinis autem mutuata vocabula ſic proferunt adhibitis vocalibus, ut pro Schola dicant indifferenter* Eskola,Iskola,Oskola:*pro planta*,palanta:*pro Stabulo*,iſtallo:*pro Clauſtro*,kalaſtrom. *Pro Stephano*, Iſtvan, *pro Clemente*, Kelemen. *& pro Sclavonicis vocibus*, Kral, király, *rex:pro* Stol, aßtal,*menſa: pro* Klas, kaláß, *ſpica, ariſta. pro* Kluſſ, kúlcz, *clavis.* drag, deraga, *carus, a. plerique tamen exprimunt* draga,*pretioſus,a.* trõbita,*tuba:* trefa,*jocus. pro* drabant, *tamen frequentiùs ſcribitur* darabant,*ſatelles.*

IV. Sz,Cz,& Tz,*incoant vocem quia unius tantum literæ vim obtinent ſingulæ in vocis initio.*

Struzmadar,*Struthio Camelus avis, ab idiotis difficulter pronunciatur; ut &* Ptrüßßentes,*Sternutatio*, *pro qua quidam tantum* Püßßentes, *vel* pißßentes, *ſcribunt omiſſis* t,& r.

V. *In fine plures duabus conjungi non poſſunt, ut*, Bolond,*ſtultus:*Czalárd,*fraudulentus:*Galamb,*Columba:* Lábtalp,*planta pedis. In ſequentibus enim poſtremæ duæ in unã coaleſcunt, ut:* Lántz,*Catena*,Ints, *mone:*Ronts,*confringe*,Tarts,*ſerva.*

VI. *In media voce concurrunt aliquando tres conſonæ,ut:*Tudatlanbnac,*ignorantiori:*eßesbnec,*prudentiori:*kilentzven,*nonaginta:*iſtrángtol,*à fune.*

VII. *Unica conſona inter duas vocales ſequenti jungitur,ut:* a-rú,*merx;* La-tóé,*videntis.*

VIII. *Vocis pars ad alteram lineam reſervata notatur cuſtode,ſeu ſigno diviſionis,ſic* - = » „ „ .

IX. *Li-*

IX. Litera y, quæ nullam facit ſyllabam, à ſuis 4. cõſonis gy, ly, ny, ty, quarum vim emollit; non eſt divellenda in vocis diviſione, ſed ſimul cum iis præcedenti vel ſequẽti vocali eſt annectẽda; ut: Nagy-ság, magnitudo: gyö-nyö-rüség, Voluptas, delectatio: Lyu-kas, foraminoſus: hely-be, In locũ: tyu-káſ, Gallinarius.

X. E numero ſyllabarum vox eſt vel monoſyllaba, ut társ, ſocius: nagy, magnus: vel polyſyllaba, ut: Iſten, Deus, duarum: Lakozic, habitat, trium: mindenekben, in omnibus, quatuor: Hatalmaſſága, poteſtas-ejus; quinque: Irgalmaſſágából, ex miſericordia-ejus; Sex: Irgalmatlanságából, ex immiſericordia ſua; ſeptem: eltávoztathatatlanul inevitabiliter, octo: eltávoztathatatlansága, inevitabilitas-ejus, novem: eltávoztathatatlanságára, ad inevitabilitatem-ejus, decẽ: eltávoztathatatlanságaitoc, inevitabilitates-veſtræ, undecim: eltavoztathatatlanſágaitokbol, ex inevitabilitatibus veſtris, duodecim. Porrò ut dixi, y ſyllabarum numerũ non auget; Monoſyllaba enim ſunt: ſayt, caſeus: gyöngy, gemma: lyuc, foramen: nyír, æſtas: hány? quot? élly, vive: pinty, fringilla: diſſyllaba, nyájas, blandus, a: gyermec, puer. mellyben, in quo: hattyú, cygnus: Triſyllaba, atyáinc, patres noſtri: folyamát, fluentum: gyönyörü, delectabilis, e: nyavalya, miſeria.

De Quantitate.

Affectiones ſyllabarum in tempore & accentu tàm variæ & multiplices ſunt in hac lingua, ut omnia Hebræorum puncta & accentus omnes locum invenirent in ſcriptura noſtra Ungarica ſi literis Hebraicis uteremur. Minima enim accentuum mutatione & prolationis varietate, mutatur vocis ſignificatio; ut obſervavit

Digitized by Google

etiam Galeottus Martius Italus, Matthiæ Regis Unga-*riæ olim Præceptor, in lib. Apophtheg. Regis Matth. cap.* 18 & 28. *Exemplum unicum adſcribam:* Hála *prima longâ ſignificat, pernoctavit:* Hálá, *utrobiq; clarè prolata denotat grates:* Hala *utraq; brevi & obſcura, eſt piſcis-ejus. Hinc noſtri pueri ſæpe rident exteros Scholaſticos perperam canentes illud:* Nagy hálákat adoc az én Uramnac, *Id eſt rectâ pronunciatione; Magnas grates reddo Domino meo: obſcurè autem & correptè prolatâ voce* halakat, *ſenſus erit: Magnos piſces dabo Domino meo.*

Exempla plurima ſuppeditat noſtrum Dictionarium, & cuivis legenti Ungarica, *paſſim ſunt obvia.*

Quoniam verò hæc virgula ſupra vocales poſita ſic: á é í ó ú, *quæ earum prolationem clariorem indicat, in una eademq; voce ſæpius occurrat, ut* látását, *viſionem-ſuam:* Vénségét, *Senectutem-ejus; nulla poteſt accentui ſedes certa aſſignari. Et ſunt voces plurimæ in quibus tantâ moræ æqualitate proferũtur ſyllabæ, ut nullum ferè diſcrimen deprehendi poſſit. Nec deſunt voces etiam polyſyllabæ, in quibus ne unica quidem eſt vocalis accentus capax; ut* Bün, *peccatum:* gyürö, *annulus:* könyörülöc, *commiſeror:* Szükölködöm, *indigeo.* &c.

Non est usorum

CAPUT III.

De Metaplaſmis.

Expoſita literarum & ſyllabarum natura, reſtat dicendum de metaplaſmis.

Metaplaſmus eſt vocis quædam transformatio: Eſtq; vel literarum tantùm ſingularum vel etiam ſyllabarũ.

Lite-

Literarum tantùm eſt Metatheſis & Antitheſis.

Metatheſis eſt literæ tranſpoſitio , ut kóldus, kuldós,*mendicus.* kalán, kanál,*cochlear :* Vétec,*delictum*, vétke,*delictum ejus.* tantorog,*titubat*; tantorgo,*titubans.*

Antitheſis ſeu antiſtœchon eſt literæ pro litera poſitio ut : Hit, hüt,*fides:* ido, üdo,*tempus*: ayándéc, ajándoc, *donum :* Perlec, pôrlôç, perlôc, pôrlec, *litigo:* gyanánt, gyaránt, gyalánt,*Inſtar.*

Metaplaſmus ſyllabarum pariter & literarum accidit, vel promiſcuè & in locis omnibus vel tantummodo in certis.

In omnibus promiſcuè eſt Synæreſis & diæreſis.

Synæreſis eſt duarum vocalium in unam contractio, quæ fit poſitione y *pro* e *elidenda ; ut* lyánya, *pro* léánya,*filia ejus.*

Diæreſis contra eſt diphthongi in duas ſyllabas diſtractio, fitq́ poſitione i *pro* y,*ut:* haittom,*pro* haytom, *jacio.*

Idē fit ſolutione v *&* j *conſonarū in* u *&* i *vocales, ut:* aluás,*pro* alvás,*dormitio:* Szomiu,*pro* ſzöju,*ſitiēs. &c.*

In certis locis tantùm eſt in dictionis vel principio, vel medio, vel fine.

In principio eſt protheſis & aphæreſis.

Protheſis eſt principii appoſitio, ut : elkihozom,*pro* kihozom,*educo.* Elbéviſzem,*pro* béviſzẽ, *introduco.*

Aphæreſis contra eſt principii ablatio, ut: fogat vonoc,*pro* kivonom,*dentem extraho.* penztáſoc, *pro* kiaſoc,*pecuniam effodio.*

In medio eſt Epentheſis vel Syncope.

Epentheſis eſt literæ vel ſyllabæ interpoſitio, ut, Szól-

loc, *pro* ſzóloc, *loquor:* eſzterag *pro* eſztrag, *ciconia.*

Syncopa contra eſt literæ aut ſyllabæ de medio eliſio, ut: orzóm, *pro* órizóm, *custodio:* kezdtem *pro* kezdettem, *incepi:* Mondtam *pro* mondottam, *dixi.*

In fine dicitur paragoge & apocope.

Paragoge eſt literæ aut ſyllabæ in fine additio, ut Latnia, *pro* latni, *videre* : tennie *pro* tenni, *ponere.* Miglen, *pro* mig, *donec* : addiglan, *pro* addig, *tantiſper.*

Apocope contra eſt de fine literæ aut ſyllabæ amputatio, ut: tovis, pro tovisk, *ſpina.* Néki *pro* nékie, *Ipſi:* Lovag, *pro* lovagos, *eques.*

Apoſtrophus notatur interdum pro e *eliſa ante* s, *idq́; in ſola vocula* és, *ut:* ma s' holnap, *pro* ma és holnap, *hodie & cras.* Ez s' ez, *pro* ez és ez, *hic & hic:* az s' az, *pro* az és az, *ille & ille.* Illyen s' illyen, *talis & talis.*

Vocalis y, *penes quatuor conſonas eliſio ſic variè notatur.* g' g' g'' l' n' n' t': *pro* gy, ly, ny, ty.

Item in articulis à è *accentus gravis vel circumflexus* â, ê, *nota eſt eliſæ conſonæ* z, *ut* à, è, *pro* az, ez, *ille, iſte, hic, is.*

CAPUT IV.

De Articulo.

Articulus eſt particula demonſtrationis vel nota emphaticæ ſignificationis, qualis eſt apud Hebræos litera ה *He cum puncto cametz vocibus præfixa; ut* הָאִישׁ *Haiſch, id eſt: Hic-vir.*

Articuli Ungarici *ſunt duo;* Az, Ez.

In

In demonſtratione rerum diſtinctarum, ez voci propinquiori, az remotiori additur. Vide Syntaxis cap.2.

Particula numeri prima egy, *unus, a, um. interdum vice articuli fungitur, ut* Ahun egy ember, *Ecce unus homo!*

Aliquando ſimul concurrunt omnes; ut: Ez az egy igaz propheta: *Hic ille unus verus propheta. Et tunc articulorum alteruter verbi ſubſtantivi* eſt, *vim obtinet.*

CAPUT V.

De notatione & originatione.

Partibus vocum expoſitis reſtant ipſarum accidentia, quæ partim generalia partim ſpecialia ſunt.

Generalia quæ in omni voce conſiderantur ſunt notio & originatio.

Notio eſt vocis agnitio.

Agnoſcitur autem vox ſignificatione vel terminatione.

Significatio conſiſtit in poteſtate vocis, ut; emberi, emberséges, *humanus, a.* ember, *homo: Sic* Látni, *videre:* Lát, *videt:* Szerettetött, *amatus, a:* Szeret, *amat.*

Terminatio eſt in cujuſq; vocis extrema litera.

Eſtq; in vocales & conſonas.

Terminatio in vocales eſt in a, e, i, o, u, y, ô, ü, *ut:* kapa, *Ligo:* eke, *aratrum:* teli, *plenus, a:* ayto, *janua:* falu, *pagus:* hay, *capillus:* fo, *caput:* bötü, *litera.*

Digitized by Google

Terminatio in conſonas frequens eſt in b, c, d, g, k, l, m, n, p, r, ſ, t, z. *ut:* láb, *pes:* vac, *cæcus:* vad, *fera:* fog, *dens:* ſok, *multus, a, um:* fal, *paries:* halom, *collis:* Szén, *carbo, pruna:* pap, *ſacerdos:* vár, *arx:* kés, *culter:* kút, *puteus, fons:* ház, *domus.*

Annumerantur his; Vadáſʒ, *venator:* Szöcz, *pellio:* Lántz, *Catena: item,* Társ, *ſocius:* hozſʒ, *adfers:* galamb, *columbus, a.* hitvánb, *vilior, us:* Láſd, *vide:* harang, *campana.*

Terminatio in conſonas rara eſt in f, h, v *&* j. *ut,* Kanaf, *Tænia, fibra:* moh, *muſcus:* könyv, *liber, codex:* fahéj, *cortex.*

Originatio eſt quâ vocis origo diſquiritur, vnde vox prima vel orta dicitur.

Prima, quæ eſt ſuæ originis ut Lát, *videt:* elme, *ingenium:* meg, *per, con.*

Orta eſt, quæ aliundè exiſtit.

Ortis accidit Euphoniæ gratia Eliſio vel Permutatio.

Eliſio eſt, quâ litera pereunt, ut; bizontalan, *incertus, a.* à bizony *&* talan, *eliſo* y. kiválkeppen, *præcipuè;* à kivalt *&* keppen, *eliſo* t.

Permutatio eſt literarum pro literis poſitio, ut ſʒámtalan, *innumerus, a.* à ſʒám, *numerus, &* talan, *privadi particula.* Igaſſág, *ab* igaz, *&* ság *juſtitia:* Mingyáráſt, *ſtatim, confeſtim, à* mind *&* járáſt.

Orta vox eſt derivata vel compoſita.

Derivata eſt, quæ ex priori deducitur, ut: Láttatos, *Conſpicuus, a, viſibilis, e: à* Lát, *videt:* elmés, *ingenioſus, a. ab* elme.

Comp.

Compoſita eſt quæ ex pluribus ſimplicibus conſtat; *ut ex* meg & lát, meglát, *pervidet* : *ab* el be megyec; elbémegyec, *intro eo*.

Simplex eſt, quæ in partes ſignificantes dividi nequit, *ut*, Ur, úri, úraſág; *Dominus, dominicus, a, dominium*.

Diviſio literarum ut & compoſitio mutatur ita, ut cuiq; parti vocis compoſitæ ſuæ literæ maneant; *ut* el-adom, *vendo*: meg-látom, *pervideo* : két-agu-kapa, *bidens, ligo*.

Ex ortis quædam ſignificatum ſui primi diminuunt, quæ inde diminutiva dicuntur; *ut* : rókáczka, *vulpecula* : *à* róka, *vulpes*. Okoſoczka, *argutulus, a*. *ab* okos, *argutus, a*. Házaczka, *domũcula*, *ab* ház, *domus*: Jobbaczka, *meliuſculus, a*, *à* Job, *melior, us*. Jobbaczkán, *meliuſculè*, *à* jobban, *melius* : Szépeczke, *pulchellus, a*, *à* ſzép, *pulcher, a*. Késeczke, *cultellus*; *à* kés, *culter*.

Quædam contra augent, quæ inde augmentativa dicuntur, *ut*, pénzes, *pecunioſus*. *à* pénz, *pecunia* : álmos, *ſomnolentus, a*, *ab* álom; *ſomnus*. Szomjuſágos, *ſiticuloſus, a*, *à* ſzomjuſág, *ſitis*.

Canones:

I. *Quot ſignificationes tot voces*; *ut*, háló, *rete* : háló, *pernoctans* : haló, *moriens*. Tőr, *nomen, id eſt mucro*. tőr *verbum id eſt*, *frangit*. Nap, *Sol*: nap, *dies*. Megváltóm, *redemtor-meus*. megváltom, *redimo*.

II. *In derivatione primæ vocis ſignificatio paululum inflectitur*, *ut*, Szeret, *amat* : Szeretet, *amor* : Szeretendò, *amabilis, e*.

III. *In compoſitis ſignificatio ex utraq; miſcetur, ut*

megſzeretem, *adamo*.

Sæpe tamen ortum idem ſignificat quod primum, ut megſáraztom, *pro* ſáraztom, *Laſſo, delaſſo.* folmagaztalom, *pro* magaztalom, *Exalto, as.* elhintem *pro* hintem, *ſpargo, diſpergo.*

CAPUT VI.
De numero.

Tantum de accidentibus vocum generalibus: ſpecialia ſequuntur, quæ conſiſtunt in differentia vocis ſecundum numerum.

Unde vox alia numeri alia ſine numero.

Vox numeri eſt, quæ numerum adſignificat.

Numerus eſt in voce unius à multis diſcretio.

Eſtq; definitus vel indefinitus.

Definitus flexibili fine eſt ſingularis vel pluralis.

Singularis, quo res ſignificantur ſingulæ, ut: Kegyelmes az Iſten, *Clemens Deus ſc. eſt.*

Pluralis, quo res plures ſignificantur, ut Halandóc az emberec, *homines (ſunt) mortales.* Halac uſnac az vizekben, *piſces natant in aquis.*

Indefinitus contra nullo flexibili fine definitur, qualis eſt in his: Sétálván láſſan vaczorálni menni, *deambulando paulatim cœnatum ire.*

Atq; hinc vox numeri alia finita alia infinita.

CAPVT VII.
De genere.

Vox numeri eſt Nomen aut Verbum.

Nomen

Nomen eſt vox numeri, quæ in genere ſuo cum numero flectitur per caſus.

In nomine ſpectatur genus, tum variatio per caſus, tum mutatio per compoſitionem & derivationem.

Genus eſt differentia nominis qua ſignificatur ſexus: Eſtq; naturale vel fictum.

Naturale eſt maſculinum vel fœmininum.

Maſculinum eſt, quod ſexum maſculum, nomina virorum & officia virilia denotat, ut Iſten, *Deus:* Ferfi, *Vir:* Peter, *Petrus:* Janos, *Johannes:* Ur, *Dominus:* Királ, *Rex:* Atya, *Pater:* Hadnagy, *Dux:* Vő, *gener.*

Voces diſtinguentes ſexum virilem à fœmineo ſunt; Fi, fiu, *filius.* ferfi. ferfiu, *vir, mas, maſculus.*

In animalibus brutis ſexum maſculinum ſignificant, Him, kakas, kan, kos, bac, bika, mén.

Fœmininum eſt quod tantum fœmineo ſexui tribuitur, ut Maria, Ilona, *Helena.* Dayka, *nutrix.* Bába, *obſtetrix.* Leány, *puella.* feleség, *uxor.* ángy, *glos.* Húgod, *ſoror-tua minor nàtu.* Nèned, *ſoror-tua major natu, &c. Itē* nè & no, *& ab his compoſita, ut* Urnè, *Domina:* Kiralnè, *Regina:* Agno, *Vetula.* Gonoſnò, *malefica.*

Sexum fœmineū à maſculino diſcernētes voces ſunt; Leány, *puella, filia:* Leánzo, *virgo:* aſſony, *mulier, fœmina, hera. In brutis vero;* noſtény, katzola, tehén, jerke, jertze, eme, ſzülo, magio.

Commune genus eſt, quod utriq; ſexui tribuitur, ut: ember, *homo.* gyermec, *puer, puella.* rokon, *cognatus, a.* atyafi, *frater, ſoror. Tobias dicit uxori cap. 5. ꝟ. 20.* Né gondolly véle atyámfia, *Ne ſolicita ſis ſoror-mea.*

Hujus generis erant omnia afficiorum nomina,

Digitized by Google

quibus etiam fœmina perfungi poſſunt, & quibus addi poteſt aſſony, *fœmina vel mulier: ut* fejedelem aſſony, *Princeps fœmina*: Propheta aſſony, *prophetiſſa*: gazda-aſſony, *Hera, hoſpita*: Szakácz aſſony, *coqua.*

Fictum genus eſt, quod neutri ſexui convenit, unde neutrum dicitur; cujus generis eſſe poſſunt omnia virtutum ac vitiorum nomina: actionum item ac paſſionũ, fluviorum, plantarum, regnorum, & locorum, ac rerum omnigenarum utenſiliumq; vocabula & appellationes.

Gentra autem cognoſcuntur ex ſola ſignificatione; ut: Iſten, *Deus:* ember, *homo.* aſſony, *fœmina:* Vilag, *mundus*: tenger, *mare*: föld, *terra*: orſzág, *Regnum.*

CAPUT VIII.
De generis adſignificatis.

E genere nomen eſt ſubſtantivum vel adjectivum, quæ generis ſunt adſignificata.

Subſtantivum eſt vel unius generis, ut: Ferſi, *vir*: aſſony, *mulier*: pohár, *poculum*. *Vel communis, ut*: ember, *homo*; gyermec, *puer*.

Ex ſignificatione ſubſtantivum vel eſt uni proprium & majuſcula littera ab initio ſcribitur; ut Antal, *Antonius*: Mátyás, *Matthias*: Anna, Suſanna.

Vel appellativũ, quod pluribus ejuſdem generis commune eſt, ut: állat, *Subſtantia vel animal*: élet, *vita*: Madár, *avis*. barom, *pecus*.

Adjectiva Ungarica ſunt unius tantum terminationis, ideoq; omnia ſunt generis omnis.

Deſinunt autem ea vel in vocales, ut Sima, *Lavis, glaber, a.* fekete, *niger, a, m*: teli, *plenus, a*: gyarlo,

fra-

fragilis, debilis, e: hoſſú, *longus, a*: fóſvény, *avarus. a*: merő, *ſolidus, a*: könnyü, *levis, e*.

Vel in consonas, ut Sib, *Ludicrus, a.* Vac, *cæcus*: Szeléd, *manſvetus, a.* Czúf, *jocoſus, a*: Vig, *lætus, a*: Undok, *Spurcus, fœdus, a.* fél, *medius, a.* eleven, *vivus, a*: ſép, *pulcher, a.* fejér, *albus, a.* ékes, *elegans*: rút, *turpis, e*: igaz, *juſtus, verus, a*: *item* bölcz, *ſapiens*: roſſ, *vilis, e.* gyors, *celer*: hizlalt, *ſaginatus, a.* hiv, *fidus, a.* *Quæ cum prorſus non mutent terminationes pro diverſitate generis ſuorum ſubſtantivorum, nulla eſt hîc motionis doctrina.*

CAPUT IX.

De Comparatione.

De genere hactenus & ejus adſignificatis; Sequitur Adjectivi variatio per gradus, quæ dicitur comparatio.

Gradus eſt abſoluti ſui exceſſus.

Abſolutum dicitur Adjectivum, cujus ſignificatio eſt abſoluta: vulgò Poſitivum, item Poſitivus gradus.

Gradus ſunt duo: Comparativus & Superlativus.

Comparativus ad abſoluti ſignificationem addit inkáb, *magis*: *ut* Túdósb, *doctior. i.* inkáb tudos, *magis doctus.*

Superlativus igen, *valde*: *vel* fölötte-igen, *ſupramodum-valdè, ut*: Legtúdósb, *Doctiſſimus, a, id eſt*: fölötte igen tudos, *valde admodum doctus, a, um*.

Comparativus formatur vel per ſolam b *conſonam, fini abſoluti additam, ut* Tiſta, tiſtáb, *purior, us.* édes, édesb, *dulcior, us.* ravaſ, ravaſb, *aſtutior*: tudatlan,

tudatlanb, *indoctior*. karczu, karczúb, *gracilior*: ſűrő, ſűrőb, *denſior*. *Abſoluti finales*, u & ü, *in comparativo aliquando mutantur in* a *&* e, *ante* b, *ut* hoſzſzu, hoſzſzab, *longior*: kőnnyü, kőnnyeb, *levior*.

Si abſolutum finiatur in duas conſonas, tunc vocalis a, o, *vel* e *interponitur*; *ut* Bolond, Bolondab, *ſtultior, us*. roſzſz, roſzſzab, *vilius, or*: vajutt, vajuttab, *languidior*. reſt, reſteb, *pigrior*.

Quædam metatheſin patiuntur, ut lator, latrab, *ſceleratior*: gyakor, gyakrab, *frequentior, crebrior*.

Delicatiores poſt conſonas ſemper inſerunt vocales, ut edeſſeb, *pro* edesb, *dulcior*: haragoſſab, *pro* haragosb, *iratior*. igazab, *pro* igazb, *juſtior, &c*.

Superlativus formatur per particulam leg *comparativo præfixam, ut* legtiſztáb, *puriſſimus a*. *à* tiſztáb, *purior*. Leg ſzepb, *pulcerrimus, a*: *à* ſzepb, *vel* ſzebb, *pulcrior, us*. Legnagyob, *maximus a, um*: *à* nagyob, *major, us*. *grandior, us*.

Typus comparationis regularis.

Abſolutum vel poſitivum.	*Comparativum.*	*Superlativum.*
Tiſzta, *purus, a, um*.	Tiſztáb, *purior, us*.	Legtiſztáb, *puriſſimus, a, um*.
Jó, *bonus, a, um*.	jób, *melior, us*.	Legjób, *optimus, a, um*.
Nagy, *magnus, a, um*.	Nagyob, *major, us*.	Legnagyob, *maximus, a, um*.
Ekes, *elegans*.	Ekesb, *elegantior, us*.	Legékesb, *elegãtiſſimus, a, um*.
Reſt, *piger, a, um*.	Reſteb, *pigrior, us*.	Legréſteb, *pigerrimus, a, um*.

Anom.

Anomalia comparationis.

Irreguraliter comparantur Sok, *multus, a.* Kiczin, *parvus, a.*

Sok,	Tôb,	Legtôb, *Multum plus plurimum.*
kis *vel* kiczin,	kiſſeb *vel* kiczinyeb,	Legkiſſeb *vel* Legkiczinb, *parvum, minus, minimum.*

CAPUT X.

Keves, Keves b, Keve

De caſu.

Caſus eſt ſpecialis nominis terminatio.

Eſtq; rectus vel obliquus.

Rectus eſt prima nominis terminatio, nominativus & vocativus, qui in utroq; numero ſunt ſimiles.

Obliquus eſt primi finis variatio.

Tales ſunt quinque: Genitivus, Datiuus, Accuſativus, Mutativus, & Ablativus: diſſimiles in utroque numero.

Quorũ 7. caſuum ordo hic erit: 1. *Nominativus,* 2. *Vocativus,* 3. *Genitivus,* 4. *Dativus,* 5. *Accuſativus,* 6. *Mutativus,* 7. *Ablativus.*

Obſervationes.

I. *Mutativus caſus Ungarorum proprius eſt, qua ſignificamus rei cujuſlibet in aliam ſpeciem, formam, vel in alium vſum & habitum, permutationem: qui in voce per* ~~*conſonas*~~ + vocales *deſinente formatur per* và *&* vè *ut:* à fa, favà, *in lignum:* à fü, füvé, *in herbam: poſt conſonas verò, abjicit* v, *& geminat conſonam finalem, ut à* bor, borrà, *in vinum:* à viz, vizzè, *in aquam. In plurali numero ſemper fit per* kà *&* kè,

ut

ut fakkà *in ligna*. füvekkè, *in herbas.* Vizekkè, *in aquas. Hic caſus variè redditur Latinè, ut* Szolgává leſzec, *id eſt ſervus ero.* Szolgakkà teſzem, *id eſt, ſervos faciam eos, qui ſervi non erant. Item*, kônnyéb az bort vizzè valtoztatni, hogynem az vizet borrà, *id eſt, Facilius, (eſt) vinum in aquam mutare, quàm aquam in vinum. Vide Syntax.* 13. *cap.*

II. *Habent præterea Ungari caſum Adverbialem vel Aſſimilativum, in ſingulari numero tantùm uſitatum, in* ol, ul, *&* ôl, ül: *qui itidem variè ſolet exponi; ut* Magyarol, *Ungaricè:* Deakul, *Latinè:* Gôrôgôl, *Græcè:* Nemetül, *Germanicè.* Igaſſágul, *Inſtar juſtitiæ, pro juſtitia, vel in juſtitiam:* Feleſégül, *in uxorem:* Oroſlányul, *Inſtar leonis:* ebül, *caninè vel inſtar canis.*

III. *Ablativus erit caſus affixorum, quorum latiſſimus eſt uſus in hac noſtra lingua; dictus autem eſt ablativus, quod ab eo affixis pronominibus, poſtpoſitionibus, notiſq; adverbiorum ablatis, denuò fiat nominativus. Nos in paradigmatis ponemus cum eo tantum affixo, quod reſpondeat Latinorum præpoſitionibus* à, *vel* ab. *illud autem eſt;* tól, tôl, túl, tül.

CAPUT XI.

De prima declinatione in nac.

Flexio nominis per caſus declinatio dicitur: Eſtq; duplex, in Nac, *vel in* Nec.

Nominativi & vocativi utrobiq; ſimiles, genitivi ſemper in è, *accuſativi in* t, *in utroq; numero, & plurales nominativi & vocativi in* k *deſinunt, pro qua elegãtia cauſa in fine vocis plerumq;* c *ponitur.*

Decli-

Declinatio in nac *Dativum ſingularẽ & pluralem finit in* nac. *Eſtq; duplex: Prima & ſecunda.*

Prima eſt quæ terminat nominativum & vocativũ ſingularem in vocales a,o,u. *ut* Láda, *arca:* aytó, *janua:* kapu, *porta.*

Paradigma.

SINGULARIS.

N.	Fa, *Lignum.*	Poßtó, *Pannus.*	Falu, *Pagus.*
V.	ó Fa, *ô lignum.*	ó Poßtó, *Panne.*	ó Falu, *ô Page.*
G.	Fáé *vel* fájé, *ligni.*	Poßtóé *vel* Poßtójé *Panni.*	Falué, *vel* falujé. *Pagi.*
D.	Fánac, *Ligno.*	Poßtónac, *Panno.*	Falunac, *Pago.*
Acc.	Fát *Lignum.*	Poßtót, *Pannum.*	Falut, *Pagum.*
Mut.	Fává, *in Lignũ.*	Poßtóvá, *in Pannũ.*	Faluvá, *in Pagum.*
Ab.	Fától, *à Ligno.*	Póßtótól, *à Panno.*	Falutúl, *à Pago.*

Pluralis.

N.	Fác, *Ligna.*	Poßtóc, *Panni.*	Faluc, *Pagi.*
V.	ó Fác, *ô ligna.*	ó Poßtóc, *Panni.*	ó Faluc, *ô pagi.*
G.	Fákè, *lignorum.*	Poßtókè, *Pannorum.*	Falukè, *pagorum.*
D.	Fáknac, *lignis.*	Poßtóknac, *Pãnis.*	Faluknac, *pagis.*
Acc.	Fákat, *ligna.*	Poßtókat, *Pannos.*	Falukat, *pagos.*
Mut.	Fákkà, *in ligna.*	Poßtóckà, *in Pannos.*	Faluckà, *in pagos.*
Ab.	Fáktól, *à lignis.*	Poßtóktól, *à pannis.*	Faluktul, *à pagis.*

Anomalia.

Heteroclita quædam ſunt, quæ in caſibus quibuſdam

variant, *ut* Hó, *nix*. *Acc.* havat, *nivem*. *Plur. nom.* havac, *nives*. *Sic &* ló, *equus*. Tó, *lacus*: lóvác, *equi*: tavac, *Lacus*. *invenias tamen &* tóc, *pro lacubus*.

Biſariam declinantur hæc:

SINGULARIS.

N.	Daru, *Grus*.	Gyapjú, *Lana*.	Hoßßú, *Longus,a,um*.
V.	ó Dáru,	ó gyapjú,	ó hoßßú,
G.	Daruè, Daru-jè, & Darvè,	gyapjúè, gyap-jujè & gyapjè.	hoßßúè, & hoßßújè,
D.	Darúnac,	gyapjúnac,	hoßßúnac,
Acc.	Darut, Dar-vat,	gyapjút, gyap-jat,	hoßßút, hoßßat,
Mut.	Daruvà,	gyapjuvà,	hoßßuvà,
Abl.	Darutól,	gyapjutól,	hoßßutól.

Pluralis.

N.	Daruc, *grues*. Darvác,	Gyapjuc, *Lana*. gyapjac,	Hoßßúc, *longi,a,a*. hoßßac,
V.	ó Daruc, Dar-vac,	ó Gyapjúc, gyap-jac,	ó hoßßúc, hoßßac,
G.	Darukè, Dar-vakè,	Gyapjúkè, gyap-jakè,	hoßßúkè, hoßßakè.
D.	Daruknac, Darvaknac,	Gyapjúknac, gyapjaknac,	hoßßúknac, hoßßak-nac,
Ac.	Darukat, dar-vakat,	Gyapjúkat, gyapjakat,	hoßßúkat, hoßßakat,
Mut.	Darukkà, dar-vakkà,	Gyapjúkkà, gyapjakkà,	hoßßúkka, hoßßakka
Ab.	Daruktól, dar-vaktúl,	Gyapjúktól, gyapjaktól,	hoßßuktól, hoßßak-tól.

Sic

Sic declinantur, Szaru, *cornu* : hamú, *cinis*, &c.

Ad hanc declinationem pertinent nomina verbalia & participalia in ó *purum deſinentia, quæ Latinè per or, trix, & ns formantur: ut,* Adó, *dator* : Látó, *videns*: Varrò, *netrix* &c.

Nomina item adjectivè appoſita & poſſeſſionem indicantia: quæ indifferenter per o *&* u *efferuntur*; ut: Nagy hatalmo, *vel* hatalmú, *magna potentia, vel habens magnam potentiam*. Nagy orrò, *Naſo*. ékes ſzavó, *Eloquens* : Sánta labú, *loripes*, &c.

CAPUT XII.

De Declinatione in nac *ſecunda.*

Hac de prima declinatione in nac, *ſequitur ſecunda, qua inflectuntur voces deſinentes in eas conſonas, quæ habent ante ſe* a, ö, u, *ut* Pad, *ſcamnum* : bors, *piper.* kút, *puteus.*

Hæc terminat accuſativum ſingularem aut ſimpliciter per t, *aut per* at *&* ot: *nominativum & vocativum plurales, in* ac *vel* oc, *pluralem Accuſativum in* kat, *vel* kot.

Paradigma I.

SINGVLARIS.

N.	Aſtal, *menſa.*	Bor, *vinum.*	Hús, *caro.*
V.	ó aſtál,	ó bor,	ó hús,
G.	aſtalè,	borè,	húſè,
D.	aſtalnac,	bornac,	húſnac,
Ac.	aſtalt,	bort,	húſt,
M.	aſtallá,	borrá,	húſſá,
Ab.	aſtaltól,	bortól,	húſtól.

Pluralis.

N.	Aſtaloc, *Menſa.*	Boroc, *Vina.*	Húſoc, *Carnes.*
V.	ó Aſtaloc,	ó Boroc,	ó húſoc,
G.	Aſtalokè,	Borokè,	húſokè,
D.	Aſtaloknac,	Boroknac,	húſoknac,
Ac.	Aſtalokat,	Borokat,	huſokat,
Mut.	Aſtalockà,	Borockà,	huſockà,
Ab.	Aſtaloktól,	Boroktól.	huſoktól.

Sic declinantur; Sár, *lutum*: Sárkány, *Draco*: látas, *viſio*: Tabor, *exercitus*, *caſtra*. álhatatlan, *inconſtans*; haragos, *iracundus*, *a*, *&c. quæ pluralem nominativum in* oc *tantùm faciunt.*

Paradigma, II. *vbi accuſativus ſingularis fit per* at: *Nominativus pluralis per* ac *tantum.*

SINGVLARIS.

N.	Ur, *Dominus.*	Hal, *Piſcis.*	Nyóltz, *Octo.*
V.	ó ur,	ó hal,	ó nyóltz,
G.	urè,	halè,	nyoltzè,
D.	urnac,	halnac,	nyoltznac,
Ac.	urat,	halat,	nyoltzat,
Mut.	urrà,	hallà,	nyoltzà,
Ab.	urtól,	haltól,	nyoltztól.

Pluralis.

N.	Urac, *Domini.*	Halac, *Piſces.*	Nyoltzac, *Octoni, a, a*
V.	ó urac,	ó halac,	ó nyoltzac,
G.	urakè,	halakè,	nyoltzakè,
D.	uraknac,	halaknac,	nyoltzaknac,

Ac. ura-

Acc. urakat,	halakat,	nyoltzakat,
Mut. uracká,	halacká,	nyoltzakká,
Abl. uraktól,	halaktól,	nyoltzaktól.

Sic declinantur, Láb, *pes:* vad, *fera:* ház, *domus.* nyás, *veru:* vár, *arx:* tál, *patina:* fog, *dens:* nyúl, *lepus,* &c.

Paradigma III. *vbi Accuſ. ſing. fit per* ot, *plural. nominat. in* oc.

SINGVLARIS.

N.	Nap, *Sol, dies.*	Dorong, *Pertica vel Palanga.*	Uyſág, *Novitas.*
V.	ó nap,	ó dorong,	ó uyſág,
G.	napè,	dorongè,	uyſágè,
D.	napnac,	dorongnac,	uyſágnac,
Acc.	napot,	dorongot,	uyſágot,
Mut.	nappà,	dorongà,	uyſággà,
Abl.	naptól,	dorongtól,	uyſágtól.

Pluralis.

N.	Napoc,	Dorongoc,	uyſágoc,
V.	ó napoc,	ó dorongoc,	ó uyſágoc,
G.	napokè,	dorongokè,	uyſágokè,
D.	napoknac,	dorongoknac,	uyſágoknac,
Acc.	napokat,	dorongokat,	uyſágokat,
Mut.	napockà,	dorongockà,	uyſágockà,
Abl.	napoktól,	dorongoktól.	uyſágoktól.

Sic declinantur Zab, *avena:* kovácz, *faber:* bolond, *ſtultus, a.* nagy, *magnus, a.* iſtráng, *reſtis:* czalárd, *fraudulentus:* czuſſág, *jocus,* &c.

Anomalia.

I. *Voces quædam bifariam faciunt accuſativũ ſin-*

gularem & nominativum pluralem; *ut à* fal *paries fit Acc.*falt,*&* falat; *nom.plur.*falac,*&* faloc.*à* láb,*pes:* lábat,*vel* lábot, *pl.nom.*lábac,*vel* láboc: *à* papyros, papiroſt,*vel* papiroſſat,*&c.*

II. *Quædam in Accuſativo ſingulari, & ubiq; in plurali numero elidunt*, ó *ante* g,k,l,m,n,r, *finales*: *ut ex paradigmate ſequenti patebit.*

Paradigma IV. *ubi* o, *eliditur in quibuſdam caſibus, vel metatheſin patitur.*

SINGULARIS.

N.	Dolog, *Res, opus, negotium.*	Malom, *mola.*	Kapor, *Anethū, Aniſum.*
V.	ó dolog,	ó malom,	ó kapor,
G.	dologè,	malomè,	kaporè,
D.	dolognac,	malomnac,	kapornac,
Acc.	dolgot,	malmot,	kaprot, *&* kaport,
M.	dologgà,	malommà,	kaporrà,
Ab.	dologtól,	malomtól,	kaportól.

Pluralis.

N.	dolgoc,	malmoc,	kaproc,
V.	ó dolgoc,	ó malmoc,	ó kaproc,
G.	dolgokè,	malmokè,	kaprokè,
D.	dolgoknac,	malmoknac,	kaproknac,
Acc.	dolgokat,	malmokat,	kaprokat,
Mut.	dolgockà,	malmockà,	kaprockà,
Abl.	dolgoktól,	malmoktól,	kaproktól.

Sic flectuntur; tuloc, *junix*; ſurok, *pix*: jaſol, *præſepe*: bagoly, *bubo*: fogoly, *captivus*: halom, *collis*: barom, *pecus*: mayom, *ſimius*: ..orom, *fuligo*: ha-

talom, *potentia:* haſon, *utilitas:* váſon, *tela* : torony, *turris* : bokor, *dumus:* lator, *latro* : ſatyor, *ſcirpicula*, &c.

Ad hanc declinationem in nac *ſecundam pertinet*, az, ille: Amaz, *ille-ipſe*, *ut:*

Singularis.			Pluralis.	
N.	Az,	amaz,	Azoc,	amazoc,
Voc.	*caret.*		*caret.*	
G.	azè,	amazè,	azokè,	amazokè,
D.	annac,	amannac,	azocknac,	amazoknac,
Ac.	azt,	amazt,	azokat,	amazokat,
Mut.	azzà,	amazzà,	azockà,	amazockà,
Ab.	attól,	amattól,	azoktól,	amazoktól.

V. Paradigma eſt adjectivi comparati, *& inflexi in utraq; declinatione in* nac.

SINGULARIS.

	Poſitiv.	*Comparat.*	*Superlat.*
N.	Jó, *bonus, a, um.*	Jób, *melior, us.*	Legjób, *optimus, a, um.*
V.	ó jó,	ó jób,	ó legjób,
G.	joè,	jobbè,	legjobbè,
D.	jónac,	jóbnac,	legjóbnac,
Ac.	jót,	jobbat,	legjobbat,
Mut.	jovà,	jobbà,	legjobbà,
Ab.	jótól,	jóbtól,	legjóbtól.

Pluralis.

N.	jóc, *boni, a, a.*	jóbbac, *meliores, a.*	legjóbbac, *optimi, a, a.*

V. ójóc,	ó jóbbbac,	ó legjóbac,
G. jókè,	jóbbakè,	legjóbbakè,
D. jóknac,	jóbbaknac,	legjóbbaknac,
Acc. jókat,	jóbbakat,	legjóbbakat,
Mut. jókkà,	jóbbackà,	legjóbbackà,
Abl. jóktól,	jöbbaktól,	legjóbbaktól.

Aliud.

SINGVLARIS.

	Poſit.	*Comp.*	*Superl.*	
N.	gonoß.*malus*,	gonoßb, *vel*	gonoßßab,	
V.	ó gonoß,	ó gonoßb, *vel*	gonoßßab,	
G.	gonoßè,	gonoßbè, *vel*	gonoßabbè,	
D.	gonoßnac,	gonoßbnac	gonoßabnac,	*His*
Acc.	gonoßt,	gonoßbat, *vel*	gonoßßabat,	*præ-*
M.	gonoßßà,	gonoßbà, *vel*	gonoßßabbà,	*fige*
Ab.	gonoßtól,	gonoßbtól,	gonóßßabtól.	leg,

Pluralis.

				&ſi
N.	gonoßoc,ac,	Gonoßbac, *vel*	gonoßßabbac,	*unt*
V.	ó gonoßoc,ac,	ó gonoßbac,	gonoßßabbac,	*ſu-*
G.	gonoßokè,akè,	gonoßbakè,	gonoßßabbakè,	*per*
D.	gonoßoknac,	gonoßbaknac,	gonoßabbaknac,	*la-*
Ac.	gonoßokat,	gonoßbakat, *vel*	gonoßßabbakat,	*ti-*
M.	gonoßokkà,	gonoßbakka, *vel*	gonoßßabbakkà	*vi.*
Ab.	gonoßoktól·	gonoßbaktól, *vel*	gonoßßabbaktól.	

De declinatione vocum habentium affixa pronomina: meus,a. tuus,a. ſuus,a,um: plur. mei,æ,a,&c.

Nota autem pronominis affixi primæ perſonæ ſing. num.

nũ.eſt,m,am, om;*plur.*im: *Secundæ perſon.ſing.*d,ad, od:*plur.*id: *Tertiæ perſonæ ſing.*a,ja,va:*plur.*i,ai,oc:

*In tales autem poſſeſſivas terminationes abeunt iſta pronomina, Sing.*ővè *ipſius:*Tiéd,*tuus,a:* enyim, *meus,a,m.plur.* ővéc, tiétec,miénc: *quarum vocularũ primæ ſyllabæ eliduntur in affixione, vel nomini cui affixa ſunt, præmittuntur: poſtremæ verò in declinatione in* nac,è,*in* a *mutant,ut* ő fája,*id eſt*,fa-ővè,*lignum ipſius:*Te fád,*id eſt* fa tied,*Lignum tuum.*En fám,*pro* fa-enyim,*Lignum meum.* Te faid,*fit, à pl.* Fa tieid, *Ligna tua. In Declinat.in* nec *retinétur* è,*ut* ő füve, *pro* fü-ővè,*Herba-ejus.&c.*

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Paradigma vocum affixatarum.

Singularis utrinque.

		A fa,*lignum.*		*ab* Ur,*dominus.*	
ő	N. 3	Fája,	*ipſius,*	Ura	*ſuus,*
te	2	fád	*lignũ tuum,*	urad	*dominus tuus,*
én	1	fám	*meum,*	uram	*meus,*
	Vocativi ſimiles ſunt nominativis.				
	G.	Fájáè	*ejus,*	Uráè	*ſui,*
		fádè	*ligni tui,*	uradè	*domini tui,*
		fámè,	*mei.*	uramè	*mei.*
	D.	fájánac	*ſuo,*	Uránac	*ſuo,*
		fádnac	*ligno tuo,*	uradnac	*domino tuo,*
		fámnac	*meo.*	uramnac	*meo.*
	A.	fáját,	*ſuum*	Urát	*ſuum,*
		fádat	*lignum tuum*	uradat	*dominum tuum,*
		fámat	*meum*	uramat	*meum.*
	Mut.	fájává,	*ſuum*	Urává	*ſuum,*
		fáddá,	*in lignũ tuum*	uraddá	*in dominũ tuum,*
		fámmá	*meum*	urammá	*meum.*

Digitized by Google

Ab.	fájától *à ligno ſuo*	urától *à Domino ſuo*
	fadtól *à ligno tuo*	uradtól *à domino tuo*
	famtól *à ligno meo*	uramtól *à domino meo*

Singulari fa, ligno affixa pronomina pluralia.

ŏc 3 *N.*	Fájoc *lignum ipſorum*	uroc *dominus eorum*
ti 2	fatoc *lignum veſtrum*	uratoc *dominus veſter*
mi 1	fanc *lignum noſtrum.*	urunc *dominus noſter.*

Vocativi ſimiles ſunt Nominativis.

G.	Fájokè *ligni ſui*	urokè *domini illorum*
	fátokè *ligni veſtri*	uratokè *domini veſtri*
	fánkè *ligni noſtri*	urunckè *domini noſtri*

Flecte reliqua omnia in Paradigmate 1. declin. ſecunda in nac.

Nomini plurali, pronomina ſingularia affixa.

ŏ *N.*	Fájai, fáji *ligna ipſius*	Urai *Domini ſui*
te *&*	fájaid, fáid *ligna tua*	uraid *domini tui*
én *V.*	fájaim, fáim *ligna mea.*	uraim *domini mei.*
G.	Fájaijè, fáijè	uraijè
	faidè	uraidè
	faimè	uraimè, *&c.*

Pluralis utrinque.

ŏc *N.* 3	Fájai, fájoc *ligna ipſorum*	Urai, uroc *domini eorum*
ti 2	fájaitoc, fáitoc *ligna veſtra*	uraitoc *domini veſtri*
mi 1	Fájainc, fainc *ligna noſtra*	urainc *domini noſtri.*

Voc. Similes ſunt nominativis.]

Gen.	Fájaiè, fajokè *lignorum ſuorum*	uraijè, urokè *dominorum ſuorum*
	fájaitokè, faitokè *lignorum*	uraitokè, *dominorum veſtrorum*
	fájainkè, fainkè *lignorũ noſtrorum.*	urainkè *dominorum noſtrorum*

D. fájainac, fájoknac *lignis ſuis* urainac, uroknac *dominis ſuis*
fájaitoknac, fáitoknac *lignis veſtris* uraitoknac *dom. veſtris*
fájainknac, fáinknac *lignis noſtris* urainknac *dominis noſt.*

Ac. Fájait, fájokat *ligna ſua* urait, urokat *dominos ſuos,*
fájaitokat, faitokat *ligna veſtra* uraitokat *dominos veſtros*
fájainkat fainkat *ligna noſtra,* urainkat *dominos noſtros.*

M. fájaivà, fajockà *in ligna ſua* uraivà, urockà *in dominos ſuos*
fájaitokkà, fáitockà *in ligna veſtra* uraitokkà *in dom. veſtros*
fájainkà, fainkà *in ligna noſtra* urainckà *in dominos noſtros.*

Ab. fájaitól, fáitol, fájoktól *à lignis ſuis* uraitól, uroktól *à dominis ſuis.*
fájaitoktól, fáitoktól *in lignis veſtris* uraitoktól *à dom. veſtris*
fajainktól, fájinktól *à lignis noſtris* urainktól *à dom. noſtris.*

Obſervatio.

Quædā voces ſecundæ declinationis, quas elidere o *ante 6. conſonas, docui ſupra paradigmate 4. eadem eliſione utuntur, in aſſumendis affixis pronominalibus:*

Paradigma *vocum, elidentium* o: *ante conſonas 6. in affixis aſſumendis.*

	à dolog, *res.*	à hatalom, *poteſtas.*
ö *N.*	3 Dolga *res ipſius*	ö hatalma *poteſtas ſua.*
te *&*	2 dolgod *res tua*	te hatalmad *poteſtas tua*
én *V.*	1 dolgom *res mea.*	én hatalmam *poteſtas mea.*
G.	Dolgáè, je, *rei ſuæ*	hatalmaè, *vel* jè *poteſtatis ſuæ*
	dolgodè *rei tuæ*	hatalmadè *poteſtatis tuæ*
	dolgomè *rei meæ.*	hatalmamè *poteſtatis meæ.*

Et conſequenter ut fája, ura *&c.*

Sic cum affixis flectendæ voces: à haſon, haſna, *utilitas-ejus:* à torony, tornya, *turris-ejus:* à lator, latra; *latro-ejus. &c.*

Item ab Heteroclitis, Lò,lova,*equus-ejus: à* Sò,ſava,*Sal-ejus*. Szó,ſava,*vox-ejus*. Tó,tava, *lacus-ipſius*: *Sic* daru:darva;*grus-ejus*. Szaru,ſarva,*cornu-ejus*: hamu,hamva,*cinis-ejus*: *&c.*

Obſervatio alia.

Omnium paradigmatum genitivi, qui formantur per è,quæ vim habet pronominis ò *ipſe, vel* òvè, *ipſius*: *itidem flectuntur per aliquot caſus, quando nominativi vice funguntur, quod fit in ellipſi rei poſſeſſæ.*

Singulares.

Dat.	Fáénac,*illi,quod*	Urénac,
Ac.	fáét, (*eſt ligni.*	urét,
Mut.	fájévá,	urévà, (*eſt domini.*
Ab.	fáétól,	urétól, *ab eo,qui vel quod*

Plurales.

Dat.	Fákénac	Urakénac
Ac.	Fákét,	urakét
M.	Fákévà,	urakévà
Ab.	Fákétól,	urakétól.

In utraq; declinatione inflectitur quoque *pronomen compoſitum*, ò maga,*ipſemet*, *cum affixis ſuis.*

	Singularis,	Pluralis.
N.	ò maga,*Ipſemet,ille ipſe*,	ò magoc, *Ipſimet,illi ipſi*
	te magad,*tu ipſe*	ti magatoc *voſmet,vos ipſi*
	én magam, *Egomet.*	mi magũc *noſmet,nos ipſi.*
G.	ò magáè	ò magokè
	te magadè	timagatokè
	én magamè.	mimagunkè.
D.	ò magánac	ò magoknac,

tema-

	temagadnac	timagatoknac,
	énmagamnac.	mimagunknac.
Ac.	ómagát,	ómagokat,
	temagadat,	timagatokat,
	énmagamat.	mimagunkat.
Mutativus		*caret*
Ab.	ómagától	ómagoktol,
	temagadtól	timagatoktol,
	énmagamtól.	mimagunktol.
	Sic & ónnón maga, tennenmagad énnenmagam.	*Sic quoq;* ónnón magoc, tinnémagatoc minnenmagunc.

Pluralis tantum eſt Mindnyájoc, mindnyájatoc, mindnyájunc, *cuncti, æ, ſinguli, æ, ipſorum, veſtrũ, noſtrum.* à mind & nyáy, *omnis & grex.*

Affixa præpoſitionum Latinarum vice fungentia, & utriq; declinationi in nac *ſervientia*: n, an, in, on, ra, ba, ban, nál, val, bol, rol, tol, hoz: *quæ affiguntur nominativis utriuſq; numeri vocum ſimpliciũ & compoſitarum juxta typum ſequentem.*

Typus præpoſitionum vel poſtpoſitionum *affixarum.*

Singularis utrinque.

In ligno,	*ſuper lignũ,*	*in lignũ,*	*in ligno,*	*apud lig.*
Fán,	fára,	faba,	faban,	fanál,
cum lig.	*de ligno*	*à ligno*	*ad lignũ*	
fival,	fáról,	fától,	fához.	

in ligno ejus

3 faján, fajára, fajába, fajában, fajânál, fajával, fajáról, fajától, fajához.

In ligno tuo

2 fadon, fádra, fádba, fádban, fáddal, fádról, fádtól, fádhoz.

In ligno meo

1 famon, famra, famba, famban, famnál, fammal, famról, famtól, famhoz.

Singulari nomini affixa pronomina pluralia.

In ligno ipſorum

3 Fájokon, fájokra, fájokba, fájokban, fájoknál, fájokval, fájokról, fájoktól, fajokhoz.

2 fatokon, fatokra, fátokba, fatokban, fatoknál, fatokkal, fatoktól, fatoktól, fátokhoz.

1 fankon, fankra, fankba, fankban, fanknál, fankrol, fanktól, fankhoz.

Plurali nomini affixa ſingularia pronomina.

In lignis ipſius

Fajain & fáin, fájaira & fáira, fáiba & fájaiba, fájaiban & fáiban, fájainál & fáinál, fajaival & fáival, fájairól & fáiról, fájaitól & fáitól, fájaihoz & fáihoz.

2 Fáidon & fajaidon, fájaidra & fáidra, fajaidba & fáidba, fajaidban & fáidban, fajaidnál & faidnál, fajaiddal & fáiddal, fájaidról & fáidról, fáidtól & fájaidtól, fajaidhoz & fáidhoz.

1 Fájaimon & fáimon, fájaimra & faimra, fajaimba & faimba, fájaimban & faimban, fájaimnál & fáimnál, fájaimmal & fáimmal, fájaimról & fáimról, fájaimtól & faimtól, faimhoz & fájaimhoz.

Plura-

Pluralis utrinq;. Fákon, *ſuper ligna.* Fákra, fákba *&c.*

In lignis eorum

3 Fájokon & fájain, fájokra & faira, fájokba & fájaiba, fájokban & fájaiban, fájoknál & fájainál, fájokval & fajaival, fájokról & fájairól, fájoktól & fájaitól, fájokhoz & fájaihoz.

2 Fájaitokon & faitokon, fájaitokra & faitokra, fájaitokba & faitokba, fájaitokban & faitokban, fájaitoknál & faitoknál, fájaitokkal & faitokkal, fájaitokról & faitokról, fájaitoktól & faitoktol, fájaitokhoz & faitokhoz.

1 Fájainkon & fainkon, fájainkra & fainkra, fájainkba & fainkba, fájainkban & fainkban, fájainknál & fainknál, fájainckal & fainckal, fájainkról & fainkról, fájainktól & fainktól, fájainkhoz & fainkhoz.

Sic omnes voces recipiunt affixa in utraq; declinatione in nac: ház, házon, *ſuper domo:* Uron, *ſuper domino:* Lovon, *in equo.*

3 Házán *ſuper domum ejus*	Hazára
2 házadon *ſuper domum tuam*	házadra
1 házamon *ſuper domum meam*	házamra
Lovára *ſuper equum ſuum*	Lován
lovadra *ſuper equum tuum*	lovadon
lovamra *ſuper equum meum*	lovamon.

Caput XIII.

De Declinatione in nec *prima.*

Hæc fuit declinatio in nac, *ſequitur declinatio in* nec. *Cujus dativus ſingularis & pluralis deſinit in* nec: *nominativus pluralis in* ec, öc, *vel* üc.

Eſtq́ duplex, Prima & ſecunda.

Prima eſt cujus nominativus ſingularis deſinit in vocales e, i, *vel in diphthongos* o̊, ü, ey.

Paradigma,

Singularis.

N. V.	Eke, *aratrũ*,	Szo̊lo̊, *uva, vinea.*	Téy *Lac*
G.	Ekéjè, *aratri*,	ßo̊lo̊jè, *uvæ*,	téyè *lactis*
D.	ekénec, *aratro*,	ßo̊lo̊nec, *uvæ*,	téynec *lacti*
Ac.	ekét, *aratrum*,	ßo̊lo̊t, *uvam*,	teyet *lac*
M.	ekévè, *in aratrũ*,	ßo̊lo̊vè, *in uvã*,	téyjè *in lac*
Ab.	ekéto̊l, *ab aratro.*	ßo̊lo̊to̊l, *ab uvâ.*	téyto̊l *à lacte.*

Pluralis.

N. V.	Ekéc, *aratra.*	Szo̊lo̊c, *uvæ*,	Teyec
G.	ekékè, *aratrorũ.*	ßo̊lo̊kè, *uvarũ*,	teyekè
D.	ekéknec, *aratris*,	ßo̊lo̊knec, *uvis.*	teyeknec
Ac.	ekéket, *aratra*,	ßo̊lo̊ket, *uvas*,	teyeket
M.	ekékkè, *in aratra*,	ßo̊lo̊ckè, *in uvas*,	teyekkè
Ab.	ekékto̊l, *ab aratris.*	ßo̊lo̊kto̊l, *ab uvis*,	teyekto̊l

Sic declinantur, Teve, *Camelus:* Teke, *globus:* kéve, *merges:*

Veßßo̊, *virga*: eſſo̊, *pluvia*: gyüro̊, *annulus:* So̊prü, *ſcopæ.*

Adjectiva in i *pluralem plerumq́ per* ec *faciunt, ut:* à téli, *plenus, a.* teliec, *pleni:* mennyei, mennyeiec, *cœleſtes*, fo̊ldi, fo̊ldiec, *terreſtres, ria. &c.*

Anomalia.

Heteroclita ſunt quædam monoſyllaba, & quædam in nonnullis caſibus variant.

Para-

Paradigma.

	Singularis.		Pluralis.	
	lapis.	*herba.*	*lapides.*	*herbæ.*
N. & V.	ko̊,	fü,	ko̊vec,	füvec,
G.	ko̊, *vel* ko̊je,	füè *vel* fü-jè, füvè	ko̊vekè	füvekè
D.	ko̊nec	fünec	ko̊veknec	füveknec
Ac.	ko̊vet	füvet	ko̊veket	füveket
M.	ko̊vè	füvè	ko̊veckè	füveckè
Ab.	ko̊to̊l	füto̊l	ko̊vekto̊l	füvekto̊l.

Aliud Paradigma.

Singularis.

	caudex	*acus,us.*	*caput*	*principalis, præcipuus,a, ū. Choriphæus*
N. & V.	Tó,	To̊,	Fó,	Fo̊,
G.	tóè tójè	to̊è to̊vè	fóè fójè	fo̊è
D.	tónec	to̊nec	fónec	fo̊nec
Ac.	tót, tóvet	to̊t	fejet	fo̊t
Mut.	to̊vè	to̊vè	fove	fo̊vè
Ab.	tótól	to̊to̊l.	fo̊tól	fo̊to̊l.

Pluralis.

N. V.	To̊vec *vel* toóc	Tóc	Fejec	Fo̊c
G.	to̊vekè	to̊kè	fejekè	fo̊kè
D.	to̊veknec	to̊knec	fejeknec	fo̊knec
Acc.	to̊veket	to̊ket	fejeket	fo̊ket
M.	to̊veckè	to̊kkè	fejekkè	fo̊ckè
Ab.	to̊vektól	to̊któl.	fejektól	fo̊któl.

Sic variat Tető, *pediculus. Acc. ſing.* Tetőt, & tetvet, *plur.* Tetőc & tetvec, &c.

E

Huc pertinent pronomina, te, *tu*; ő, *is ipſe*; ki, *quis, quæ, quod.*

Paradigma.

Singularis.

N.	Te, *tu*	ő, *is*	ki, *quis quæ.*
G.	tiéd	övè	kiè
D.	neked	néki	kinec
	teneked	önéki.	
Ac.	teged,	öt &	kit.
	tegedet	ötet	
Ab.	töled,	töle,	kitöl.
	teröled.	ö töle.	

Mutare in Te

Pluralis.

N.	Ti, *vos*	öc, *illi, æ, a.*	kic, *qui, quæ.*
G.	tiétec	övéc	kikè
D.	néktec	nékic	kiknec
	tinéktec	nékiec.	
A.	titeket	öket	kiket.
Ab.	töletec	tölöc	kiktöl.
	titöletec.	ö tölöc.	

Ad hanc declinationem pertinent nomina poſſeſſiva, in ö *&* ü, *ut* Czikſemö, *Lucinus, a.* Nagy fejü, *Capito:*

Verbalia item & participalia, ut intö, *monitor*, nézö, *videns, ſpectans.* ülö, *ſedens, ſeſſor. &c.*

Caput XIV.

De Declinatione in nec ſecunda.

Declinatio in nec *ſecunda eſt; cujus nominativus ſingularis deſinit in unam vel plures conſonas, habentes*

ante

ante ſe vocales e,i,*vel diphthongos* ô,ü. *Accuſativus ſingularis in* t,*vel* et,ôt: *nominat.plur.in* ec,*&* ôc.

Paradigma I.

Singularis.

N.	ember,*homo.*	Viz,*aqua.*	kürt,*tuba.*
V.	ô ember	ô viz	ô kürt
G.	emberè	vizè	kürtè
D.	embernec	viznec	kürtnec
Ac.	embert	vizet	kürtôt
Mu.	emberrè	vizzè	kürtè
Ab.	embertôl.	viztôl.	kürttôl.

Pluralis.

N.	emberec,*homines.*	Vizec,*aquæ.*	Kürtôc,*tubæ.*
V.	ô emberec	ô vizec	ô kürtôc
G.	emberekè	vizekè	kürtôkè
D.	embereknec	vizeknec	kürtôknec
Ac.	embereket	vizeket	kürtôket
Mu.	emberekkè	vizeckè	kürtôckè
A.	emberektôl.	vizektôl.	kürtôktôl.

Sic declinantur; kès,*culter*: kert,*hortus*: hir,*fama*: kincz,*theſaurus*: pôr,*lis*: bôr,*coreum*. ôtvôs,*aurifaber*: gôz, *vapor*: czendeſ,*tranquillus,a*: füſt,*fumus*: büz, *fœtor*: hiv,*fidelis*: ſziv,*cor*. kônyv, *liber*, *codex*. gyôngy,*gemma*. *&c.*

Anomalia.

Voces quædam bifariam faciunt accuſativum ſingularem, *ut*, kenyér,*panis*,kenyért,*&* kenyeret: fôvény,*arena*, fôven't, *&* fôvenyet; tehen,*vacca*,tehent,*&* tehenet; édes,*dulcis*; edeſt,*&* edeſſet, *& c.*

In hac quoqʒ declinatione quædam voces elidũt, e *&* ô *in quibuſdam caſibus, vel metatheſin patiuntur; ut:*

Paradigma II.

Singularis.

N.	Félelem, *Timor*.	Lélec, *Spiritus*,	őkőr, *Bos*.
V.	ô félelem	ô lélec	oh őkőr
G.	félelemè	lélekè	őkőrè
D.	félelemnec	léleknec	őkőrnec
Ac.	félelmet	lelket	őkrőt
M.	félelemmè	lélekkè	őkőrrè
Ab.	félelemtől	lélektől.	őkőrtől.

Pluralis.

N.	félelmec, *Timores*,	lelkec, *ſpiritus*,	őkrőc, *boves*.
V.	ô félelmec	ô lelkec	oh őkrőc
G.	félelmekè	lelkekè	őkrőkè
D.	félelmeknec	lelkeknec	őkrőknec
Ac.	félelmeket	lelkeket	őkrőket
M.	félelmeckè	lelkeckè	őkrőckè
Ab.	félelmektől.	lelkektől.	őkrőktől.

Sic flectuntur, Fejedelem, *princeps:* kegyelem, *gratia*, ſegedelem, *auxilium:* berec, *nemus:* féreg, *vermis:* verem, *foſſa*, *fovea:* tereh, *onus:* Czóbor, *orca, tina.*

Paradigma pronominum, En *ego*:

Enyim, *meus, a*.

Singularis.

N.	én	enyim,
V. *caret*		
G.	enyim,	enyimè

D. ne-

D.	nekem *vel* énnekem	enyimnec
Ac.	engom *vel* engemet	enyimet
M.	*caret*	enyimmè
Ab.	tólem, éntólem	enyimtól.

Pluralis.

N.	Mi	Enyimec, *&* enyeim
G.	mienc	enyimekè, enyeimè
D.	nekünc, minekünc	enyimeknec, enyeimnec,
A.	minket	enyimeket, enyeimet.
V.	*caret*	enyimekkè, enyeimmè
Ab.	tólünc, mitólünc.	enyimektól, enyeimtól.

Nominum declinationẽ ſequuntur pronomina hæc.
Sing. Miénc, *noſter, a, um:* tied, *tuus, a.* tiétec, *veſtra.* övec, *ipſorum.*
Plur. Mieinc, *noſtri, æ, a.* tieid, *tui, æ, a.* tieitec, *veſtri, æ, a.* övei, *ſui, æ, a.*

Item, Melly, *qui, quæ, quod:* akarmelly, *quivis, quavis, quodvis.* Valamelly, *quicunq;, quodcunq;:* illy, illyen, *talis, e:* imillyen, illyetén, *iſtiuſmodi, hujuſmodi.*

Obſervatio.

I. *Nomina quædam peregrina & nonnulla etiam voces Ungaricæ, licet* e *&* i *habeant in ſyllaba finali, tamen ad declinationes in* nac *pertinent, ut* Noè, Noénac. Benjamin, Benjaminnac, Cherubim, Cherubimnac.

Bifariam flectuntur. Joſuè, Joſuénac, *&* Joſuénec; húſvét huſvetnac, *&* húſvétnec, *paſchati. Sic &* Sir, *ſepulcrum,* Sirnec, *&* Sirnac. Sir, *pinguedo, tantum,* Sirnac. Tzél, *ſcopus,* Tzelnac, *&* Tzélnec. Atzél, *Chalybs,* Atzélnac, atzélnec.

Ajándék
Ajándék
Tányér
Holér
Haylék

II. *Voces poſſeſſivæ, quas pro genitivo poſuimus in paradigmatis, etſi è habeant in finali, ſuas tamen qualibet declinationes ſequuntur in flexione; ut* Masè, *alius:* masénac, masétól. Jánosè, *Johannis,* Jánosénac, Jánosétól: *&* emberè, *hominis,* embereńec, emberétól; Peterè, *Petri:* Peterénec, Peterétol.

Ad hanc declinationem pertinent nomina in ség *formata, ut,* Szentség, *ſanctitas:* hivség, *fidelitas: & adjectiva in* ęs, *ut,* felséges, *excelſus, a:* penzes, *pecunioſus, a, um. & verbalia ut,* intés, *admonitio:* éneklés, *cantatio:* menés, *itio; abitio. Item in* el, *ut,* vitel, *ablatio.* jövetel, *reditio. & in* em, *ut* ßerelem, *amor:* veßedelem, *periculum.* en, *ut,* hitetlen, *perfidus, a.* kegyetle, *crudelis, immitis, e. & in* et, *ut* ßeretet, *dilectio, amor,* tekintet, *reſpectus:* itélet, *judicium. &c.*

Ad utramq; declinationem in nec *pertinent adjectiva comparativa & ſimul inflexa:*

Paradigma comparationis *declinatæ.*

Singularis.

	Niger, a, um.	*nigrior, us.*	*nigerrimus, a, um.*
N.	fekete	feketéb	legfeketéb
	Albus, a, ũ.	*albior, us.*	*albiſſimus, a, ũ.*
	fejér	fejérb	legfejérb
V.	ô fekete	ô feketéb	ô legfeketéb
	ô fejér	ô fejérb	ô legfejérb
G.	feketéjè	feketébbè	legfeketébbè
	fejérè	fejérbè	legfejérbè
D.	feketénec	feketébnec	legfeketébnec
	fejérnec	fejérbnec	legfejérbnec

Ac. fe-

Ac. feketét feketébbet legfeketébbet
fejért fejérbet legfejérbet
M. feketévè feketébbè legfeketébbè
fejérre fejérbè legfejérbè
Ab. feketétól feketébtól legfeketébtól
fejértól fejérbtól legfejérbtól.

Pluralis.

N. feketéc feketébbec legfeketébbec
fejérec fejérbek legfejérbec
V. ô feketéc ô feketébbec legfeketébbec
ô fejérec ô fejérbec legfejérbec
G. feketékè feketébbekè legfeketébbekè
fejérekè fejérbeckè legfejérbeckè
D. feketéknec feketébbeknec legfeketébbeknec
fejéreknec fejérbeknec legfejérbeknec
Ac. feketéket feketébbeket legfeketébbeket
fejéreket fejérbeket legfejérbeket
M. feketéckè feketébbekkè legfeketébbekkè
fejéreckè fejérbeckè legfejérbeckè
Ab. feketéktól feketébbektól legfeketébbektól
fejéréktól fejérbektól legfejérbektól.

De declinatione vocum conjunctarum id eſt nominũ cum affixis pronominibus poſſeſſivis, övè, *ſuus,a.* tiéd, *tuus,a.* enyim, *meus,a,um*,

Paradigma vocum affixatarum.

Singularis utrinque.

N.		eke, *aratrum.*	kéz, *manus.*
ô	3	ekéje *aratrum ejus*	keze *manus ſua*
te	2	ekéd *aratrum tuum*	kezed *manus tua*
én	1	ekém *aratrum meũ.*	kezem *manus mea.*

Vocativi ſimiles ſunt nominativis.

G. Ekéjeè *ſui* kezejè *ſuæ*,
ekédè *aratri tui* kezedè *manus tuæ*
ekémè *mei*. kezemè *meæ*.

D. Ekéjénec, *aratro ſuo* kezénec *manui ſuæ*.
ekédnec, *aratro tuo* kezednec *manui tuæ*
ekémnec, *arato meo* kezemnec *manui meæ*.

Ac. Ekéjét, *aratrũ ſuum* kezét, *manum ſuam*
ekédet, *aratrũ tuum* kezedet, *manum tuam*
ekémet, *aratrũ meũ* kezemet, *manum meam*

M. Ekéjévè, *in aratrũ ſuñ* kezévè, *in manum ſuam*
ekéddè, *in aratrũ tuũ* kezeddè, *in manũ tuam*
ekémmè *in aratrum (meum* kezemmè, *in manum meam*.

Ab. Ekéjéto̊l, *ab aratro ſuo* kezéto̊l, *à manu ſua*
ekédto̊l, *ab aratro tuo* kezedto̊l, *à manu tua*
ekémto̊l, *ab aratro meo*. kezemto̊l, *à manu mea*.

Singulari nomini affixa pluralia poſſeſſiva.

N. 3 Ekéjec, *aratrum ipſorũ* kezec, *manus eorum*
2 ekétec, *aratrum veſtrũ* kezetec, *manus veſtra*
1 ekénc, *aratrum noſtrũ* kezünc, *manus noſtra*

Vocativi ſimiles ubiq; nominativis.

Gen. ekéjekè, *aratri ipſorũ* kezekè, *manus ipſorum*
ekétekè, *aratri veſtri* kezetekè, *manus veſtræ*
ekénkè, *aratri noſtri*. kezünkè, *manus noſtræ*.

D. Ekéjeknec, *aratro ipſorũ* kezeknec, *manui ipſorũ*
ekéteknec, *aratro veſtro* kezeteknec *manui veſtræ*
ekénknec, *aratro noſtro*. kezünknec *manui noſtræ*.

Ac. Eké-

Acc.	Ekéjeket,*aratrum ipſorum,*	kezeket,*manum ipſorum,*
	ekéteket,*aratrum veſtrum,*	kezeteket,*manũ veſtram,*
	ekénket,*aratrum noſtrum.*	keziinket,*manũ noſtram.*
M.	ekéjekkè,*in aratrũ eorum,*	kezeckè,*in manus ipſorum.*
	ekétekkè,*in aratrũ veſtrũ,*	kezetekkè,*in manꝰ veſtras.*
	ekénkè,*in aratrum noſtrum.*	küzünkè,*in manus noſtras.*
Ab.	ekéjekto̊l,*ab aratro ſuo,*	kezekto̊l, *à manu ipſorum,*
	ekétekto̊l,*ab aratro veſtro,*	kezetekto̊l, *à manu veſtra,*
	ekénkto̊l,*ab aratro noſtro.*	kezünkto̊l, *à manu noſtra.*

Plurali nomini affixa ſingularia pronomina.

ö, *N.* 3	ekéjei,ekéi,*aratra ſua,*	kezei, *manus ſua,*
te, 2	ekéjeid,ekéid, *aratra tua,*	kezeid,*manus tua,*
en, 1	ekéjeim,ekéim,*aratra mea.*	kezeim,*manus mea.*
G.	ekéiè, *aratrorum ſuorum,*	kezeiè,*manuum ſuarum,*
	ekéidè,*aratrorum tuorum,*	kezeidè,*manuũ tuarum,*
	ekéimè,*aratrorum meorum.*	kezeimè,*manuũ mearum.*
D.	ekéjeinec,*aratris ſuis,*	kezeinec,*manibus ſuis,*
	ekéidnec,*aratris tuis,*	kezeidnec,*manibus tuis,*
	ekéimnec,*aratris meis.*	kezeimnec,*manibus meis.*
Ac.	ekéit,ekéjeit,*aratra ſua,*	kezeit,*manus ſuas,*
	ekéidet, *aratra tua,*	kezeidet,*manus tuas,*
	ekéimet,*aratra mea.*	kezeimet,*manus meas.*
M.	ekéjeivè, *in aratra ſua,*	kezeivè, *in manus ſuas,*
	ekéiddè,*in aratra tua.*	kezeiddè, *in manus tuas,*
	ekéimmè, *in aratra mea.*	kezeimmè,*in manꝰ meas.*
Ab.	ekéjeito̊l,*ab aratris ſuis,*	kezeito̊l, *à manibus ſuis,*
	ekéidto̊l, *ab aratris tuis,*	kezeidto̊l,*à manibus tuis,*
	ekéimto̊l,*ab aratris meis.*	kezeimto̊l,*à manibus meis.*

Pluralis utrinque.

òc *N*. Ekéjei &		kezec &	
ekéjec,	*ara- ſua,*	kezei,	*ma- ipſorum,*
ti ekéitec,	*tra, veſtra,*	kezeitec,	*nus veſtra,*
mi. ekéinc,	*noſtra.*	kezeinc,	*noſtra.*
G. ekéjeiè &		kezeiè &	
ekéjekè,	*ara- ſuorum,*	kezekè,	*ma- ſuarum,*
ekéitekè,	*tro- veſtrorum,*	kezeitekè,	*nu- veſtrarũ,*
ekéinkè,	*rum noſtrorum.*	kezeinkè,	*um noſtrarũ.*
D. Ekéeinec &		kezeinec, &	
ekéjeknec,	*ara- ſuis,*	kezeknec,	*ma- ſuis,*
ekéiteknec,	*tris veſtris,*	kezeiteknec,	*ni- veſtris,*
ekéinknec,	*noſtris.*	kezeinknec,	*bus noſtris.*
Ac. Ekéjeit &		kezeit &	
ekéjeket,	*ara- ſua,*	kezeket,	*ma- ſuas,*
ekéiteket,	*tra veſtra,*	kezeiteket,	*nus veſtras,*
ekéinket,	*noſtra.*	kezeinket,	*noſtras.*
M. Ekéjeivè &		kezeivè &	
ekéjeckè,	*in ſua,*	kezeckè,	*in ſuas,*
ekéiteckè,	*ara- veſtra,*	kezeitekkè,	*ma- veſtras,*
ekéinkè & ekéinkvè,	*tra noſtra.*	kezeinkvè,	*nus noſtras.*
Ab. ekéjeitól &		kezeitól &	
ekéjektól,	*ab ſuis,*	kezektól,	*à ma- ſuis,*
ekéitektól,	*ara- veſtris,*	kezeitektól,	*nibus veſtr.*
ekéinktól,	*tris noſtris.*	kezeinktól,	*noſtr.*

Obſervatio.

Voces ſecundæ declinationis in nec, *quæ in ſecũdo paradigmate elidunt quaſdam vocales ante conſonas certas in caſibus nonullis; eodem modo afficiuntur in recipiẽdis affixis pronominalib. ut:*

Para-

Paradigma.

à	Lélec,	*ſpiritus.*	à félelem,	*timor.*	ab ökör,	*bos,*
3	lélke,	*ſpi- ipſius,*	félelme,	*ſuus,*	ökre,	*ipſius,*
2	lélked,	*ri- tuus,*	félelmed, *ti-*	*tuus,*	ökröd,	*bos tuus,*
1	lélkem,	*tus meus.*	félelmem, *mor*	*meus.*	öktôm,	*meus,*

Plural.

Lelkei,	vermei,	*foſ-*	*ejus,*	ökrei, *bo-*	*ſui,*
lelkeid,	vermeid,		*tua,*	ökreid,	*tui,*
lelkeim,	vermeim,	*ſa*	*mea.*	ökreim, *ves*	*mei.*&c.

Affixa præpoſitionum Latinarum vices fingentia & utriq. declinationi in nec *inſervientia ſunt;* n, en, on, ün, re, be, ben, nél, vel, bôl, rôl, tôl, hez, hôz.

Typus affixorũ ad nomina ſimplicia & conjuncta.

Singulari utrinq; affixa omnia.

Ekén, *ſuper aratro:* Mezôn, *ſuper campo,* bötüin, *ſuper literã.*

Super aratro ejus, in aratrũ ejus, in aratro ejus, apud

3. Ekéjén, ekéjére, ekéjébe, ekéjében, ekéjénél,

cum ex de ab ad

ekéjével, ekéjébôl, ekéjérôl, ekéjétôl, ekéjéhez.

2. ekéden, ekédre, ekédbe, ekédben, ekédnel, ekéddel, ekédbôl, ekédrôl, ekédtôl, ekédhez.

1. ekémen, ekémre, ekémbe, ekémben, ekémnel, ekémmel, ekémbôl, ekémrol, ekémtôl, ekémhez.

Singulari nomini perſonæ plurales additæ, his affixa.

3. ekéjeken, ekéjekre, ekéjekbe, ekéjekben, ekéjeknél, ekéjekkel, ekéjekbôl, ekéjekrol, ekéjektôl, ekéjekhez,

2. ekéteken, ekétekre, ekétekbe, ekétekben, eketeknél, ekétekkel, ekétekbol, ekétekról, ekétektol, ekétekhez,

1. ekénken, ekénkre, ekénkbe, ekénkben, ekénknél, ekénkvel, ekénkbôl, ekénkrôl, ekénktol, ekénkhez,

Nomini plurali perſonæ plurales additæ, his affixa.

3 ekéjein, ekéjeire, ekéjeibe, ekéjeiben, ekéjeinél, ekéjeivel, ekéjeiből, ekéjeiről, ekéjeitől, ekéjeihez.

2 ekéiden, ekéidre, ekéidbe, ekéidben, ekéidnél, ekéiddel, ekéidből ekéidről, ekéidtől, ekeidhez.

1 ekéimen, ekéimre, ekéimbe, ekéimben, ekéimnél, ekéimmel, ekéimből, ekéimről, ekéimtől, ekéimhez.

Pluralibus utrinque affixa omnia.

3 Ekéjeken & ekéjein, ekéjekre & ekéjeire, ekéjekbe & ekéibe, ekéjekben & ekéiben, ekéjeknél & ekéjeinel, ekéjekkel & ekéjeivel, ekéjekből & ekéiből, ekéjekről & ekéiről, ekéjektől & ekéitől, ekéjekhez & ekéjeihez.

2 Ekéiteken, ekéitekre, ekéitekbe, ekéitekben, ekéiteknél, ekéitekvel, ekéitekből, ekéitekről, ekéitektől, ekéitekhez.

1 Ekéinken, ekéinkre, ekéinkbe, ekéinkben, ekéinnél, ekéinkel, ekéinkből, ekéinkről, ekéinktől, ekéinkhez.

Sunt & alia quædam affixa utriſq; declinationibus in nac & nec *ſine varietate communia;* ért *propter, ig, uſq;,* & nélkül, *abſque, ſine.*

pro ligno, pro ejus ligno, pro tua, pro meo: pro lignis, pro lignis ſuis,
1 Faért, fajaért, fádért, fámért: fakért, fájajért,
pro tuis, pro meis:
faidert, faimért. fájokert, fatokért, fankért, fájokért: fájaiért, faitokért, fainkért.

Pro aratro,
2. Ekéjért, ekéjeért, ekédért, ekémert, ekékért, ekéjeiért, ekéitekért, ekéimért: ekéjekért, ekétekért, ekénkert, ekéjeiért, ekéjekért, ekéitekert, ekéinkert, &c.

Uſq;

Vſq; ad lignum.
Faig, Fajaig, Fádig, Famig, Fakig, *&c.*
Ekeig, Ekejéig, Ekédig, Ekémig, *&c.*
Abſq; ligno, abſq; ligno ejus.
1. Fánelkül, fájanélkül, fádnélkül, fámnélkül, fáknélkül, *&c.*
2. Ekenélkül, ekéjenélkül, ekédnélkül, ekémnélkül, *&c.*

Nélkül, *ſine, abſq;, quidam ſeparatim ſcribunt præſertim in voce longiore ut:* Irgalmaſſág nélkül, *abſque miſericordia. Stephanus* Szekely *in Chronico ſuo, ubique conjunctim ſcribit, & variat pro declinatione in* nac & nec; *ut*, Bornálkül, *abſque vino.* Pénznélkül, *ſine pecunia. Vide infra caput* XXIX.

Caput XV.
De Deminutione.

Hac de nominis per caſus variatione, & affixorum delineatione: ſequitur de mutatione nominis per derivationem & compoſitionem.

E derivatione nomen aliud eſt diminutivum, aliud cognominativum.

Diminutivum ſui primi in eodem genere diminutionem ſignificat, ut: Lovaczka; *equulus:* ebeczke, *caniculus, a.*

Ab uno quandoq; primitivo multa derivantur diminutiva, ut à leány, *puella*, leánka, leancza, leanyoczka, *puellulla: à* gyermec, *puer:* gyermekcze, gyermeczke, gyermekeczke, *puerulus.*

Subſtantivorum & adjectivorum diminutivorum communes terminationes ſunt ká, czka, cza: ke, czke,

corporalis,e. tiſteſſégi,*honorificus,honorabilis,e.*

In o,ò,u,ü,*ſignificant habere,ut* hatalmó,*poteſtatem habens:* marhájo,*peculioſus,a.* értelmó,*intelligens,intelligẽtiam habens.* feleſégü,*uxoratus,uxorem habens.* Szagu,*odorus,a.* Jó ſagu; *bene olens.*

In dó *&* dö,*qualitatem & tempus ſignificant*, *ut*, Halando,*mortalis,e*: állando.*ſtabilis,e,perdurans,* tiſtelendö,*honorabilis,e*,illendö,*decens,conveniens.*

In as,es,os,ös,*ſignificant,habitum,copiam,& proclivitatem, ut* ruhás,*veſtitus,a.* Marhás,*peculioſus,a.* eſes,*prudens:* réſeges,*ebrioſus,a.* Vizes,*aquoſus*:Boros,*vinoſus,a.* húſos,*carnoſus,a.* haragos,*iracundus.a.* kontoſos,*tunicatus,a.* erkölczös,*moroſus,a.*

In lan *&* len *defectum & privationem ſignificant*; *ut* Látatlan,*non viſus,a*; *inconſpectus,a.* hallatlan,*inauditus,a.* moſatlan,*illotus,a.* magtalan,*ſterilis,e.* eſtelen,*imprudẽs.* kelletlen,*implacidus,a.* Iſtentelen, *impius,atheos.* embertelen,*inhumanus,a.*

Ad denominativa pertinent numeralia,quæ numerum ſignificant,vel ratione ordinis,unde ordinalia,(de quibus quæritur per hányadic,*quotus,a) ut* elſö,*primus a.*utólſo,*ultimus,a.Sequentia quædam bifariam efferuntur,ut*: máſod *&* máſodic,*ſecundus,a,um.* harmad,harmadic,*tertius,a.* negyed,negyedic, *quartus,a um.* ötöd ötödic,*quintus,a um*,&c. *Sicut & comparativa quæd in ordinalem terminationẽ ſortiuntur,ut* ſebbic,*pulchrior,us.* Jóbbic,*melior,us*: nagyobbic,*major,majus.*

Vel ratione partitionis,ut diſtributiva (de quibus quæritur hányan,hányankent,*quoteni) quæ Adverbialiter proferuntur,idq́,itidem bifariam: ut*,eggyen,

eggyenként, *ſingulatim*: ketten, kettônkint, *bini, a, a.* hárman, harmanként, *terni, a, a.* négyen, neggyenként, *quaterni, a, a.* Tizen, tezenkint, *deni, a, a.* Tizenketten, tizenkettônkent, *duodeni, a, a.* Százan, ßázanként, *centeni, a, a.*

Vel ratione multiplicationis, quæ ſimiliter duobus modis fit, ut kettős, kétféle, *duplex*: hármas, háromféle, *triplex.*

Vel ratione ponderis & temporis, (de quibus quæritur mennyi, *quot & quantum) & tunc ſemper ſubjicitur* annyi, *&* eßtendős, *&c. ut* egy annyi, *tantum*: két annyi, *duplum.* tiz annyi, *decuplus, a, um.* Két eßtendős, *biennis, e.* Három eßtendős, *triennis, e.* tiz eßtendős, *decennis, e.* Száz eßtendős, *centum annorum*, &c. két itze, *duo ſextarii.*

CAPUT XVII.

De Compoſitione.

Compoſitio nominis fit vel cum nominibus aliis vel adjectionibus certis ſyllabicis.

Compoſitio nominis cum nomine eſt ex ſolis rectis, ut atya fi, *vel* atya fiu, *cognatus, a*: *frater, conſanguineus, a.* Háznép, *familia, domeſtici.* gazdaaßony, *materfamilias.* mindennapi, *quotidianus, a.*

Nominis compoſiti nunc prima tantùm vox recipit affixa pronomina, nunc utraque: ſed poſterior tantùm declinatur & recipit à tergo præpoſitiones affixas, ſic:

Para-

Paradigma vocis compoſitæ.

Singularis, utrinq;.

N. Atyafiu, *cognatus, a.*	Háznép, *Domeſtici, familia.*
ö, 3. Attyafia, *cogna- ſuus,*	hazanépe, *familia ſua,*
te, 2. atyádfia, *tus tuus,*	hazadnépe, *familia tua,*
en, 1. atyamfia, *meus.*	hazamnépe, *familia mea.*

Vocativus ſimilis nominativo.

G. Atyafiè, atyafiuè, *cognati, æ.*	Háznepè, *familiæ.*
Attyafiaè, *cogna- ſui, æ.*	hazanépéjè, *familiæ ſuæ,*
Atyadfiaè, *ti, æ. tui, æ.*	hazadnépejè, *familiæ tuæ,*
Atyamfiaè, *mei, æ.*	házamnépéjè, *familiæ meæ.*
D. Atyáfiunac, *cognato, æ.*	Háznépnec, *familiæ.*
attyafianac, *cogna ſuo,*	hazanépénec, *familiæ ſuæ.*
atyadfianac, *to, tuo,*	hazadnépénec, *familiæ tuæ.*
atyamfianac, *meo.*	hazamnépénec, *familiæ meæ.*
Ac. Atyafiut, atyafiat, *cognatum.*	Háznépet, *familiam.*
Attyafiat, *ſuam,*	hazanépet, *ſuam,*
atyadfiat, *cogna- tuam,*	hazadnépet, *fami- tuam,*
atyamfiat, *tũ, am, meam.*	hazamnépet. *liam meam.*
M. Atyafiúvà, atyafiva *in cognatum.*	Haznéppe, *in familiam*
attyáfiavà, *in co- ſuum,*	haznépévè, *in familiam ſuam.*
àtyadfiavà, *gna- tüum,*	hazadnépévè, *in familiã tuam*
atyamfiavà, *tum meum.*	hazámnépévè, *in familiã mea.*
Ab. Atyafitól, atyafiutól, *à cognato.*	Haznéptôl, *à familia.*
attyafiatól, *à co- ſuo,*	hazanépétôl, *à familia ſua,*
atyadfiatól, *gna- tuo,*	hazadnépétôl, *à familia tua,*
atyamfiatól, *to, meo.*	hazamnépétôl, *à familia mea.*

Singulari nomini compoſito, poſſeſſiva pluralia addita.

ő *N.* 3 Attyokfiá, *ipſorũ*, Hazoknépe, *familia eorum*,
ti, 2 atyátokfia, *cogna- veſter*, Házatoknépe, *familia veſtra*,
mi atyánkfia, *tus, a. noſter*, Házunknépe, *familia noſtra*.

Vocativi ſunt ſimiles nominativis.

G. Attyokfiáè, *ipſorũ*, házoknépéiè, *ipſorum*,
atyatokfiáiè, *cogna veſtræ*, házatoknépéié, *fami- veſtræ*,
atyankfiáè, *ti, æ, noſtræ*, házunknépéie, *liæ. noſtræ*.

D. attyokfiánac, *eorum*, házoknépénec, *fa- ſuæ*,
atyátokfiánac, *cogna veſtro*, házatoknépénec, *mi- veſtræ*,
atyánkfiánac, *to, tæ, noſtro*, házunknépénec, *liæ noſtræ*.

Ac. attyokfiát, *ipſorum*, házoknépét, *ipſorum*,
atyátokfiat, *cogna veſtrum*, házatoknépét, *fami- veſtram*,
atyánkfiát, *tum, noſtrum*, házunknépét, *liam noſtram*.

Mut. attyokfiává, házoknépévè, *in fa- ſuam*,
atyátokfiává, házatoknépévè, *milia tuam*,
atyánkfiává. házunknépévè, *meam*.

Abl. Attyokfiátul, *&c.* házoknépétől, *&c.*

Nomini plurali ſingularia poſſeſſiva affixa.

ő, *N.* 3. Attyafiai, *co- ipſius*, házanépei, *ſuæ*,
te, 2. atyádfiai, *gna-tui, æ.* házadnápei, *fami- tuæ*,
en, 1. atyámfiai, *ti mei æ.* házamnépei, *liæ meæ*.
G. Attyafiaié, *ipſius*, házanépéiè, *fa- ipſius*,
atyádfiaiè, *cogna- tuorum*, házadnépéiè, *mi- tuarũ*,
atyámfiaiè, *torum meorũ*, &c. házamnepéiè, *liarũ mearũ*.
&c.

Plu-

Pluralis utrinque.

ò. *N.* 3. Attyokfiai, *co- ipſorū,* házoknépei, *fa-ipſorum,*
ti, 2. attyátokfiai, *gna veſtri,* házatoknépei, *mi veſtra,*
mi, 1. atyánkfiai, *ti,æ, noſtri.* házunknépei. *liæ noſtræ.*

G. Attyokfiaiè, *cogna-* *ſuorum,* házoknépeiè, *fami-* *ſuarū,*
atyátokfiaiè, *torum* *veſtrorū,* házatoknépeiè, *liarū* *veſtr.*
atyánkfiaiè, *noſtrorū.* házunknépeiè, *noſtr.*

D. attyokfiainac, *co-ſuis,* házoknépeinec, *fa-ſuis,*
atyátokfiainac, *gna veſtr.* házatoknépeinec, *mi veſtris,*
atyánkfiainac, *tis noſt.* &c. házunknépeinec, *liis noſt.* &c.

Nominativis omnibus utriuſq; numeri præpoſitiones affixæ à tergo.

Super cognato, | *Super familia.*
Atyafiún, atyafiúra, atyafiakba, háznépén, haznépekre,
attyafián, attyafiára, attyokfiaiban, házanepén, Házoknépébe,
atyádfián, atyadfiára, atyátokfiainál, házadnépén, házatoknépében,
atyámfián, atyamfiára, atyánkfiaival. házamnépén, házūknépenél, *&c.*
vide finem capitis 14.

Pronomen cum pronomine flectitur utrinq;, ut, ki-ki, *quisq;:* kinekkinec, *cuiq;:* kitkit, *quemq;: quod in pleriſq; caſibus deficit.* Kikimind, *pleriq;, æq;. prius tantùm flectit.*

Sed Valamelly, *aliquis, quicunq;:* Valaki, *quisq;, quicunq;;* akarmelly, akarki, *quilibet, quivis, quævis* &c. *poſteriori tantum parte flectuntur.*

Sic & nomina quædam, ut, Szivfájas, *cardialgia, cordolium:* Balhafü, *Hydropiper, conyza.* Szóbeſéd, *ſermocinatio.*

Et adjectiva participialia ſubſtantivis præmiſſa plerumq; manent indeclinabilia, & ſola flectuntur ſubſtātiva ſubſequentia, ut latothallot iffju, *expertus juvenis*: jartkólt embet, *polytropus, experiens homo.*

Nomen compoſitum Felebarát, *proximus, amicus, rarò eſt ſine poſſeſſivis vel affixis pronominalibus, cum quibus ut & ſine iis poſteriore tantum parte declinatur, ut:*

Plurales varii.

ó, S. *N.* 3. Felebaráttya, Felebarattyoc, Felebarattyai, Felebarattyoc & Felebarati,
te, 2. Felebarátod, Felebaratotoc, Felebarattyaid, Felebarátitoc,
en, 1. Felebarátom. Felebaratunc. Felebaratim, Felebaratinc.

Vocativus ſimilis nominativo ſemper.

G. Felebaráttyáè, Felebarattyokè, Felebaratiè, Felebaratitokè, tiè tyaiè.
D. Felebarátodnac, Felebaratotoknac, Felebaratidnac, Felebaratitoknac.
Ac. Felebarátomat, Felebaratunkat, Felebaratimat, Felebaratinkat.
M. Felebaráttyává, Felebarattyocká, Felebaratívá, Felebaratitokká.
Ab. Felebarátodtól, Felebaratotoktol, Felebarátidtol, Felebarátitoktol. &c.

Cum affixis præpoſitionibus.

Felebaráttyán, Felebarattyokra, Felebaratiba, Felebarattyokban.

Fele-

Felebaratodnal, Felebaratotokval, Felebaratidból, Fëlebaratitokról.

Felebarátomtol, Felebaratunkhoz, *&c.*

Hoc modo afficiuntur & verbalia quædam compoſita, ut Dúlofúlo, *fremebundus, a.* Czúſzomáſzo, *repens-ſerpens, &c.*

Caput XVIII.

De Verbo.

Hactenus de nomine, ſequitur doctrina verbi.

Verbum eſt vox numeri cum tempore & perſona.

In verbo conſideranda eſt primum origo & forma; deinde variatio tum derivatio.

Origo verborum Ungaricorum *(quemadmodum radix Hebræorum) eſt tertia perſona præſentis temporis & numeri ſingularis.*

Eſtq; ut plurimùm monoſyllaba, partim polyſyllaba.

Monoſyllaba ſunt ád, *dat.* : áll, *ſtat.* : árt, *nocet* : él, *vivit* : ért, *intelligit* : ir, *ſcribit* : ont, *fundit* : öl, *occidit* : ún, *tædet.* ül, *ſedet.* Bir, *poßidet, poteſt.* czal, *fallit* : döl, *ruit* : forr, *fervet* : gyac, *pungit*: hál, *pernoctat.* kér, *petit*: lát, *videt*: mond, *dicit*: nyom, *premit*: pall, *concutit.* rág, *rodit* : ſir, *plorat.* : ſzól, *loquitur*: *tart, ſervat.* zeng, *tonat, ſonat* : vár, *expectat* : jár, *ambulat.* jö, *venit*; ſzö, *texit.*

Polyſyllaba ſunt diſſyllaba vel hyperdiſſyllaba.

Diſſyllaba ſunt : Tanit, *docet* : ſzeret, *amat.* : diczér, *laudat* : emel, *levat.* kiált, *clamat.* arat, *metit*: vigyáz, *vigilat.*

Hyperdiſſyllabi thematis verba pleraq; ſunt derivata aliunde, vel factitia & a nominibus compoſita, ut Ingadoz, *agitatur, movetur*: örvendez, *lætatur*: czelekedic, *operatur, agit*: múnkalkodic, *laborat* : Lovagol, *equitat* : kovaczol, *fabricat.* hara-

goskodic, *Iraſcitur, iracundia flagrat*: Szemérmeskedic, *verecundatur.*

Forma verbi multiplex eſt, vel genera verborum ſunt varia.

Activum verbum eſt, quod ſignificat actionem in aliud tranſeuntem: Eſtq́ duplex. Primum & ſecundum.

Activum primum eſt ipſum thema & radix verbi activi, ac plerumq́ in conſonas deſinit, ut Lát, *videt.* kér, *petit.* tart, *ſervat:* ſért, *ladit.* Tanit, *docet*: ſeret, *amat.*

Activum ſecundum ex primo fit per at *&* et, *& ſecundaria alterius actione auget primi activi ſignificationē, ut ex* lát, *videt:* láttat, *facit videre, facit vel mandat ut videam, as, at. à* kér, *petit.* keret, *petere facit.* &c.

Activum verbum tam primum quam ſecundum, rurſus eſt indirectum, aut directum.

Indirectum eſt cujus actio non dirigitur in rem vel perſonam articulo aliquo vel genitivo aut poſſeſſivis affixis notatam & demonſtratam, ut, lát, *videt*: kér, *petit*: láttat, *videre facit*: kéret, *petere facit.*

Directum eſt cujus actio dirigitur in rem vel perſonam articulo certo, genitivo vel poſſeſſivo aliquo demonſtratã & circumſcriptam, ut Láttya imezt, *videt hunc*: Láttattya azokat, *Facit videre eos.* Kéri jutalmát, *petit pramium-ſuum.* Kéreti az adoſſagot, *petere facit debitum, vel curat peti debitum.*

Paſſivũ fit ex activo ſecundo indirecto per Tic, *ut* Lattatic, *videtur*: kéretic, *vel* kárettetic, *petitur.*

Neutrum eſt quod ex ſe non facit paſſivum, ut, jar, *ambulat*: megyen, *it*: ſétal, *ſpaciatur*: jö, *venit*: ül, *ſedet.*

Ex neutris quibuſdam fiunt Activa ſecundaria, ut jarat, *ambulare facit.* ültet, *ſedere facit.*

Verbum deponens eſt, quod paſſivam ſignificationem fere deponit,

it, ut, ŏrizkedic,*cavet ſibi,cuſtodit ſeſe,cuſtoditur ipſo:* Tuſakcdic,*Luctatur:* Bankodic,*Dolet,triur:* kevélkedic,*ſuperbit*: ßületic,*naſcitur*.
Porrò quædam verba abſolutè, quædam tranſitivè iificant,hinc:

Abſolutum verbum dicitur,quod per ſe ſenſum fa-,ut,él,*vivit*:ül,*ſedet*:Lehel,*ſpirat*. morog,*murrat*. tantorog,*titubat*. eldŏl,*cadit,ruit*. eßic *edit*: iic,*bibit*: *quæ abſolutam actionem ſignificant :ſed ſeuentia,ut*,pirul,*rubeſcit*: forr,*fervet*: izzad,*æſtuat*: yŏg,*gemit*: fázic,*friget*; ég, *ardet, abſolutam paſſioem denotant.*

Tranſitivum eſt cujus ſignificatio in aliud tranſit,ut: zinál,*parat,conficit*: tißtel,*honorat*: diczér,*laudat*: Sirat,*deplorat*:meglát,*pervidet,conſpicit*:megüt,*percutit.&c.*

Et neutra plerumq; fiunt tranſitiva , ut, Bort ißic, *vinum bibit:* utat jár,*viam ambulat*: pállyát fút,*ſtadium currit.*

Quædam ſimplicia neutra ſunt,at compoſita activa, ut megßállya az várat, *obſidet arcē*: megfuttya,*percurrit:* megüli,*incubat,inſidet,obſidet*:altal járja,*perambulat,penetrat.&c.*

Potentiale verbum fieri poteſt ex omnibus verbis, per particulas hat & het,*ut à* lát,*videt*,láthat,*videre poteſt*:*à* láttat,*facit videre*, láttathat, *facere poteſt ut videat quiſpiam aliquid,à* kér,*petit*;kérhet,*petere poteſt.à* kéret,*petere facit*, kérethet,*poteſt facere ut petat,as,am.à* kérettetic,*petitur*, kérettethetic, *peti poteſt.*

Google

verbo vagyoc,*ſum*: *ut* látando vagyoc, *viſurus, a, um, ſum*. kérendo vagyoc,*petiturus vel petẽdus ſum*.

Temporum autem formatio plerumq; ita fit, ut à primo præſenti ſecundum præſens, & futura incompletaq; omnia deſcendant: & à perfecto primo (quod & ipſum à præſenti primo fit) omnia completa dependeant.

CAPUT XX.

De Perſona.

Perſona eſt ſpecialis terminatio verbi in utroq; numero plerumq; triplex, quatruplex interdũ in ſingulari.

Prima eſt cui adjungi poteſt én,*ego*. mi,*nos*.

Secunda cui adjungi poteſt te,*tu*, & ti,*vos*.

Tertia cui adjungi poteſt ò,*ille*, & òc,*illi, a*.

Ex perſona verbum eſt Perſonale aut Imperſonale.

Perſonale, quod omnibus perſonis inflectitur, ut lát, *videt*, látſ, *vides*, látoc, *video*. kér, kérſ, kérec, *petit, petis, peto*.

Imperſonale apud Ungaros *ferè nullum eſt, quod ad perſonas omnes cogi non poſſit, cujuſmodi ſunt*

Activæ terminationis, haſnál, *conducit, prodeſt*: lehet,*fieri poteſt*. árt,*nocet*: fáy,*dolet*. kell, *placet, oportet*:

Paſſivæ terminationis ſunt, illic,*decet*: tőrténic,*cõtingit*: eſic,*accidit*. kelletic, *oportet*, láttzic, *videtur*. tetzic,*videtur*; *placet*. mondatic,*dicitur*.

Imperſonale infinitum (vulgo infinitivus modus) perſonis & numeri diſcrimine caret, ſed ea quandoq; recipit cum affixa habet pronomina poſſeſſiva.

Infinitum præſens fit per ni, *additum radici, vel præſenti*

ſenti tertiæ perſonæ cujuslibet verbi, ut: lát, látni, *videre.* láttat, láttatni, *facere videre.* kér, kérni, *petere.* kéretni, *facere petere.*

Obſervatio, de formatione infiniti.

Si thema in duas conſon.us deſinat, vel in diphthongos ayt, eyt, *ponitur* a *vel* e *ante* ni; *ut* árt, ártani, *nocere:* ért, érteni, *intelligere:* hayt, haytani, *projicere, pellere:* feleyt, feleyteni, *oblivisci:* royt, royteni, *abſcondere.*

Idem fit in omnibus fere verbis in it *cōtractis ex* éyt, *ut,* tanit, tanitani; *docere:* ordit, orditani, *rugire:* merit, meriteni, *haurire:* térit, tériteni, *convertere. quæ verba quidam per* é *longum ſcribunt, ut* tanét, *docet:* ordét, *rugit: alii expreſſè ſcribunt.* Tanéyt, *docet:* puß, téyt, *vaſtat:* ékeséyt, *ornat,* ékeséyteni, *ornare.*

Themata nonnulla quæ habent in 2. perſona, ß, *ut* léß, téß, véß, *in tertia* ßen, *ut* leßen, teßen, veßen, *Fit, ponit, emit, infinitū faciunt abjecto* ß, *per* nn, *ut à* léß, téß, véß, *pro quibus ſæpe ſcribitur,* léßeß, téßeß, véßeß, *fit* lenni, *fieri eſſe:* tenni, *ponere:* venni, *accipere, emere.*

Sic ab eßic, *edit:* ißic, *bibit:* fekßic, *jacet:* alußic, *dormit; fit,* enni, *edere:* inni, *bibere,* fekünni *jacere:* alunni, *dormire.*

Temporibus reliquis infinitum deſtituitur; futurum tamen Subjunctivi modi quoquomodo efformat interdum, ut látandani, *viſum ire.* kérendeni, *petitum ire.*

Infinitis his adjicitur interdum præſertim in verſibus, a *&* e *paragogicum, ut* látnia, kérnie, *videre, petere, pro* látni, kérni.

Sūt præterea Imperſonalia infinita, in va, ve, *&* ván, vén; *priora plerumq; per paſſivum præteritū efferūtur; ut* megvagyon irva, *ſcriptumeſt.* ékeſitve vagyon, *eſt exornatus, a.*

CAPUT XIX.

De Tempore.

Conjugatio eſt variatio verbi per tempora & perſonas.

Tempus eſt mutatio verbi ſecundum præſens, præteritum & futurum.

Eſtq; primum vel ſecundum.

Præſens primum vulgò Indicativi præſens) eſt, Lát, *videt:* láttat, *videre facit:* kér, *petit:* hoz, *adfert:* viſzen, *aufert.*

Secundum præſens (vulgò ſubjunctivi præſens, vel optativi futurum) eſt, laſſon, *videat*; tanitſon, *doceat*: kérjen, *petat*: ſzereſſen, *amet. nihil ab hoc differt formâ*

Futurum primum, (vulgo Imperativi præſens).

Futurum ſecundum (vulgo modi Indicativi futurũ) Ungari *non habent, ſed pro eo primum præſens dicunt, additis interdum particulis adverbii temporis*, oſztán, *poſteà:* még, *adhuc:* valaha, *aliquandò. &c.*

Tempus præteritum eſt incompletum vel completum.

Incompletum primum (vulgo præteritum Imperfectum modi indicativi) fit ex præſenti primo, adminiculo vocis vala, *erat, ut* lát vala, *videbat:* kér vala, *petebat.*

Incompletum ſecundum (vulgo præteritum imperfectum modi ſubjunctivi) eſt látna, *videret:* kérne, *peteret.*

Completum eſt perfectum aut plusquàm perfectum.

Perfectum primum eſt, láta, *vidit, videbat:* kére, *rogabat, petiit.*

Per-

Perfectum ſecundum, látott, *vidit*; kért, kerett, *petivit*.

Hoc per caſus declinatum fit adjectivum participiale, ut látott dolog, *viſa res*: kért penz, *petita pecunia*.

Ex hoc perfecto II. *fiunt ſequentia* 4. *tempora*.

Perfectum tertium (id eſt præteritum perfectũ Subjunctivi) fit à ſecundo per legyen *ſit*; *ut* látott legyen *viderit*: kért legyen, *petierit*.

Plusquàm perfectum (vulgo plusquam perfectum Indicativi modi) látott vala, *viderat*: kért vala; *petiverat*.

Plusquàm perfectum ſecundum fit per volt, *fuit*; *ut* látott volt, *vidit*: kért volt, *petivit vel petierat*.

Plusquamperfectum tertium (vulgò præteritum perfectum & plusquamperfectum modi Subjunctivi) itidẽ fit per auxiliare verbũ vólna, *eſſet, foret*: *ut* látott vólna, *vidiſſet*. kért vólna, *petiiſſet*.

Accedit futurum Subjunctivi mõdi, Latinis quaſi præteritum, Ungaris verò quaſi Gerundium, vel futuri lenimentum: ut látand, *viſet, videbit, vel contingere poterit ut videat*. kérend, *viderit*. *Hujus futuri uſus & ſi frequentiùs occurrat in ſcripturis; in ſermone tamẽ quotidiano, rarior eſt*.

Et quemadmodũ incompleta quædam & plusquàm perfecta efferuntur per verba auxiliaria, vala, vólna, vólt, legyen: *ſic etiam futura ubi neceſſitas poſtulat, formantur per verba* fog, *capit*, kezd, *incipit, addita infinitivis ut*: látni fog, *videbit*: fog kérni, *petet*. El kezd menni, *abibit*.

Vel per gerundia participialia in dó, *&* dő, *addita*

CAPUT XIX.

De Tempore.

Conjugatio eſt variatio verbi per tempora & perſonas.

Tempus eſt mutatio verbi ſecundum præſens, præteritum & futurum.

Eſtq; primum vel ſecundum.

Præſens primum (vulgò Indicativi præſens) eſt, Lát, *videt:* láttat, *videre facit:* kér, *petit:* hoz, *adfert:* viſzen, *aufert.*

Secundum præſens (vulgò ſubjunctivi præſens, vel optativi futurum) eſt, laſſon, *videat;* tanitſon, *doceat:* kérjen, *petat:* ſzereſſen, *amet. nihil ab hoc differt formà*

Futurum primum, (vulgo Imperativi præſens).

Futurum ſecundum (vulgo modi Indicativi futurū) U*ngari non habent, ſed pro eo primum præſens dicunt, additis interdum particulis adverbii temporis,* oſztàn, *poſteà:* még, *adhuc:* valaha, *aliquandò. &c.*

Tempus præteritum eſt incompletum vel completum.

Incompletum primum (vulgo præteritum Imperfectum modi indicativi) fit ex præſenti primo, adminiculo vocis vala, *erat, ut* lát vala, *videbat:* kér vala, *petebat.*

Incompletum ſecundum (vulgo præteritum imperfectum modi ſubjunctivi) eſt látna, *videret:* kérne, *peteret.*

Completum eſt perfectum aut plusquàm perfectum.

Perfectum primum eſt, láta, *vidit, videbat:* kére, *rogabat, petiit.*

Per-

Perfectum ſecundum, látott,*vidit*; kért,kerett, *ivit.*

Hoc per caſus declinatum ſit adjectivum participia-ut látott dolog,*viſa res*: kért penz,*petita pecunia.*

Ex hoc perfecto II.*fiunt ſequentia* 4.*tempora.*

Perfectum tertium (id eſt præteritum perfectũ Sub-nctivi) ſit à ſecundo per legyen *ſit*; *ut* látott legyen *iderit:* kért legyen,*petierit.*

Plusquàm perfectum (vulgo plusquam perfectum ndicativi modi) látott vala,*viderut:* kért vala; *peti-verat.*

Plusquàm perfectum ſecundum ſit per volt,*fuit*; *ut* átott volt,*vidit!* kért volt,*petivit vel petierat.*

Plusquamperfectum tertium vulgò præteritum per-fectum & plusquamperfectum modi Subjunctivi) itidẽ ſit per auxiliare verbũ vólna,*eſſet,foret: ut* látott vól-na,*vidiſſet.* kért vólna,*petiiſſet.*

Accedit futurum Subjunctivi mōdi, Latinis quaſi præteritum, U*ngaris verò quaſi Gerundium, vel futuri lenimentum ut* látand,*viſet,videbit,vel contingere poterit ut videat.* kérend,*viderit. Hujus futuri uſus & ſi frequentiùs occurrat in ſcripturis; in ſermone tamẽ quotidiano, rarior eſt.*

Et quemadmodũ incompleta quædam & plusquàm perfecta efferuntur per verba auxiliaria, vala, vólna, vólt, legyen: *ſic etiam futura ubi neceſſitas poſtulat, formantur per verba* fog, *capit*, kezd, *incipit, addita infinitivis ut*: látni fog,*videbit:* fog kérni,*petet.* El-kezd menni,*abibit.*

Vel per gerundia participialia in dó, *&* dô, *addita*

CAPUT XIX.

De Tempore.

Conjugatio eſt variatio verbi per tempora & perſonas.

Tempus eſt mutatio verbi ſecundum præſens, præteritum & futurum.

Eſtq́ primum vel ſecundum.

Præſens primum vulgò Indicativi præſens) eſt, Lát, *videt:* láttat, *videre facit:* kér, *petit:* hoz, *adfert:* viſen, *aufert.*

Secundum præſens (vulgò ſubjunctivi præſens, vel optativi futurum) eſt, laſſon, *videat*; tanitſon, *doceat*: kérjen, *petat*: ſereſſen, *amet. nihil ab hoc differt formâ*

Futurum primum, (vulgo Imperativi præſens).

Futurum ſecundum (vulgo modi Indicativi futurū) Ungari non habent, ſed pro eo primum præſens dicunt, additis interdum particulis adverbii temporis, oſtàn, *poſteà:* még, *adhuc:* valaha, *aliquandò. &c.*

Tempus præteritum eſt incompletum vel completum.

Incompletum primum (vulgo præteritum Imperfectum modi indicativi) fit ex præſenti primo, adminiculo vocis vala; *erat, ut* lát vala, *videbat:* kér vala, *petebat.*

Incompletum ſecundum (vulgo præteritum imperfectum modi ſubjunctivi) eſt látna, *videret:* kérne, *peteret.*

Completum eſt perfectum aut plusquàm perfectum.

Perfectum primum eſt, láta, *vidit, videbat:* kére, *rogabat, petiit.* *Per-*

Perfectum ſecundum, látott, *vidit*; kért, kerett, *ivit.*

Hoc per caſus declinatum ſit adjectivum participiale látott dolog, *viſa res*: kért penz, *petita pecunia.*

Ex hoc perfecto II. ſiunt ſequentia 4. tempora.

Perfectum tertium (id eſt præteritum perfectũ Subjunctivi) ſit à ſecundo per legyen *ſit*; *ut* látott legyen *viderit*: kért legyen, *petierit.*

Plusquàm perfectum (vulgo plusquam perfectum Indicativi modi) látott vala, *viderat*: kért vala; *petierat.*

Plusquàm perfectum ſecundum ſit per volt, *fuit*; *ut* látott volt, *viditi* kért volt, *petivit vel petierat.*

Plusquamperfectum tertium (vulgò præteritum perfectum & plusquamperfectum modi Subjunctivi) itidẽ ſit per auxiliare verbũ vólna, *eſſet, foret*: *ut* látott vólna, *vidiſſet.* kért vólna, *petiiſſet.*

Accedit futurum Subjunctivi modi, Latinis quaſi præteritum, Ungaris verò quaſi Gerundium, vel futuri lenimentum ut látand, *viſet, videbit, vel contingere poterit ut videat.* kérend, *viderit. Hujus futuri uſus & ſi frequentiùs occurrat in ſcripturis; in ſermone tamẽ quotidiano, rarior eſt.*

Et quemadmodũ incompleta quædam & plusquàm perfecta efferuntur per verba auxiliaria, vala, vólna, vólt, legyen: *ſic etiam futura ubi neceſſitas poſtulat, formantur per verba* fog, *capit*, kezd, *incipit*, *addita infinitivis ut*: látni fog, *videbit*: fog kérni, *petet.* El-kezd menni, *abibit.*

Vel per gerundia participialia in dó, & dő, *addita*

goskodic, *Iraſcitur, iracundia flagrat*: Szemérmeskedic, *verecundatur.*

Forma verbi multiplex eſt, vel genera verborum ſunt varia.

Activum verbum eſt, quod ſignificat actionem in aliud tranſeuntem: Eſtq; duplex. Primum & ſecundum.

Activum primum eſt ipſum thema & radix verbi activi, ac plerumq; in conſonas deſinit, ut Lát, *videt.* kér, *petit.* tart, *ſervat:* ſért, *lædit.* Tanit, *docet*: ſzeret, *amat.*

Activum ſecundum ex primo fit per at & et, & *ſecundaria alterius actione auget primi activi ſignificationẽ, ut ex* lát, *videt:* láttat, *facit videre, facit vel mandat ut videam, as, at.* à kér, *petit.* kéret, *petere facit.* &c.

Activum verbum tam primum quam ſecundum, rurſus eſt indirectum, aut directum.

Indirectum eſt cujus actio non dirigitur in rem vel perſonam articulo aliquo vel genitivo aut poſſeſſivis affixis notatam & demonſtratam, ut, lát, *videt*: kér, *petit*: láttat, *videre facit*: kéret, *petere facit.*

Directum eſt cujus actio dirigitur in rem vel perſonam articulo certo, genitivo vel poſſeſſivo aliquo demonſtratã & circumſcriptam, ut Láttya imezt, *videt hunc.* Láttattya azokat, *Facit videre eos.* Kéri jutalmát, *petit præmium-ſuum.* Kéreti az adoſſagot, *petere facit debitum, vel curat peti debitum.*

Paſſivũ fit ex activo ſecundo indirecto per Tic, *ut* Lattatic, *videtur*: kéretic, *vel* kárettetic, *petitur.*

Neutrum eſt quod ex ſe non facit paſſivum, ut, jar, *ambulat*: megyen, *it*: ſétal, *ſpaciatur*: jö, *venit*: ül, *ſedet.*

Ex neutris quibuſdam fiunt Activa ſecundaria, ut jarat, *ambulare facit.* ültet, *ſedere facit.*

Verbum deponens eſt, quod paſſivam ſignificationem fere deponit,

it, ut, őrizkedic, *cavet ſibi, cuſtodit ſeſe, cuſtoditur ē ipſo:* Tuſakodic, *Luctatur:* Bankodic, *Dolet, tritur:* kevélkedic, *ſuperbit*: ſületic, *naſcitur.*

Porrò quædam verba abſolutè, quædam tranſitivè nificant, hinc:

Abſolutum verbum dicitur, quod per ſe ſenſum fa- t, ut, él, *vivit*: ül, *ſedet*: Lehel, *ſpirat.* morog, *murmurat.* tantorog, *titubat.* eldől, *cadit, ruit.* eſic *edit:* ſic, *bibit*: *quæ abſolutam actionem ſignificant*: *ſed ſequentia, ut*, pirul, *rubeſcit*: forr, *fervet*: izzad, *æſtuat*: nyög, *gemit*: fázic, *friget*; ég, *ardet, abſolutam paſſionem denotant.*

Tranſitivum eſt cujus ſignificatio in aliud tranſit, ut: czinál, *parat, conficit*: tiſztel, *honorat*: diczér, *laudat*: Sirat, *deplorat*: meglát, *pervidet, conſpicit*: megüt, *percutit.* &c.

Et neutra plerumq; fiunt tranſitiva, ut, Bort iſic, *vinum bibit:* utat jár, *viam ambulat*: pállyát fút, *ſtadium currit.*

Quædam ſimplicia neutra ſunt, at compoſita activa, ut megſállya az várat, *obſidet arcē*: megfuttya, *percurrit*: megüli, *incubat, inſidet, obſidet*: altal járja, *perambulat, penetrat.* &c.

Potentiale verbum fieri poteſt ex omnibus verbis, per particulas hat & het, *ut* à lát, *videt*, láthat, *videre poteſt*: à láttat, *facit videre*, láttathat, *facere poteſt ut videat quiſpiam aliquid*, à kér, *petit*; kérhet, *petere poteſt.* à kéret, *petere facit*, kérethet, *poteſt facere ut petat, as, am.* à kérettetic, *petitur*, kérettethetic, *peti poteſt.*

CAPUT XIX.

De Tempore.

Conjugatio eſt variatio verbi per tempora & perſonas.

Tempus eſt mutatio verbi ſecundum præſens, præteritum & futurum.

Eſtq; primum vel ſecundum.

Præſens primum (*vulgò Indicativi præſens*) *eſt*, Lát, *videt*: láttat, *videre facit*: kér, *petit*: hoz, *adfert*: viſzen, *aufert.*

Secundum præſens (*vulgò ſubjunctivi præſens, vel optativi futurum*) *eſt*, laſſon, *videat*; tanitſon, *doceat*: kérjen, *petat*: ſzereſſen, *amet. nihil ab hoc differt formâ*

Futurum primum, (*vulgo Imperativi præſens*).

Futurum ſecundum (*vulgo modi Indicativi futurū*) *Ungari non habent, ſed pro eo primum præſens dicunt, additis interdum particulis adverbii temporis*, oſztán, *poſteà*: még, *adhuc*: valaha, *aliquandò. &c.*

Tempus præteritum eſt incompletum vel completum.

Incompletum primum (*vulgo præteritum Imperfectum modi indicativi*) *fit ex præſenti primo, adminiculo vocis* vala, *erat*, *ut* lát vala, *videbat*: kér vala, *petebat.*

Incompletum ſecundum (*vulgo præteritum imperfectum modi ſubjunctivi*) *eſt* látna, *videret*: kérne, *peteret.*

Completum eſt perfectum aut plusquàm perfectum.

Perfectum primum eſt, láta, *vidit*, *videbat*: kére, *rogabat, petiit.*

Per-

Perfectum ſecundum, látott, *vidit*; kért, kerett, *petivit*.

Hoc per caſus declinatum fit adjectivum participiale, ut látott dolog, *viſa res*: kért penz, *petita pecunia*.

Ex hoc perfecto II. *fiunt ſequentia* 4. *tempora*.

Perfectum tertium (id eſt præteritum perfectũ Subjunctivi) fit à ſecundo per legyen *ſit*; *ut* látott legyen *viderit*: kért legyen, *petierit*.

Plusquàm perfectum (vulgo plusquam perfectum Indicativi modi) látott vala, *viderat*: kért vala; *petiverat*.

Plusquàm perfectum ſecundum fit per volt, *fuit*; *ut* látott volt, *vidit*: kért volt, *petivit vel petierat*.

Plusquamperfectum tertium (vulgò præteritum perfectum & plusquamperfectum modi Subjunctivi) itidẽ fit per auxiliare verbũ vólna, *eſſet, foret*: *ut* látott vólna, *vidiſſet*. kért vólna, *petiiſſet*.

Accedit futurum Subjunctivi modi, Latinis quaſi præteritum, Ungaris verò quaſi Gerundium, vel futuri lenimentum ut látand, *viſet, videbit, vel contingere poterit ut videat*. kérend, *viderit*. *Hujus futuri uſus & ſi frequentiùs occurrat in ſcripturis; in ſermone tamẽ quotidiano, rarior eſt*.

Et quemadmodũ incompleta quædam & plusquàm perfecta efferuntur per verba auxiliaria, vala, vólna, vólt, legyen: *ſic etiam futura ubi neceſſitas poſtulat, formantur per verba* fog, *capit*, kezd, *incipit*, *addita infinitivis ut*: látni fog, *videbit*: fog kérni, *petet*. El-kezd menni, *abibit*.

Vel per gerundia participialia in dó, & dő, *addito*

verbo vagyoc,*ſum*: *ut* látando vagyoc, *viſurus, a, um ſum*. kérendo vagyoc,*petiturus vel petẽdus ſum*.

Temporum autem formatio plerumq; ita fit, ut à primo præſenti ſecundum præſens, & futura incompletaq; omnia deſcendant: & à perfecto primo (quod & ipſum à præſenti primo fit) omnia completa dependeant.

CAPUT XX.

De Perſona.

Perſona eſt ſpecialis terminatio verbi in utroq; numero plerumq; triplex, quatruplex interdũ in ſingulari.

Prima eſt cui adjungi poteſt én,*ego*. mi,*nos*.

Secunda cui adjungi poteſt te,*tu*,& ti,*vos*.

Tertia cui adjungi poteſt ò,*ille*, & òc,*illi,æ*.

Ex perſona verbum eſt Perſonale aut Imperſonale.

Perſonale, quod omnibus perſonis inflectitur, ut lát, *videt*,látſz,*vides*,látoc,*video*. kér, kérſz, kérec,*petit, petis,peto*.

Imperſonale apud Ungaros *ferè nullum eſt, quod ad perſonas omnes cogi non poſſit, cujuſmodi ſunt*

Activæ terminationis,haſznál, *conducit, prodeſt*: lehet,*fieri poteſt*. árt,*nocet*: fáy,*dolet*. kell, *placet, opertet*:

Paſſivæ terminationis ſunt,illic,*decet*: tôrténic,*cõtingit*: eſic,*accidit*. kelletic, *oportet*, láttzic, *videtur*. tetzic,*videtur*; *placet*. mondatic,*dicitur*.

Imperſonale infinitum (*vulgo infinitivus modus*) *perſonis & numeri diſcrimine caret, ſed ea quandoq; recipit cum affixa habet pronomina poſſeſsiva.*

Infinitum præſens fit per ni, *additum radici, vel præſenti*

ſenti tertiæ perſonæ cujuslibet verbi, ut: lát, látni, *videre.* láttat, láttatni, *facere videre.* kér, kérni, *petere.* kéretni, *facere petere.*

Obſervatio, de formatione infiniti.

Si thema in duas conſonas deſinat, vel in diphthongos ayt, eyt, *ponitur* a *vel* e *ante* ni; *ut* árt, ártani, *nocere:* ért, érteni, *intelligere:* hayt, haytani, *projicere, pellere:* feleyt, feleyteni, *oblviſci:* röyt, röyteni, *abſcondere.*

Idem fit in omnibus fere verbis in it *cõtractis ex* éyt, *ut*, tanit, tanitani; *docere:* ordit, orditani, *rugire:* merit, meriteni, *haurire:* térit, tériteni, *convertere. quæ verba quidam per* é *longum ſcribunt, ut* tanét, *docet:* ordét, *rugit: alii expreſſè ſcribunt.* Tanéyt, *docet:* puß, téyt, *vaſtat:* ékeséyt, *ornat*, ékeséyteni, *ornare.*

Themata nonnulla quæ habent in 2. perſona, ß, *ut* léß, téß, véß, *in tertia* ßen, *ut* leßen, teßen, veßen, *Fit, ponit, emit, infinitũ faciunt abjecto* ß, *per* nn, *ut à* léß, téß, véß, *pro quibus ſæpe ſcribitur*, léßeß, téßeß, véßeß, *fit* lenni, *fieri eſſe:* tenni, *ponere:* venni, *accipere, emere.*

Sic ab eßic, *edit:* ißic, *bibit:* fekßic, *jacet:* alußic, *dormit; fit*, enni, *edere:* inni, *bibere*, feküni, *jacere:* alunni, *dormire.*

Temporibus reliquis infinitum deſtituitur; futurum tamen Subjunctivi modi quoquomodo efformat interdum, ut látandani, *viſum ire.* kérendeni, *petitum ire.*

Infinitis his adjicitur interdum, præſertim in verſibus, a *&* e *paragogicum, ut* látnia, kérnie, *videre, petere, pro* látni, kérni.

Sũt præterea Imperſonalia infinita, in va, ve, *&* ván, vén; *priora plerumq; per paſſivum præteritũ efferũtur; ut* megvagyon irva, *ſcriptum eſt.* ékeſitve vagyon, *eſt exornatus, a.*

Poſteriora, in vàn *&* vèn, *gerundia participialia ſoleo vocare, quia nunc per gerundium in* do, *nũc per participia in* ns *redduntur Latinè:* Látvàn, *videndo, vel videns:* kèrvén, *petendo, vel petens.*

Formatio perſonarum pro conjugationibus variis variè & multipliciter fit, pro-ut patebit ex diverſis conjugationum claſſibus.

Porrò in perſonarum collocatione Hebræos Grammaticos imitabimur, & tertiam perſonam, num. ſingul: (quam verborum radicẽ & thema eſſe diximus) primo loco ponemus: ſecundam ſecundo; primam ultimo, Sic:

3 lát, *videt:* 2 látſz, *vides:* 1 látoc, *video.*
3 kér, *petit:* 2 kérſz, *petis:* 1 kérec, *peto.*

CAPUT XXI.

De prima conjugatione in nac.

Conjugatio verborum, (ut nominum declinatio) eſt vel in Nac, *vel in* Nec.

Conjugatio in nac *eſt, cujus tertia perſona numeri pluralis deſinit in* nac, *&* yác.

Id autem fit in verbis iis, quorum themata habent in ultima vel penultima ſyllaba, a, o, u: *&* i *contractum ab* éy, *item* áy, iv, *ut* lát, *videt*: Paranczol, *imperat*: tud, *ſcit*: ſir, *plorat*. fáy, *dolet*: hiv, *vocat*.

Conjugationes in nac *ſunt tres, per quas unũ idemq́; verbum flectitur.*

Prima conjugatio in nac, *præſens primum, perſonæ* 1. *numerum ſingularem in* oc *format, incompletũ ſecundum per* na. *perfectum* 1. *tertiæ perſonæ ſing. numeri, in* t, ot, *vel* ott.

Claſſes

Claſſes habet duas, quarum prima reſpondet Hebræorum conjugationi kal, *& primum ſimplex thema continet activi verbi indirecti, cum ejuſdem potentiali forma: continet & neutra quædam. Secunda claſſis continet Activa ſecunda indirecta; itidem cum ſuo potentiali.*

Claſſis I.

Primæ Conjugationis in nac.

Hæc Claſſis reſpondet Hebræorum conjugationi KAL.

Activi I. indirecti.	*Ejuſq; Potentialis.*
Præſens I. Indicatiui.	Præſens I.
Singularis.	*Singularis.*
3 lát, *videt*	láthat, *videre poteſt*
2 látſ, *vides*	láthatſ, *videre potes*
1 látoc, *video*	láthatoc, *videre poſſum*
& látlac, *video te vel vos.*	& láthatlac, *vid. poſſũ te vel vos*
Pluralis.	*Pluralis.*
látnac, *vident*	láthatnac, *videre poſſunt*
láttoc, *videtis*	láthattoc, *videre poteſtis*
látunc, *vident.*	láthatunc, *videre poſſumus.*
Præſens II. Subiunctiui.	Præſens II.
Singularis.	*Singularis.*
láſſon *cũ videat, Itẽ, videto ille.*	láthaſſon *cum videre poſſit*
láſſ *cum videas, vide, videto tu*	láthaſſ *cum videre poſſis*
láſſac *cum videam*	láthaſſac *cum videre poſſim*
& láſſalac *videam te vel vos.*	& láthaſſalac *videre poſſim te vel vos.*
Pluralis.	*Pluralis.*
láſſanac *cũ videãt, & videtote*	láthaſſanac *videre poſſint*
láſſatoc *cum videatis, videte*	láthaſſatoc *videre poſſitis*
láſſunc *cum videamus.*	láthaſſunc *videre poſſimus.*

Futurum primum Ramo, vulgo Præſens modi Indicativi, nihil differt à præſenti II, *vel Subjunctivo præſenti, ſi omittatur prima perſona num. ſing.*

Incompletum I.	Incompletum I.
Singularis.	Singularis.
Lát vala, *videbat*	Láthat vala, *videre poterat*
látſz vala, *videbas*	láthatſz vala, *videre poteras*
látoc vala, *videbam*	láthatoc vala, *videre poteram*
& látlac vala, *videbã te vel* (*vos.*	& láthatlac vala, *te vel vos.*
Pluralis.	Pluralis.
Látnac vala, *videbant*	Láthatnac vala, *videre poterant*
láttoc vala, *videbatis*	láthattoc vala, *videre poteratis*
látunc vala, *videbamus.*	láthatũc vala, *videre poteramus.*

Incompletum II.	Incompletum II.
Singularis.	Singularis.
Látna *videret,*	Láthatna *videre poſſet*
látnál *videres*	láthatnál *videre poſſes*
látnéc *viderem*	láthatnéc *videre poſſem*
& látnálac *te & vos.*	& láthatnálac *te & vos.*
Pluralis.	Pluralis.
látnánac *viderent*	láthatnánac *videre poſſent*
látnátoc *videretis*	láthatnátoc *videre poſſetis*
látnánc *videremus.*	láthatnánc *videre poſſemus.*

Perfectum Primum.

Láta *vidit tandem*	Láthata *videre potuit*
látál *vidiſti*	láthatál *videre potuiſti*
láték *vidi*	láthatéc *videre potui*
& látálac *te & vos.*	& láthatálac *te & vos.*

Plu-

Pluralis.
Látánac *viderunt*
látátoc *vidiſtis*
látánc *vidimus.*

Perfectum II.

Singularis.
látott, *vidit*
láttál *vidiſti*
láttam *vidi.*
& láttalác *te & vos.*

Pluralis.
láttac, *viderunt*
& láttanac
láttatoc *vidiſtis*
láttunc *vidimus*

Perfectum III.

Singularis.
Látott legyen, *viderit*
láttál legyen, *videris*
láttam legyen, *viderim*
& láttalác

Pluralis.
láttac legyen, *viderint*
& láttanac
láttatoc legyen, *videritis*
láttunc legyen, *viderimus*

Pluralis.
Láthatánac *videre potuerunt.*
láthatátoc *videre potuiſtis*
láthatánc *videre potuimus.*

Perfectum II.

Singularis.
láthatott *videre potuit*
láthattál *videre potuiſti*
láthattã *videre potui*
& láthattalác *te & vos.*

Pluralis.
láthattac, *videre potuerunt*
& láthattanac
láthattatoc *videre potuiſtis*
láthattunc *videre potuimus.*

Perfectum III.

Singularis.
Láthatott legyen, *vid. potuerit*
láthattál legyẽ, *videre potueris*
láthattã legyẽ, *videre potuerim*
& láthattalac.

Pluralis.
láthattac legyẽ *videre potuerĩt*
& láthattanac
láthattatoc legyẽ, *vid. potueritis*
láthattunc legyen, *videre potuerimus.*

Pluſquamperfectum I.

Singularis.	Singularis.
látott vala, *viderat*	láthatott vala, *videre potuerat*
láttál vala, *videras*	láthattál vala, *videre potueras.*
láttam vala, *videram.*	láthattam, *videre potueram.*
& láttalac.	*&* láthattalac.

Pluralis.	Pluralis.
láttac vala, *viderant*	láthattac vala, *videre potuerant*
& láttanac	*&* láthattanac
láttatoc vala, *videratis*	láthattatoc vala, *videre potueratis*
láttűc vala, *videramus.*	láthattunc vala, *vid. potueramus.*

Pluſquamperfectum II.

Singularis.	Singularis.
látott vólt, *viderat tùm.*	láthatott vólt, *videre potuerat*
láttál vólt, *videras*	láthattál vólt, *videre potueras*
láttam vólt, *videram*	láthattam vólt, *videre potueram.*
& láttalac.	*&* láthattalac.

Pluralis.	Pluralis:
láttac vólt, *viderant.*	láthattac vólt, *videre potuerant*
vel láttanac	*&* láthattanac
láttatoc vólt, *videratis*	láthattatoc vólt, *videre potueratis*
láttunc vólt, *videramus.*	láthattunc vólt, *vid. potueramus.*

Pluſquamperfectum III.

Singularis.	Singularis.
látott vólna, *vidiſſet*	láthatott vólna, *videre potuiſſet*
láttál vólna, *vidiſſes*	láthattal vólna, *videre potuiſſes*
láttam vólna, *vidiſſem.*	láthattam vólna, *videre potuiſſem.*
& láttalac.	*&* láthattalac.

Plu-

Pluralis.	*Pluralis.*
láttac vólna, *vidiſſent* *vel* láttanac	láthattac vólna, *videre potuiſſent* *vel* láthattanac
láttatoc vólna, *vidiſſetis*	láthattatoc vólna, *vid. potuiſſetis*
láttunc vólna, *vidiſſemus.*	láthattūc vólna, *vid. potuiſſemus.*

Futurum Modi Subjunctivi.

Singularis.	*Singularis.*
látand *viderit*	látandhat, *vel* láthatand *videre poterit*
látandaſ *videris*	látandhatſ, *vel* láthatandaſ *videre poteris*
látandoc, *videro*	látandhatoc, *vel* láthatandoc *videre potero.*
& látandlac.	& látandhatlac, láthatandlac.
Pluralis.	*Pluralis.*
látandanac, *viderint* *vel* látandnac	látandhatnac láthatādnac *vid. poterint* *vel* láthatandanac
látandotoc, *videritis*	látādhattoc láthatādotoc *vid. poteritis*
látandūc, *viderimus.*	látādhatūc lathatandūc *vid. poterimus.*

Infinitum præſens.	Infinitum præſens.
Látni, *videre.*	Láthatni, *videre poſſe.*
Infinitum Futurum.	Infinitum Futurum.
Látandani, *videre.*	Latandhatni, *vel* Láthatandani, *vid. poſſe.*

Verba infinita redduntur finita per affixa pronomina poſſeſſiva: Sibi, tibi, mihi, pl. &c. Sic illic licet vel oportet, decet.

	Singularis.	*Singularis.*
ô néki	látnia *licet videre ipſi*	láthatnia *licet videre poſſe ipſi*
te néked	látnod *licet videre tibi*	láthatnod *licet vid. poſſe tibi*
én nékē	látnom *licet vid. mihi*	láthatnom *licet vid. poſſe mihi*

	Pluralis.		Pluralis.
ő nékic	látnioc *licet videre ipſis*		láthatnioc *licet videre poſſe illis*
ti néktec	látnotoc		láthatnotoc
mi néküinc	látnunc		láthatnunc.

Affixa ad infinitum futurum.

Singularis.	Singularis.
Látandania *licebit videre ſibi*	Látandhatnia *vel* láthatádania
látandanod	látandhatnod *vel* láthatandanod
látandanom	látandhatnom *vel* láthatandanom.
Pluralis.	Pluralis.
látandanioc	látandhatnioc *vel* láthatandanioc
látandanotoc	látandhatnotoc *vel* láthatandanotoc
látandanunc	látandhatnunc *vel* láthatandanunc.

Gerundium, vel infinitum Participiale.

Látva, látván, *videndo, viſum eſſe.* Láthatva, Láthatván.

Claſſis II.

Conjugationis primæ in Nac.

Huic reſpondet HIPHIL, 3. Conjug. Hebræorum.

Activum Secundarium indirectum, ejuſq; potentiale.

Præſens I.		Præſens I.
Singularis.		Singularis.
láttat *videre facit*	láthattat	láttathat *videre facere poteſt*
láttatſ	láthattatſ	láttathatſ
láttatoc	láthattatoc	láttathatoc
& láttatlac		& láttathatlac.

Plura-

Pluralis. Pluralis.

láttatnac *videre faciunt*, láthattatnac láttathatnac *videre facere poſſunt*

láttattoc láthattattoc láttathattoc

láttatunc láthattatunc láttathatunc.

Præſens II. Præſens II.

vel Subjunctivi præſens.

Singularis. Singularis.

láttaſſon, *videre faciat*, láthattaſſon láttathaſſon

láttaſſ láthattaſſ *vel* láttathaſſ

láttaſſac láthattaſſac láttathaſſac

& láttaſſalac & láthattaſſalac & láttathaſſalac.

Pluralis. Pluralis.

láttaſſanac láthattaſſanac láttathaſſanac

láttaſſatoc láthattaſſatoc láttathaſſatoc

láttaſſunc láthattaſſunc láttathaſſunc.

Futurum primum vel præſens Imperativi, nihil differt à præſenti ſecundo, omiſſa prima perſona ſingulari.

Incompletum I. Incompletum I.

Singularis. Singularis.

láttat vala, *videre faciebat*, láthattat láttathat vala, *videre facere poterat.*

láttatſ láthattaſ láttathatſ

láttatoc láthattatoc láttathatoc

& láttatlac & láthattatlac & láttathatlac.

Pluralis. Pluralis.

láttatnac láthattatnac láttathatnac

láttattoc láthattattoc láttathattoc

láttatunc láthattatunc láttathatunc.

Incompletum II. Incompletum II.

Singularis. *Singularis.*

láttatna *vi- faceret* láthattatna láttathatna *videre* *poſ*

láttatnál *de- faceres* láthattatnál *vel* láttathatnál *facere* *ſet*

láttatnèc *re facere.* láthattatnèc láttathatnèc

& láttatnálac. & láthattatnálac & láttathatnálac.

Pluralis. *Pluralis.*

láttatnánac *vi- fa-* láthattatnánac láttathatnánac *poſſet.*

láttatnátoc *de- cerẽt* láthattatnatoc *vel* láttathatnatoc *vid.*

láttatnánc *re* láthattatnánc láttathatnánc. *fac.*

Perfectum I. Perfectum I.

Singularis. *Singularis.*

láttata *vi- fecit tùm* láthattata láttathata *videre* *potuit*

láttatál *de- feciſti* láthattatál *vel* láttathatál *facere* *potuiſti*

láttatèc *re feci* láthattatèc láttathatèc *potui.*

& láttatálac & láthattatálac & láttathatálac.

Pluralis. *Pluralis.*

láttatánac *vi- fecerũt* láthattatánac láttathatánac *potuerũt*

láttatátoc *de- feciſtis* láthattatátoc *vel* láttathatátoc *videre*

láttatánc *re fecimus* láthattatánc láttathatánc *facere.*

Perfectum II. Perfectum II.

Singularis. *Singularis.*

láttatott *vi- fecit* láthattatott láttathatott *videre* *potuit*

láttattál *de- feciſti* láthattattál *vel* láttathattál *facere* *potuiſti*

láttattã *re feci* láthattattã láttathattã *potui.*

& láttattalac. *vel* láthattattalac & láttathattalac.

Pluralis. *Pluralis.* *(potuerũt*

láttattac *vid. fecerũt* láthattattac *vel* láttathattac *videre facere*

vel láttattanac *vel* láthattattanac *vel* láttathattanac

láttattatoc láthattattatoc láttathattatoc

láttattunc láthattattunc láttathattunc

Ex perfecto ſecundo per auxiliaria; légyen, vala, vólt, vólna, *fiunt.*

Perfectum III, ut láttatott legyen, *videre fecerit vel videri.*
Pluſquamperf. I. láttatott vala, *videre fecerat*
Pluſquamperf. II. láttatott vólt, *videre fecit dudum*
Pluſquamperf. III. láttatott vólna, *videre feciſſet.*

Futurum ſubjunctivi, Modi ſubjunctivi futurum

Singularis.	*Singularis.*
láttatand *videre faciet*	láthattatand *vel* láttathatand
láttatandaſ *videre facies*	láthattantandaſ *vel* láttathatádaſ
láttatandoc, *videre faciā*	láthattatandoc, *vel* láttathatádoc,
& láttatandlac,	*&* láthattatádlac, *vel* láttathatandlac,
& láttatandalac.	láthattattandalac. *vel* láttathatádalac.
Pluralis.	*Pluralis.*
láttatandnac, *videre facient*	láthattattádnac láttathatádnac
vel láttatandanac	*vel* láthattatandanac
láttatandotoc	láthatatandotoc *vel* láttathatandotoc
láttatandunc	láthatatandūc láttathatandunc.

Infinitum Præſens.

Láttatni, *videre facere.* Láttathatni, *videre facere poſſe.*

Infinito affixa pronomina poſſeſſiva finita.

Singularis.			*Singularis.*	
ó néki	láttatnia	*oportet de- ipſi, ipſū*	láttathatnia	*licet illi*
te néked	láttatnod	*cet licet vi- tibi, te*	láttathatnod	*vid. tibi*
én nékē	láttatnom	*dere.* *mihi*	láttathatnō	*poſſe mihi*
Pluralis.			*Pluralis.*	
ó nékiec	láttatnioc		láttathatnioc	
ti néktec	láttatnotoc		láttathatnotoc	
mi néküinc	láttatnunc		láttathatnunc.	

Infinitum Futurum.	Infinitum Futurum.
Láttatandani,	Láttathatandani.

Cum affixis.	Cum affixis poſſeſſivis.
Singularis.	Singularis.
Láttatandania	Láttatandhatnia
láttatandanod	láttatandhatnod
láttatandanom	láttatandhatnom
Pluralis.	*Pluralis.*
láttatandanioc *&c.* *Quæ raro obvenient, &c.*	láttatandhatnotoc, *&c.* *Sed hæc rara sũt, & vix uſurpãda.*

Gerundium, Láttatva, Láttatván, Láttathatva, Láthattván.

CAPUT XXII.

De ſecunda Conjugatione in nac.

Secunda conjugatio in nac *format præſentis primi tertiam perſonam in* a, *ſecundam in* od, *primam in* om; *perfecti primi perſonam tertiam in* à *longum*, *perfecti ſecundi in* ta, *Incompleti ſecundi in* nà.

Continet autem activa verba primaria & ſecundaria utraq; directa, & tranſitiva omnia.

Claſſes itidem habet duas; Prima continet Activum primum directum, & tranſitivum cum potentiali.

Claſſis I.

Activum directum primum,	*Activi I. directi Potentiale.*
Præſens I.	Præſens I.
Singularis.	Singularis.
Láttya, *videt hoc*	Láthattya *videre poteſt hoc vel illud quod*
látod, *vel illud.*	láthatod *videre potes (eſt demonſtratum*
látom	láthatom *videre poſſũ articulo* az *vel* ez.

Plu-

Pluralis.	Pluralis.	
Láttyác,	láthattyác, *videre poſſunt,*	*hoc vel illud*
láttyátoc,	láthattyátoc, *videre poteſtis,*	*quod eſt de-*
láttyuc,	láthattyuc; *videre poſſumus.*	*monſtratum*
		articulo, az, *vel* ez.

Præſens II.

Singularis.

Láſſa, *videat videto, ille.*
láſſad, *vel* láſſd;

láſſam.

Pluralis.

láſſac *videant.*
láſſátoc,
láſſuc.

Præſens II.

Singularis.

Láthaſſa, *videre poſſit*
láthaſſad, *vel* *vel debeat*
láthaſd, *poſſe.*
láthaſſam.

Pluralis.

láthaſſac,
láthaſſatoc,
láthaſſuc.

Futurum I. idem eſt cum præſente II. omiſſa tantum perſona 1. ſing. numeri.

Incompletum I. fit ex præſenti primo *addita tantum particula* vala. *ut:*

Láttya vala, *videbat,* &c. lathattya vala, *videre poterat,* &c.

Incompletum II.

Singularis.

Látnâ, *vel videret.*
látnája,
látnád,
látnám.

Incompletum II.

Singularis.

Láthatnà *vel videre poſſet.*
láthatnája,
láthatnád,
láthatnám.

Pluralis.	*Pluralis.*
Látnác,	latthatnác,
latnátoc,	lathatnátoc,
latnóc, *vel* latnánc.	lathatnóc.

Perfectum I.	Perfectum I.
Singularis.	*Singularis.*
Latà, *vidit, videbat.*	Lathatá, *videre poterat.*
latad,	lathatad,
latam.	lathatam.
Pluralis.	*Pluralis.*
Látác,	Láthatác,
látátoc,	láthatátoc,
látoc *vel* látánc.	láthatóc *vel* láthatúc.

Perfectum II.	Perfectum II.
Singularis.	*Singularis.*
Látta, *vidit.*	Lathatta, *videre potuit.*
lattad,	lathattad,
lattam,	lathattam.
Pluralis.	*Pluralis.*
Láttác, *viderunt.*	láthattác, *videre potuerunt.*
láttátoc.	láthattátoc,
láttuç.	láthattuç.

Ex perfecto II. per particulas legyen, vala, volt, volna *fiunt:*

Perfectum III.	Látta legyen, *viderit.*	Láthatta legyen,
Plusquamper. I.	látta vala, *viderat.*	láthatta vala,
Plusquamp. II.	látta vólt, *viderat.*	láthatta vólt,
Plusquamp. III.	látta vólna, *vidiſſet.*	láthatta vólna.

Futu-

Futurum ſubjunctivi modi.

Singularis.		*Singularis.*
Látandgya,	*viderit.*	Láthatandgya, *vel* látandhattya,
látandod,		láthatandod, *vel* látandhatod,
látandom.		láthatandom, *vel* látandhatom,
Pluralis.		*Pluralis.*
Latandgyac,	*viderint.*	Lathatandgyác, *vel* látandhattyác,
latandgyátoc,		lathatandgyátoc, latandhattyátoc,
látandgyúc.		lathatandgyúc, *vel* látandhattyuc.

Infinitum idem eſt quod primæ conjugationis eſt in prima claſſe;

Idem eſt & Gerundium.

Claſſis II.

Secundæ conjugationis in nac.

Activum ſecundarium directum, cum ſuo Potentiali.

Præſens I.		Præſens I.	
Singularis.		*Singularis.*	
Láttattya,	*videre facit.*	Láthattya *vel* lattathattya *&c.*	
láttatod,		láthattatod,	*videre facere*
láttatom.		láthattatom.	*poterit.*
Pluralis.		*Pluralis.*	
Lattattyác,		Lathattattyác,	
lattattyátoc,		lathattattyátoc,	
lattattyúc.		lathattattyúc.	

Præſens II.		Præſens II.	
Singularis.		*Singularis.*	
Láttaſſa,	*videre faciat.*	Láthattaſſa, *vel*	Láttathaſſa,
láttaſſad *vel* láttaſd,		láthattaſſad *vel*	láttathaſſad,
láttaſſam.		láthattaſſam *vel*	láttathaſſam,

Pluralis.		Pluralis.	
Láttáſſác,	*videre faciant.*	Láthattaſſác,	*videre facere poſſint.* &c.
láttaſſátoc,		láthattaſſátoc,	
láttáſſuc.		láthattaſſuc.	

Futurum I. vel Imperativi præſens idem eſt cum præſenti II. omiſſa 1. perſon. ſing. num.

Incompletum primum fit à præſenti primo per *vala*, ut:

Lattatya vala, *&c.*	*videre faciebat.*	Láthattattya vala,	*poterat videre facere.*

Incompletum II.

Singularis.		Singularis.	
Láttatnà *vel* láttatnája,	*videre faceret.*	Láthattatnà, *vel* láthattatnája,	Láttathatnà *vel* láttathatnája,
láttatnád,		láthattatnád, *vel*	láttathatnád,
láttatnám.		láthattatnám.	láttathatnám.

Pluralis.	Pluralis.		
Láttatnác, ájác,	Láthattatnác, jác,		Láttathatnác,
láttatnátoc,	láthattatnátoc,	*vel*	láttathatnátoc,
láttatnóc, úc, nánc.	láthattatnóc, uc, ánc.		láttathatnóc.

Perfectum I.

Singularis.		Singularis.		
Láttatà,	*videre fecit.*	Láthattatà,		Láttathatà,
láttatád,		láthattatád,	*vel*	láttathatád,
láttatám.		láthattatám,		láttathatám.

Plura-

Pluralis.		Pluralis.
lattatác,	lathattatác,	lattatharác,
lattatátoc,	lathatt tátoc,	lattathatátoc,
lattatóc,uc,& ánc.	lathattatóc,úc,ánc.	lattatharóc,úc,ánc.

Perfectum II.	Perfectum II.
Singularis.	Singularis.
Láttatta, *videre fecit.*	Láthattatta,
lattattad,	láthattatted, *vel* Láttathatta, *&c.*
lattatattam.	láthattattam.
Pluralis.	Pluralis.
lattattác,	Láthattattác,
lattattátoc,	lathattattátoc, *vel* Láttathattác, *&c.*
lattattuc.	lathattattuc.

Ex perfecto II. perfectum III. pluſquamperf. I,II,& III. fit per legyen,vala,volt,volna,*vide claſſem primam.*

Futurum ſubjunctivi modum.

Singularis.	Singularis.
Láttatandgya, *Videre fecerit.*	Láttathatandgya, *Videre facere poterit.*
lattatandod,	lattathatandod,
lattatandom.	lattathatandom.
Pluralis.	Pluralis.
Lattatandgyác,	Lattathatandgyác,
lattatandgyátoc,	lattathatandgyátoc,
lattatandgyuc.	lattathatandgyuc.

Infinitum idem eſt quod in 1.*conjug.claſſ.*III.

Idem & Gerundium.

CAPUT XXIII.

De tertia Conjugatione in nac.

Tertia conjugatio in nac, *præſens* I. *numeri ſingularis, tertiam perſonam in* tic *&* ic *format, perſ.* II. *in* ol; *ut* Láttatic, alußic; Láttatol, alußol: *Videtur, dormit; Videris, dormis.*

Ad hanc conjugationem pertinent paſſiva verba omnia, deponentia & neutra quadam, paſſivorum terminationem imitantia: ut mondatic, *dicitur:* gondolkodic, *cogitat, meditatur.* bánkodic, *triſtatur.* haragßic, *iraſcitur:* jadßic, *ludit.*

Paradigma tertiæ conjugationis in nac.

Paſſivi præſens I.

Singularis.

Láttatic *vel* láttattatic,	*videtur.*
láttatol *vel* láttattatol,	*videris.*
láttatom *vel* láttattatom.	*videor.*

Pluralis.

Lattatnac *vel* lattattatnac,	*videntur.*
lattattoc *vel* lattattatoc,	*videmini.*
lattatunc *vel* lattattatunc.	*videmur.*

Paſſivi potentialis præſens I.

Singularis.

Láthattatic *vel* láthattattatic,	Láttathattatic *vel* lattattathatic, *&c.*
láthattatol *vel* láthattattatol,	*videri poteſt.*
láthattatom *vel* láthattattatom.	

Pluralis.

Lathattatnac *vel* lattathattatnac,	*videri poſſunt.*
láthattattoc *vel* lattattathattoc,	
lathattatunc *vel* lattathattatunc.	

Præſens II.

Singularis.

Láttaſſéc *vel* *videatur.*
láttattaſſéc,
láttaſsál *vel* láttat-
taſsál,
láttaſsam *vel* láttat-
taſſam.

Pluralis.

Láttaſſanac *vel* *videantur.*
lattattaſsanac,
láttaſſatoc *vel* láttat-
taſsatoc,
láttaſsunc *vel* lattat-
taſsunc.

Præſens II.

Singularis.

Láthattaſſéc *vel* *videri poſſit.*
láthattattaſſéc,
láthattaſsál *vel* láthat-
tattaſsál,
láthattaſsam *vel* láthat-
tattaſsam.

Pluralis.

Láttathaſsanac *vel* *videri*
láthattaſsanac, *poſſint.*
láthattaſsatoc *vel* lát-
tathaſſatoc,
láthattaſſunc *vel* láthat-
tattaſſunc.

Futurum I. vel Imperativi præſens, idem eſt cum præſenti II. indicativi.

Incompletum I. fit à præſenti primo, per vala, *ut:*

Láttatic *vel* láttattatic
vala, *&c.*

Láttathatic *vel* láttattat-
hatic vala, *&c.*

Incompletum II.

Singularis.

Láttatnéc *vel* *videretur.*
láttattatnéc,
láttatnál *vel* lattat-
tatnál,

Incompletum II.

Singularis.

Láttathatnéc *vel* *videri*
láttattathatnéc, *poſſet.*
láttathatnál *vel* lat-
tattathatnál,

lattatnám *vel*
lattattatnám,

Pluralis.

Láttatnának *vel* *viderentur*.
lattattatnának,
lattatnátoc *vel*
lattattatnátoc,
lattatnánc *vel*
lattattatnánc.

Perfectum I.

Singularis.

Láttatéc *vel* *viſus eſt*.
lattattatéc,
lattatál *vel* lattattatál,
lattatám *vel* lattattatám.

Pluralis.

Láttatánac *vel* *viſi ſunt*.
lattattatanac,
lattatatoc *vel* lattattatoc,
lattatánc *vel* lattattatanc.

Perfectum II.

Singularis.

Lattatott *vel* *viſus eſt*.
lattattattot,
lattattál *vel* lattattattal,
lattattam *vel* lattattattam.

lattathatnám *vel*
lattattathatnám.

Pluralis.

lattathatnának *vel* *videri poſſent*.
lattattathatnának,
lattathatnátoc *vel*
lattattathatnátoc,
lattathatnánc, *vel*
lattattatthatnánc.

Perfectum I.

Singularis.

Láttathatéc *vel* *viſus eſſe potuit*.
lattattathatéc,
lattathatál *vel* lattattathatál,
lattathatám *vel* lattattathatám.

Pluralis.

lattathatanac *vel* *viſi eſſe potuerunt*.
lattattathatanac,
lattathatatoc *vel* lattattathatátoc,
láttathatanc *vel* lattattathatanc.

Perfectum II.

Singularis.

Lattathatott *vel* *viſus eſſe potuit*.
lattattathatott,
lattathattal *vel* lattattathattal
lattathattam *vel* lattattathattam.

Plura-

Pluralis.

Láttattac *vel* láttattanac, *vel* lattattattac, *vel* lattattattanac, — *viſi ſunt.*

lattattatoc, *vel* lattattattatoc,
lattattunc, *vel* láttattattunc.

Pluralis.

Láttathattac *vel* lattathattanac *vel* lattattathattac, *vel* lattattattatthattanac. — *viſi eſſe potuerunt.*

lattattathattoc, *vel* lattattattathattoc;
láttattathattunc, *vel* lattattattathattunc.

Ex perfecto II. per légyen, vala, vólt, vólna, *fiunt.*

Perfectum III. Láttattott, *vel* lattattatott légyen, *&c.* — *viſus ſit.*
Láttathattatott, *vel* lattattathattatott legyen, *&c.* — *viſus eſſe poſſit.*

Plusquamperf. I. lattattot, *vel* lattattatot vala, *&c.* — *viſus erat.*
lattathattatott, *vel* lattattathattatott vala, *&c.* — *viſus eſſe poterat.*

Plusquamperf. II. lattattatott, *vel* lattattatott volt. — *viſus fuit.*
lattathattatott, *vel* lattattathattatott volt. — *viſus eſſe potuit.*

Plusquamperf. III. lattatott *vel* lattattatott vólna. — *viſus fuiſſet.*
lattathatot *vel* lattattathattatott vólna. — *viſus eſſe potuiſſet.*

Futurum ſubjunctivi modi.

Singularis.

lattatandic, *vel* lattatandol, láttatandom. — *videbitur vel viſus erit.*

Futurum ſubjunctivi modi.

Singularis.

lattathatandic, *vel* láthatatandic, lattathatandol, lattathatandom. — *viſus eſſe poterit.*

Infinitum.

Láttatni, *vel* Láttattatni, *videri.*
Láttathatni, *vel* Láttattathatni, *videri poſſe.*

Affixa eadem ſunt, quæ in ſecunda claſſe conjugationis prima in nac.

Gerundium Láttattatva, ván.
Láttathattatva, & Láttathattatván.

Anomalia.

Sunt pauca quædam anomala, in omnibus ferè conjugationibus; ſed præcipuum eſt illud ſubſtantivũ Vagyoc, *Sum. quod tempora quædam mutuatur à conjugatione in* nec, *à verbo* léſʒec, *fio. Quia verò hoc verbũ auxiliare eſt utriſq; conjugationibus, in* nac & nec, *placet ejus inflexionem hic ſubjicere.*

Paradigma.

Præſens I.

Singularis.

3. Vagyon *vel* van,	*Eſt,*
2. vagy,	*es,*
1. vagyoc.	*ſum.*

Pluralis.

Vadnac *vel* vannac,	*ſunt,*
vattoc,	*eſtis,*
vagyunc.	*ſumus.*

Præſens II.

Singularis.

Légyen,	*ſit* vel	*fiat,*
Légy,	*ſis*	*fias,*
Légyec.	*ſim*	*fiam.*

Pluralis.

Legyenec,	*ſint* vel *fiant,*
legyetec,	*ſitis,*
legyünc.	*ſimus.*

Futurum. I.

Singularis.

Léſʒ, & Leſʒen,	*Erit,*
leſʒ, leſʒeſʒ,	*eris,*
léſʒec.	*ero.*

Pluralis.

Leſʒnec,	*erunt,*
leſʒtec,	*eritis,*
leſʒünc.	*erimus.*

Incompletum I.

Singularis.

Vala, *erat,*
válál, *eras,*
valéc. *eram.*

Pluralis.

Valánac, *erant,*
valátoc, *eratis,*
valánc. *eramus.*

Incompletum II.

Singularis.

Vólna, *eſſet,*
vólnál, *eſſes,*
vólnéc. *eſſem.*

Pluralis.

vólnánac, *eſſent,*
vólnátoc, *eſſetis.*
vólnánc. *eſſemus.*

Perfectum. I.

Singularis.

Vólt, *fuit,*
vóltál, *fuiſti,*
vóltam. *fui.*

Pluralis.

Vóltac *vel* vóltanac, *fuerunt,*
vóltatoc, *fuiſtis,*
vóltunc. *fuimus.*

Perfectum II. fit ex perfecto I, per légyen, ut:

Vólt légyen, *&c.* *fuerit.*

Pluſquamperfectum fit per vólna, *ut:*

Vólt vólna, *&c.* *fuiſſet,* &c.

Futurum ſubjunctivi á léßen *fiet.*

Singularis.

Léend *vel* léjend, *fiet, erit;*
léendeß; *eris;*
léendec. *ero.*

Pluralis.

Leendenec *vel* léjendenec, *erunt;*
leendetec, *eritis,*
leendünc. *erimus.*

Infinitum præſens.

Lenni, *Eſſe, fieri, fore.*

Affixa ad infinitum.

Singularis.

Lennie, *ipſi,* *licet opor-*
lenned, *eſſe* *tibi,* *tet növe-*
lennem: *mihi.* *nit neceſ-*
ſum eſt, &c.

Pluralis.

Lenniec, *eſſe ipſis* *neceſſum*
Lennetec, *eſſe vobis* *eſt*, &c.
Lennünc. *eſſe nobis.*

Infinitum futurum.

Leéndeni, *vel* Lejendeni, *eſſe, fore.*

Cum affixis poſſeſſivis: *Sin-*

gularis.

Leendenie, *eſſe ipſi*,
Leendened, *eſſe tibi*,
Leendenem, *eſſe mihi.*

Plur.

Leendenic, *eſſe ipſis*,
Leendenetec, *eſſe vobis*
Leendeniünc, *eſſe nobis.*

Gerundiũ participiale.

Léven, *Eſſendo, Exiſtendo.*

Valo, Ens, Existens.

Aliud anomalum conjugationis in NAC, Ißic, *bibit.*

Præſens I.

Indirecti,		Directi,	
	Singularis.		
3. Ißic,	*bibit* *potum.*	Ißßa,	*hunc potum bibit.*
2. Ißol,	*bibis*,	Ißod,	
1. Ißom,	*bibo.*	Ißom.	
	Pluralis.		
Ißnac,	*bibunt*,	Ißßác,	*bibunt iſtud.*
Ißtoc,	*bibitis*,	Ißßatoc,	
Ißunc,	*bibimus.*	Ißßuc.	

Præſens II.

	Singularis.		
Igyéc,	*bibat*,	Igya,	*bibat hoc.*
Igyál,	*bibas, bibe*,	Igyad,	
Igyam,	*bibam.*	Igyam.	

Plura-

Pluralis.

Igyanac,	*bibant,*	igyác,	*bibant iſtud.*
Igyatoc,	*bibatis, bibite,*	igyatoc,	
Igyunc,	*bibamus.*	igyunc,	

Incompl. I. *fit à præſ.* I. *per* vala, *ut:*

Iſsic vala, Iſsa vala, *&c.* *bibebat, &c.*

Incompletum II.

Singularis.

Innéc,	*biberet,*	Inná,	*biberet hoc.*
innál,	*biberes,*	innad,	
innám,	*biberem.*	innám.	

Pluralis.

Innánac,	*biberent,*	innác,	*biberent illud.*
innatoc,	*biberetis,*	innatoc,	
innanc,	*biberemus.*	innóc.	

Perfectum.

Indirecti. Directi.

Singularis.

Ivéc,	*bibit.*	Ivá,	*bibit hoc vel*
ival,		ivad,	*illud.*
ivam.			

Pluralis.

ivanac,	*biberunt,*	ivác,	*biberunt hoc*
ivatoc,			*vel illud.*
ivanc.		ivóc.	

Perfectum II.

Singularis.

Itt, ivott, iut, (ijut.	*bibit,*	itta,	*bibit iſtud.*
ittál,	*bibiſti,*	ittad,	
ittam.	*bibi.*	ittam.	

Pluralis.

Ittac,	*biberunt,*	ittác,	*biberunt hoc*
ittatoc,	*bibiſtis,*	ittátoc,	*vel illud.*
ittunc.	*bibimus.*	ittúc.	

Perfectum III. fit à perfect. ſecundo per legyen, *ut:*

Ivott, *vel* ijut, legyen, Itta legyen, *biberit.*

Pluſquamperf. I. ivott vala, *biberat, &* itta vala.
Pluſquamperf. II. ivott volt, itta volt, *bibit.*
Pluſquamp. III. ivott volna, Itta, volna, *bibiſſet.*
Futurum, Ijandic, Ijandgya, *bibet.*
Infinitum. Inni, Innia, Innya, *bibere.*
Gerund Iván, *bibens, Potentiale,* Ihatic, *flecte, ut* Lattatic.
Act. ſecund. Itatt, itattya, *ut* láttat, láttya, *&c.*

CAPUT XXIV.

De Conjugatione prima in nec.

Fuit conjugatio in nac, *ſequitur in* nec.

Conjugatio in nec *eſt cujus tertia perſona pluralis, omnium ferè temporum deſinit in* nec *vel* ec.

Id autem fit in iis verbis, quæ habent in ultimis ſyllabis, e, o. ü, *ut,* kér, *petit.* teremt, *creat:* poról, *litigat:* örül,

örül, *gaudet.* & *quædam pauca* i, *ut*, Diczir, *laudat*; épit, *ædificat*, &c.

Conjugationes in nec *ſunt itidem tres, per quas unũ idemq́ verbum flectitur.*

Prima conjugatio in nec, *præſentis primi primam perſonam ſingularem in* ec *format, in completi II. in* ne, *perfecti primi tertiam ſingularem in* e: *perfecti II. in* t, & ett.

Claſſes ſimiliter habet duas, quarum prima continet thema ſimplex, vel radicem verbi; id eſt activi primi, cum potentiali; continet & neutra quædam, quæ & ipſa inſequenti conjugatione fiunt activa ſecundaria; & trãſitiva.

Secunda Claſſis continet Activa ſecundaria & eorum potentialia.

Primæ conjugationis in nec

Claſſis I.

Activi primi Indirecti		*eiuſq́ Potentialis.*	
Præſens I.		Præſens I.	
Singularis.		*Singularis.*	
3. Kér,	*petit,*	kérhet,	*petere poteſt,*
2. kérß,	*petis,*	kérhetß,	*petere potes,*
1. kérec	*peto.*	kérhetec	*petere poſſum.*
& kérlec,	*peto te vel vos.*	& kérhetlec.	
Pluralis.		*Pluralis.*	
Kérnec,	*petunt,*	kérhetnec,	*petere poſſunt.*
kértec,	*petitis,*	kérhettec,	*petere poteſtis.*
kérünc.	*petimus.*	kérhetünc.	*petere poſſumus.*

Præſens II.	Præſens II.
Singularis.	*Singularis.*
kérjen, *petat,*	kérheſſen, *petere poſſit,*
kérj, *petas & pete,*	kérheſſ, *petere poſſis,*
kérjec & kérjelec. *petam.*	kérhéſſec & kérheſſelec, *petere poßim.*
Pluralis.	*Pluralis.*
kérjenec, *petant,*	kérheſſenec, *petere poßint,*
kérjetec, *petatis, petite,*	kérheſſetec, *petere poßitis,*
kérjünc, *petamus.*	kérheſſünc, *petere poſſimus.*

Futurum I. vel Imperativi præſens idem eſt quod præſens II. omiſſa prima perſona ſingularis numeri.

Incompletum I. fit ex *præſenti primo per* vala, & volt.	Incompletum I. fit à *præſenti I. per* vala & volt, *ut:*
Singularis.	
kér vala, & volt, *petebat, peteret,*	kérhet vala, & volt, *petere poterat,*
kérß vala, & volt, *petebas,*	kerhetß vala & volt, *petere, poteras,*
kérec vala, & kerlec volt, *petebam,* &c.	kerhetec vala, & kerhetlec volt, &c.
Pluralis.	
kérnec vala *petebant* & *peterent,*	kerhetnec vala *petere poterant,*
kértec & *petebatis* vel *peteretis,*	kerhettec, & *petere poteratis,*
kérünc volt, *petebamus* vel *peteremus.*	kérhetünc volt, *petere poteramus.*

Incom-

Incompletum II.

Singularis.

Kérne *peteret.*
kérnél
kérnéc
& kérnélec.

Pluralis.

kérnénec *peterent*
kérnétec
kérnénc.

Perfectum I.

Singularis.

kére *petiit, vel petebat.*
kérél
kéréc
& kérélec.

Pluralis.

kérénec
kérétec
kérénc.

Perfectum II.

Singularis.

kért, *vel* kérett, *petivit.*
kértél
kértem
& kértelec.

Pluralis.

kértec
kértetec
kértünc.

Incompletum II.

Singularis.

kérhetne *petere poſſet.*
kérhetnél
kérhetnéc
& kérhetnélec.

Pluralis.

kérhetnénec *petere poſſet*
kérhetnétec
kérhetnénc.

Perfectum I.

Singularis.

kérhete *petere potuit.*
kérhetél
kérhetéc
& kérhetélec.

Pluralis.

kérhetének
kérhetétec
kérhetént.

Perfectum II.

Singularis.

kérhetett *petere potuit.*
kérhettél
kérhettem
& kérhettelec.

Pluralis.

kérhettec
kérhettetec
kérhettünc.

Perfectum III. fit ex Perfecto II. per legyen, *ut:*

Singularis.	*Singularis.*
kért legyen, *&c. petiverit.*	kérhetett legyẽ, *petere potuerit.*

Similiter ex eodem perfecto II. fiunt per vala, vólt, vólna;

Pluſquamperfectum I.

kért vala *vel* vólt, *petiverat.* kérhetett vala, *vel* vólt, *petere poterat.*

Pluſquamperfectum II.

kért vólna, *&c. petiiſſet.* kérhetett vólna, *petere potuiſſet.*

Futurum ſubjunctivi, Modi ſubjunctivi futurum.

Singularis.	*Singularis.*
kérend *petiverit petet.*	kérendhet *vel* kérhetéd *petere poterit*
kérendeß	kérendhetß *vel* kérhetédeß *is, it. &c.*
kérendec,	kérendhetec, *vel* kérhetendec,
& kérendlec.	& kérẽdhetlec & kérhetédelec.
Pluralis.	*Pluralis.*
kérendnec	kérendhetnec *vel* kérhetendnec
kérendetec	kérendhettec *vel* kérhetendetec
kérendünc	kérendhetünc *vel* kérhetendünc.

Infinitum præſens.	Infinitum præſens.
kérni *petere*	kérhetni, *petere poſſe.*

Affixa ad infinitum.		Affixa ad infinitum.
Singularis.		*Singularis.*
ő néki kérnie	*ſibi vel ſe*	kérhetnie
te néked kérned *petere*	*tibi te*	kérhetned
én nékẽ kérnem	*mihi, me.*	kérhetnem
Pluralis.		*Pluralis.*
kérniec	*illos illis*	kérhetniec
kérnetec *petere*	*vos vobis*	kérhetnetec
kérnünc	*nos nobis.*	kérhetnünc.

In-

Infinitum Futurum.	Infinitum Futurum.
kérendeni, *petitum ire.*	kérendhetni, *vel* kérhetẽdeni.
Affixa ad inf. fut.	Affixa ad inf. fut.
Singularis.	*Singularis.*
kérendenie	kérendhetnie
kérendened	kérendhetned
kérendenem	kérendhetnem
Pluralis.	*Pluralis*
kérendeniec	kérendhetniec
kérendenetec	kérendhetnetec
kérendenünc	kérendhetnünc.

Gerundium vel participiale infinitum.

kérve, kérvèn, *petendo.*	kérhetve, kérhetvèn.

Claſsis II.

Conjugationis in nec.

Activi ſecundarii indirecti, & ejus Potentialis

Præſens I.	Præſens I.
Singularis.	*Singularis.*
kéret, *petere facit, curat.*	kérethet, *petere facere poteſt.*
kéretſz	kérethetſz
kéretec,	kérethetec,
& kéretlec.	& kérethelec.
Pluralis.	*Pluralis.*
kéretnec	kérethetnec
kérettec	kérethettec
kéretünc.	kérethetünc.

Præſens II.

Singularis.

kéreſſen, *petere faciat.*
& kérettetſſen
kéreſſ,
vel kérettetſſ
kéreſſec & kéreſſelec,
vel kérettetſſec & kérettetſſelec.

Pluralis.

kéreſſenec,
vel kérettetſſenec
kéreſſetec,
vel kérettetſſetec
kéreſsünc,
& kérettetsſünc.

Præſens II.

Singularis.

kéretheſſen,
vel kérettetheſſen
kéretheſſ,
vel kérettetheſſ
kéretheſſec & kéretheſſelec,
vel kérettetheſſec & kérettetheſſelec.

Pluralis.

kéretheſſenec,
vel kérettetheſſenec
kéretheſſetec,
vel kérettetheſſetec
kéretheſsünc,
vel kérettetheſsünc.

Futurum primum vel Imperativi præſens nihil differt à Præſenti II. ſi omittatur I. perſona ſing. num.

Incompletum I. fit à præſenti primo per vala & volt. *ut:*

kéret vala, *vel, petere faciebat.* kéret vólt. &c.

kérethet vala *vel, petere facere poterat.* kérethet vólt. &c.

Incompletum II.

Singularis.

kéretne *petere faceret.*
kéretnél
kéretnéc,
& kéretnélec.

Pluralis.

kéretnénec
kéretnétec
kéretnénc

Incompletum II.

Singularis.

kérethetne *petere facere poſſet.*
kérethetnél
kérethetnéc,
& kérethetnélec.

Pluralis.

kérethetnénec
kérethetnétec
kérethetnénc.

Per-

Perfectum I.	Perfectum I.
Singularis.	*Singularis.*
kérete *petere fecit, vel faciebat.*	kérethete *petere facere poterat.*
kéretél	kérethetél
kéretéc,	kérethetéc,
& kéretelec.	& kérethetélec.
Pluralis.	*Pluralis.*
kéreténec	kéretheténec
kéretétec	kérethetétec
kéreténc	kéretheténc.

Perfectum II.	Perfectum II.
Singularis.	*Singularis.*
kéretett *petere fecit.*	kérethetett *petere facere potuit*
kérettél	kérethettél
kérettem,	kérethettem,
& kérettelec.	& kérethettelec.
Pluralis.	*Pluralis.*
kérettec,	kérethettec,
vel kérettenec	*vel* kérethettenec
kérettetec	kérethettetec
kérettünc	kérethettünc.

Ex perfecto II, *per* legyen; vala, volt, volna, *fiunt*,

Perfectum III, kéretett legyen, *petere fecerit.* kérethetett legyen

Plusquamp. I. kéretett vala, *vel* volt &c. kérethetett vala, vólt

Plusquamp. II. kéretett volna, *petere feciſſet.* kérethetett vólna.

Pluralis.

Lenniec, *eſſe ipſis* *neceſſum*
Lennetec, *eſſe vobis* *eſt*, &c.
Lennünc. *eſſe nobis.*

Infinitum futurum.

Leendeni, *vel* Lejendeni, *eſſe, fore.*

Cum affixis poſſeſsivis: *Sin-*

Singularis.

Leendenie, *eſſe ipſi,*
Leendened, *eſſe tibi,*
Leendenem, *eſſe mihi.*

Plur.

Leendenic, *eſſe ipſis,*
Leendenetec, *eſſe vobis*
Leendeniünc, *eſſe nobis.*

Gerundiũ participiale.

Léven, *Eſſendo, Exiſtendo.*
Valo, Ens, Existens.

Aliud anomalum conjugationis in NAC, Iſzic, *bibit.*

Præſens I.

Alusran Ukrum

Indirecti,		Directi,	
	Singularis.		
3. Iſzic,	*bibit* *potum.*	Iſzſza,	*hunc potum bibit.*
2. Iſzol,	*bibis,*	Iſzod,	
1. Iſzom,	*bibo.*	Iſzom.	
	Pluralis.		
Iſznac,	*bibunt,*	Iſzſzác,	*bibunt iſtud.*
Iſztoc,	*bibitis,*	Iſzſzatoc,	
Iſzunc,	*bibimus.*	Iſzſzuc.	

Præſens II.

	Singularis.		
Igyéc,	*bibat,*	Igya,	*bibat hoc.*
Igyál,	*bibas, bibe,*	Igyad,	
Igyam,	*bibam.*	Igyam.	

Plura-

Pluralis.

Igyanac,	*bibant,*	igyác,	*bibant iſtud.*
Igyatoc,	*bibatis, bibite,*	igyatoc,	
Igyunc,	*bibamus.*	igyunc.	

Incompl. 1. fit à præſ. 1. per vala, *ut:*

Iſsic vala, Iſſa vala, *&c.* *bibebat, &c.*

Incompletum II.

Singularis.

Innéc,	*biberet,*	Innà,	*biberet hoc.*
innál,	*biberes,*	innad,	
innám,	*biberem.*	innám.	

Pluralis.

Innánac,	*biberent,*	innác,	*biberent illud.*
innatoc,	*biberetis,*	innatoc,	
innanc,	*biberemus.*	innóc.	

Perfectum.

Indirecti. Directi.

Singularis.

Ivéc,	*bibit.*	Ivá,	*bibit hoc vel*
ival,		ivad,	*illud.*
ivam.			

Pluralis.

ivanac,	*biberunt,*	ivác,	*biberunt hoc*
ivatoc,			*vel illud.*
ivanc.		ivóc.	

Perfectum II.

Singularis.

Itt, ivott, iut,	*bibit,*	itta,	*bibit iſtud.*
ittál, ijut.	*bibiſti,*	ittad,	
ittam.	*bibi.*	ittam.	

Pluralis.

Ittac,	*biberunt,*	ittác,	*biberunt hoc*
ittatoc,	*bibiſtis,*	ittatoc,	*vel illud.*
ittunc.	*bibimus.*	ittúc.	

Perfectum III. fit à perfect. ſecundo per legyen, *ut:*

Ivott, *vel* ijut, legyen, Itta legyen, *biberit.*

Pluſquamperf. I. ivott vala, *biberat*, & itta vala.
Pluſquamperf. II. ivott volt, itta volt, *bibit.*
Pluſquamp. III. ivott volna, Itta, volna, *bibiſſet.*
Futurum, Ijandic, Ijandgya, *bibet.*
Infinitum. Inni, Innia, Innya, *bibere.*
Gerund Iván, *bibens, Potentiale*, Ihatic, *flecte, ut* Lattatic.
Act. ſecund. Itatt, itattya, *ut* láttat, láttya, *&c.*

CAPUT XXIV.

De Conjugatione prima in nec.

Fuit conjugatio in nac, *ſequitur in* nec.

Conjugatio in nec *eſt cujus tertia perſona pluralis, omnium ferè temporum deſinit in* nec *vel* ec.

Id autem fit in iis verbis, quæ habent in ultimis ſyllabis, e, o. ü, *ut*, kér, *petit.* teremt, *creat:* pöröl, *litigat:* örül,

örül, *gaudet.* & *quædam pauca* i, *ut*, Diczir, *laudat*; épit, *ædificat*, &c.

Conjugationes in nec *ſunt itidem tres, per quas unũ idemq́ verbum flectitur.*

Prima conjugatio in nec, *præſentis primi primam perſonam ſingularem in* ec *format, in completi II. in* ne, *perfecti primi tertiam ſingularem in* e: *perfecti II. in* t, & ett.

Claſſes ſimiliter habet duas, quarum prima continet thema ſimplex, vel radicem verbi; id eſt activi primi, cum potentiali; continet & neutra quædam, quæ & ipſa in ſequenti conjugatione fiunt activa ſecundaria; & trãſitiva.

Secunda Claßis continet Activa ſecundaria & eorum potentialia.

Primæ conjugationis in nec

Claſſis I.

Activi primi Indirecti		*eiuſq́ Potentialis*	
Præſens I.		Præſens I.	
Singularis.		*Singularis.*	
3. Kér,	*petit,*	kérhet,	*petere poteſt,*
2. kérß,	*petis,*	kérheß,	*petere potes,*
1. kérec	*peto.*	kérhetec	*petere poſſum.*
& kérlec,	*peto te vel vos.*	& kérhetlec.	
Pluralis.		*Pluralis.*	
Kérnec,	*petunt,*	kérhetnec,	*petere poſſunt.*
kértec,	*petitis,*	kérhettec,	*petere poteſtis.*
kérünc.	*petimus.*	kérhetünc.	*petere poſſumus.*

Præſens II.

Singularis.

kérjen, *petat,*
kérj, *petas & pete,*
kérjec &
kérjelec. *petam.*

Pluralis.

kérjenec, *petant,*
kérjetec, *petatis, petite,*
kérjünc, *petamus.*

Præſens II.

Singularis.

kérheſſen, *petere poſſit,*
kérheſſ, *petere poſſis,*
kérheſſec &
kérheſſelec, *petere poßim.*

Pluralis.

kérheſſenec, *petere poßint,*
kérheſſetec, *petere poßitis,*
kérheſſünc, *petere poſſimus.*

Futurum I. vel Imperativi præſens idem eſt quod præſens II. omiſſa prima perſona ſingularis numeri.

Incompletum I. fit ex *præſenti primo per* vala, & volt.

kér vala, & volt, *petebat, peteret,*
kérſ vala, & volt, *petebas,*
kérec vala, & kerlec volt, *petebam,* &c.

Incompletum I. fit à *præſenti I. per* vala & volt, *ut:*

Singularis.

kérhet vala, & volt, *petere poterat,*
kerhetſ vala & volt, *petere, poteras,*
kerhetec vala, & kerhetlec volt, &c.

Pluralis.

kérnec vala *petebant* & *peterent,*
kértec & *petebatis* vel *peteretis,*
kérünc volt, *petebamus* vel *peteremus.*

kerhetnec vala *petere poterant,*
kerhettec, & *petere poteratis,*
kérhetünc volt, *petere poteramus.*

Incom-

Incompletum II.

Singularis.

Kérne *peteret.*
kérnél
kérnéc
& kérnélec.

Pluralis.

kérnénec *peterent*
kérnétec
kérnénc.

Perfectum I.

Singularis.

kére *petiit, vel petebat.*
kérél
kéréc
& kérélec.

Pluralis.

kérénec
kérétec
kérénc.

Perfectum II.

Singularis.

kért, *vel* kérett, *petivit.*
kértél
kértem
& kértelec.

Pluralis.

kértec
kértetec
kértünc.

Incompletum II.

Singularis.

kérhetne *petere poſſet.*
kérhetnél
kérhetnéc
& kérhetnélec.

Pluralis.

kérhetnénec *petere poſſet.*
kérhetnétec
kérhetnénc.

Perfectum I.

Singularis.

kérhete *petere potuit.*
kérhetél
kérhetéc
& kérhetélec.

Pluralis.

kérhetének
kérhetétec
kérhetének.

Perfectum II.

Singularis.

kérhetett *petere potuit.*
kérhettél
kérhettem
& kérhettelec.

Pluralis.

kérhettec
kérhettetec
kérhettünc.

Perfectum III. fit ex Perfecto II. per legyen, *ut:*

Singularis.	*Singularis.*
kért legyén, *&c. petiverit.*	kérhetett legyē, *petere potuerit.*

Similiter ex eodem perfecto II. fiunt per vala, vólt, vólna;

Pluſquamperfectum I.

kért vala *vel* vólt, *petiverat.* kérhetett vala, *vel* vólt, *petere poterat.*

Pluſquamperfectum II.

kért vólna, *&c. petiiſſet.* kérhetett vólna, *petere potuiſſet.*

Futurum ſubjunctivi, Modi ſubjunctivi futurum.

Singularis.	*Singularis.*
kérend *petiverit petet.*	kérendhet *vel* kérhetēd *petere poterit*
kérendeſʒ	kérendhetſʒ *vel* kérhetēdeſʒ *is, it. &c.*
kérendec,	kérendhetec, *vel* kérhetendec,
& kérendlec.	& kérēdhetlec & kérhetédelec.
Pluralis.	*Pluralis.*
kérendnec	kérendhetnec *vel* kérhetendnec
kérendetec	kérendhettec *vel* kérhetendetec
kérendünc	kérendhetünc *vel* kérhetendünc.

Infinitum præſens.	Infinitum præſens.
kérni *petere*	kérhetni, *petere poſſe.*
Affixa ad infinitum.	Affixa ad infinitum.
Singularis.	*Singularis.*
ő néki kérnie	*ſibi vel ſe* kérhetnie
te néked kérned *petere*	*tibi te* kérhetned
én nékē kérnem	*mihi, me.* kérhetnem
Pluralis.	*Pluralis.*
kérniec	*illos illis* kérhetniec
kérnetec *petere*	*vos vobis* kérhetnetec
kérnünc	*nos nobis.* kérhetnünc.

In-

Infinitum Futurum.	Infinitum Futurum.
kérendeni, *petitum ire*.	kérendhetni, *vel* kérhetēdeni.
Affixa ad inf. fut.	Affixa ad inf. fut.
Singularis.	*Singularis.*
kérendenic	kérendhetnic
kérendened	kérendhetned
kérendenem	kérendhetnem
Pluralis.	*Pluralis*
kérendeniec	kérendhetniec
kérendenetec	kérendhetnetec
kérendenünc	kérendhetnünc.

Gerundium vel participiale infinitum.

kérve, kérvèn, *petendo.*	kérhetve, kérhetvèn.

Claſſis II.

Conjugationis in nec.

Activi ſecundarii indirecti,	& ejus Potentialis
Præſens I.	Præſens I.
Singularis.	*Singularis.*
kéret, *petere facit, curat.*	kérethet, *petere facere poteſt.*
kéretſ	kérethetſ
kéretec,	kérethetec,
& kéretlec.	& kérethelec.
Pluralis.	*Pluralis.*
kéretnec	kérethetnec
kérettec	kérethettec
kéretünc.	kérethetünc.

Præſens II.

Singularis.

kéreſſen, *petere faciat.*
& kérettetſſen
kéreſſ,
vel kérettetſſ
kéreſſec & kéreſſelec,
vel kérettetſſec & kérettetſ-
ſelec.

Pluralis.

kéreſſenec,
vel kérettetſſenec
kéreſſetec,
vel kérettetſſetec
kéreſsünc,
& kérettetſsünc.

Præſens II.

Singularis.

kéretheſſen,
vel kérettetheſſen
kéretheſſ,
vel kérettetheſſ
kéretheſſec & kéretheſſelec,
vel kérettetheſſec & kéret-
tetheſſelec.

Pluralis.

kéretheſſenec,
vel kérettetheſſenec
kéretheſſetec,
vel kérettetheſſetec
kérethesſünc,
vel kérettethesſünc.

Futurum primum vel Imperativi præſens nihil differt à Præſenti II. ſi omittatur I. perſona ſing. num.

Incompletum I. fit à præſenti primo per vala & volt. *ut:*

kéret vala, *vel, petere faciebat.*
kéret vólt. *&c.*

kérethet vala *vel, petere facere*
kérethet vólt. *&c.* *poterat.*

Incompletum II.

Singularis.

kéretne *petere faceret.*
kéretnél
kéretnéc,
& kéretnélec.

Pluralis.

k[illegible]nécc
[illegible]

Incompletum II.

Singularis.

kérethetne *petere facere poſſet.*
kérethetnél
kérethetnéc,
& kérethetnélec.

Pluralis.

kérethetnénec
kérethetnétec
kérethetnénc.

Per-

Perfectum I.	Perfectum I.
Singularis.	*Singularis.*
kérete *petere fecit, vel faciebat.*	kérethete *petere facere poterat.*
kéretél	kérethetél
kéretéc,	kérethetéc,
& kéretelec.	*&* kérethetélec.
Pluralis.	*Pluralis.*
kéreténec	kéretheténec
kéretétec	kérethetétec
kéreténc	kéretheténc.
Perfectum II.	**Perfectum II.**
Singularis.	*Singularis.*
kéretett *petere fecit.*	kérethetett *petere facere potuit*
kérettél	kérethettél
kérettem,	kérethettem,
& kérettelec.	*&* kérethettelec.
Pluralis.	*Pluralis.*
kérettec,	kérethettec,
vel kérettenec	*vel* kérethettenec
kérettetec	kérethettetec
kérettünc	kérethettünc.

Ex perfecto II, *per* legyen; vala, volt, volna, *fiunt*,

Perfectum III, kéretett legyen, *petere fecerit.* kérethetett legyen

Pluſquamp. I. kéretett vala, *vel* volt *&c.* kérethetett vala, vólt

Pluſquamp. II. kéretett volna, *petere feciſſet.* kérethetett vólna.

Futurum ſubjunctivi.	Futurum ſubjunctivi.
Singularis.	*Singularis.*
kéretend *petere fecerit vel faciet.*	kéretendhet, *vel* kérethetend
kéretendeß	kéretendhetß *& ſic deinceps.*
kéretendec,	kéretendhetec,
& kéretendlec.	& kéretendhetlec.
Pluralis.	*Pluralis.*
kéretendnec	kéretendhetnec
kéretendetec	kéretendhettec
kéretendünc.	kéretendhetünc.

Infinitum Præſens.

kéretni, *petere facere.*	kérethetni, *petere facere poſſe.*

Affixa infinito poſſeſſiva.

Singularis.	*Singularis.*
kéretnie	kérethetnie
kéretned	kérethetned
kéretnem	kérethetnem.
Pluralis.	*Pluralis.*
kéretniec	kérethetniec
kéretnetec	kérethetnetec
kéretnünc.	kérethetnünc.

Infinitum futurum.

kéretendeni,	kérethetendeni.

Cum affixis poſſeſſivis.

kéretendenie, keretendened *&c.*	kérethetendenie, kerethetendened *&c.*
Gerundium, kéretve, *vel* kérettetve, & kéretvèn *vel* kérettetvèn.	kérethetve, *vel* kérettethetve, & kérethetvèn, *vel* kérettethetvèn.

CA-

CAPVT XXV.

De ſecunda Conjugatione in nec.

Secunda conjugatio in nec, *præſentis primi tertiam perſonam ſingularem in* i *format, ſecundā in* ed *&* ôd, *primam in* em *&* ôm: *perfecti primi* 3. *perſon. ſing. in* é *longum, perfecti* 2. *in* te, *Incompleti* II. *in* nè, *ut* kéri, *petit:* kôti, *ligat.* kéred, *petis:* kôtôd, *ligas*, kérem, *peto:* kôtôm, *ligo:* kérè, *petiit;* kôtè, *ligavit.* kérte, *petivi:* kôtôtte, *ligavit.* kérnè, *peteret:* kôtnè, *ligaret.*

Claſſes itidem duas habet; quarum prima continet Activa prima directa, cum ſuo potentiali; Secunda cōplectitur Activa ſecundaria directa, & tranſitiva.

Paradigmatum ſecundæ conjugationis in nec

Claſſis I.

Activi I. directi, Præſens I.

Singularis.		*Singularis.*	
kéri *petit, hoc v. illud*		kérheti *petere poteſt hūc,*	
kéred		kérheted	*hanc, hoc.*
kérem		kérhetem.	
Pluralis.		*Pluralis.*	
kéric		kérhetic	
kéritec		kérhetitec	
kérjüc		kérhettyüc.	
Præſens II.		Præſens II.	
Singularis.		*Singularis.*	
kérje	*petat.*	kérheſſe	
kérjed, *vel* kérd.	*petas, pete.*	kérheſſed, & kérheſd.	
kérjem	*petam.*	kérheſſem.	

Pluralis.		*Pluralis.*
kérjéc *petant*		kérheſſéc
kérjétec		kérheſſétec
kérjüc		kérheſsüc.

Futurum I. vel Imperativi præſens nihil differt à Præſenti II. omittenda tantùm prima perſona ſingularis.

Incompletum I. *fit ex præſenti primo per* vala *&* vólt, *ut:*

Singularis.	*Singularis.*
kéri vala *vel, petebat.*	kerheti vala *vel, petere poterat.*
kéri vólt *&c.*	kérheti vólt *&c.*

Incompletum II.		Incompletum II.	
Sing.	*Plur.*	*Sing.*	*Plur.*
kérnè *peteret*	kérnec kernéjéc	kérhetnè	kérhetnéc
kérnéd	kérnétec	kérhetnéd	kérhetnétec
kérném	kérnôc, kérnénc	kérhetném	kérhetnôc, nénc

Perfectum I.	Perfectum I.
Singularis.	*Singularis.*
kérè *petiit, petebat.*	kérhetè *petere potuit.*
kéréd	kérhetéd
kérém	kérhetém.
Pluralis.	*Pluralis.*
kéréc	kérhetéc
kérétec	kérhetétec
kérôc, üc.	kérhetôc, üc.

Perfectum II.	Perfectum II.
Singularis.	*Singularis.*
Kérte *petivit.*	kérhette
kérted	kérhetted
kértem	kérhettem.

Pluralis.	*Pluralis.*
kértéc	kérhettéc
kértétec	kérhettétec
kértüc	kérhettüc.

Ex perfecto II, *fiunt ſequentia tempora 3. per* légyen, vala, vólt, vólna, *ut:*

Perfectum III,

kérte légyen, *petierit. &c.* kérhette legyen *&c.*

Pluſquamp. I.

kérte vala *vel* vólt *petebat.* kérhette vala *vel* vólt, *&c.*

Pluſquamp. II.

kérte vólna, *petiviſſet. &c.* kérhette volna *&c.*

Futurum ſubjunctivi modi.	Futurum ſubjunctivi modi.
Singularis.	*Singularis.*
kérendi *petet.*	kérendheti
kérended	kérendheted
kérendem	kérendhetem.
Pluralis.	*Pluralis.*
kérendic	kérendhetic
kérenditec	kérendhetitec
kérendgyüc	kérendhettyüc.

Infinitum & Gerundiũ hujus Claſſis nihil differt ab Infinito & Gerundio 1. *Claſſis Conjug. prim. in* nec.

Claſſis II. *Conjugationis in* nec.

Activi ſecundarii directi	*Activi ſecund. dir. potẽtialis.*
Præſens I.	Præſens I.
kéreti *petere facit.*	kéretheti
Sing. kéreted	kérethered
kéretem	kérethetem.

Pluralis.	*Pluralis.*
kéretic	kérethetic
kéretitec	kérethetitec
kérettyüc	kérethettyüc.

Præſens II.	Præſens II.
Singularis.	*Singularis.*
kéreſſe *petere faciat.*	kéretheſſe
kéreſſed,	kéretheſſed,
vel kéreſd.	*vel* kéretheſd.
kéreſſem	kéretheſſem.
Pluralis.	*Pluralis.*
kéreſſéc	kéretheſséc
kéreſsétec	kéretheſsétec
kéreſsüc	kéretheſsüc.

Futur. I. vel Imp. præſens nihil differt à præſenti ſecundo.

Incompletum I. *fit à præſenti primo per* vala & vólt: *ut*

kéretivala *vel* vólt, *petere faciebat. &c.* kéretheti vala & vólt &c.

Incompletum II.	Incompletum II.
Singularis.	*Singularis.*
kéretnè *petere faceret.*	kérethetnè
kéretnéd	kérethetnéd
kéretném	kérethetném.
Pluralis.	*Pluralis.*
kérethéc	kérethetnéc
kéretnétec	kérethetnétec
kéretnòc, nénc, nüc.	kérethetnòc, üc, nénc.

Plu-

Perfectum I.	Perfectum I.
Singularis.	*Singularis.*
kéretè *petere fecit, faciebat.*	kérethetè
káretéd	kérethetéd
kéretém	kérethetém.
Pluralis.	*Pluralis.*
kéretéc	kérethetéc
kéretétec	kérethetétec
kéretóc, űc.	kérethetóc, üc.

Perfectum II.	Perfectum II.
Singularis.	*Singularis.*
kérette *petere fecit.*	kérethette
kéretted	kérethetted
kérettem	kérethettem.
Pluralis.	*Pluralis.*
kérettéc	kérethettéc
kérettétec	kérethettéteç
kérettüc	kérethettüc.

Hinc fiunt per legyen, vala vólt, vólna.

Perfectum III,

kérette legyen *&c.* kérethette legyen. *&c.*

Pluſquamp. I.

kérette vala *&* vólt. kérethette vala, vólt.

Pluſquamp. II.

kérette vólna. kérethette vólna.

Futurum Modi Subjunctivi.

Singularis.	*Singularis.*
kéretendi *petere faciet*	kéretendheti, *vel* kérethêtendi *&c.*
kéretended	kéretendheted
kéretendem	kéretendhetem.

Perfectum III. fit ex Perfecto II. per legyen, *ut:*

Singularis.	*Singularis.*
kért legyén, *&c. petiverit.*	kérhetett legyē, *petere potuerit.*

Similiter ex eodem perfecto II. fiunt per vala, vólt, vólna;

Pluſquamperfectum I.

kért vala *vel* vólt, *petiverat.* kérhetett vala, *vel* vólt, *petere poterat.*

Pluſquamperfectum II.

kért vólna, *&c. petiiſſet.* kérhetett vólna, *petere potuiſſet.*

Futurum ſubjunctivi, Modi ſubjunctivi futurum.

Singularis.	*Singularis.*
kérend *petiverit petet.*	kérendhet *vel* kérhetēd *petere poterit*
kérendeſz	kérendhetſz *vel* kérhetēdeſz *is, it. &c.*
kérendec,	kérendhetec, *vel* kérhetendec,
& kérendlec.	& kérēdhetlec & kérhetēdelec.
Pluralis.	*Pluralis.*
kérendnec	kérendhetnec *vel* kérhetendnec
kérendetec	kérendhettec *vel* kérhetendetec
kérendünc	kérendhetünc *vel* kérhetendünc.

Infinitum præſens. Infinitum præſens.

kérni *petere* kérhetni, *petere poſſe.*

Affixa ad infinitum. Affixa ad infinitum.

	Singularis.			*Singularis.*
ő néki	kérnie		*ſibi vel ſe*	kérhetnie
te néked	kérned	*petere*	*tibi te*	kérhetned
én nékē	kérnem		*mihi, me.*	kérhetnem
	Pluralis.			*Pluralis.*
	kérniec		*illos illis*	kérhetniec
	kérnetec	*petere*	*vos vobis*	kérhetnetec
	kérnünc		*nos nobis.*	kérhetnünc,

In-

Infinitum Futurum.	Infinitum Futurum.
kérendeni, *petitum ire*.	kérendhetni, *vel* kérhetédeni.
Affixa ad inf. fut.	Affixa ad inf. fut.
Singularis.	*Singularis.*
kérendenie	kérendhetnie
kérendened	kérendhetned
kérendenem	kérendhetnem
Pluralis.	*Pluralis*
kérendeniec	kérendhetniec
kérendenetec	kérendhetnetec
kérendenünc	kérendhetnünc.

Gerundium vel participiale infinitum.

kérve, kérvèn, *petendo*.	kérhetve kérhetvèn.

Claſſis II.

Conjugationis in nec.

Activi ſecundarii indirecti, & ejus Potentialis

Præſens I.	Præſens I.
Singularis.	*Singularis.*
kéret, *petere facit, curat*.	kérethet, *petere facere poteſt*.
kéretß	kérethetß
kéretec,	kérethetec,
& kéretlec.	& kérethelec.
Pluralis.	*Pluralis.*
kéretnec	kérethetnec
kérettec	kérethettec
kéretünc.	kérethetünc.

Præſens II.	Præſens II.
Singularis.	*Singularis.*
kéreſſen, *petere faciat.*	kérethеſſen,
& kéretteſſen	*vel* kérettetheſſen
kéreſſ,	kéretheſſ,
vel kéretteſſ	*vel* kérettetheſſ
kéreſſec & kéreſſelec,	kéretheſſec & kéretheſſelec,
vel kérетteſſec & kéretteſſelec.	*vel* kérettetheſſec & kérettetheſſelec.
Pluralis.	*Pluralis.*
kéreſſenec,	kéretheſſenec,
vel kéretteſſenec	*vel* kérettetheſſenec
kéreſſetec,	kéretheſſetec,
vel kéretteſſetec	*vel* kérettetheſſetec
kéreſsünc,	kérethеſsünc,
& kéretteſsünc.	*vel* kérettetheſsünc.

Futurum primum vel Imperativi præſens nihil differt à Præſenti II. ſi omittatur I. perſona ſing. num.

Incompletum I. fit à præſenti primo per vala & volt. *ut:*

kéret vala, *vel, petere faciebat.*	kérethet vala *vel, petere facere*
kéret vólt. &c.	kérethet vólt. &c. *poterat.*

Incompletum II.	Incompletum II.
Singularis.	*Singularis.*
kéretne *petere faceret.*	kérethetne *petere facere poſſet.*
kéretnél	kérethetnél
kéretnéc,	kérethetnéc,
& kéretnélec.	& kérethetnélec.
Pluralis.	*Pluralis.*
kéretnénec	kérethetnénec
kéretnétec	kérethetnétec
kéretnénc	kérethetnénc.

Per-

Perfectum I.	**Perfectum I.**
Singularis.	*Singularis.*
kérete *petere fecit, vel faciebat.*	kérethete *petere facere poterat.*
kéretél	kérethetél
kéretéc,	kérethetéc,
& kéretelec.	*&* kérethetélec.
Pluralis.	*Pluralis.*
kéretének	kérethetének
kéretétec	kérethetétec
kéretének	kérethetének.
Perfectum II.	**Perfectum II.**
Singularis.	*Singularis.*
kéretett *petere fecit.*	kérethetett *petere facere potuit*
kérettél	kérethettel
kérettem,	kérethettem,
& kérettelec.	*&* kérethettelec.
Pluralis.	*Pluralis.*
kérettec,	kérethettec,
vel kérettenec	*vel* kérethettenec
kérettetec	kérethettetec
kérettünc	kérethettünc.

Ex perfecto II, *per* legyen; vala, volt, volna, *fiunt*,

Perfectum III,	kéretett legyen, *petere fecerit.*	kérethetett legyen
Pluſquamp. I.	kéretett vala, *vel* volt *&c.*	kérethetett vala, vólt
Pluſquamp. II.	kéretett volna, *petere feciſſet.*	kérethetett vólna.

Futurum ſubjunctivi.	Futurum ſubjunctivi.
Singularis.	*Singularis.*
kéretend *petere fecerit vel*	kéretendhet, *vel* kérethetend
kéretendeſ *faciet.*	kéretendhetſ *& ſic deinceps.*
kéretendec,	kéretendhetec,
& kéretendlec.	& kéretendhetlec.
Pluralis.	*Pluralis.*
kéretendnec	kéretendhetnec
kéretendetec	kéretendhettec
kéretendünc.	kéretendhetünc.

Infinitum Præſens.

kéretni, *petere facere.*	kérethetni, *petere facere poſſe.*

Affixa infinito poſſeſſiva.

Singularis.	*Singularis.*
kéretnie	kérethetnie
kéretned	kérethetned
kéretnem	kérethetnem.
Pluralis.	*Pluralis.*
kéretniec	kérethetniec
kéretnetec	kérethetnetec
kéretnünc.	kérethetnünc.

Infinitum futurum.

kéretendeni,	kérethetendeni.

Cum affixis poſſeſſivis.

kéretendenie, keretendened *&c.*	kérethetendenie, kerethetendened *&c.*
Gerundium, kéretve, *vel* kérettetve, & kéretvèn *vel* kérettetvèn.	kérethetve, *vel* kérettethetve, & kérethetvèn, *vel* kérettethetvèn.

CA-

CAPUT XXV.

De ſecunda Conjugatione in nec.

Secunda conjugatio in nec, *præſentis primi tertiam perſonam ſingulárem in* i *formát, ſecundā in* ed *&* ód, *primam in* em *&* óm: *perfecti primi* 3. *perſon. ſing. in* è *longum, perfecti* 2. *in* te, *Incompleti* 11. *in* nè, *ut* kéri, *petit:* kóti, *ligat.* kéred, *petis:* kótód, *ligas,* kérem, *peto:* kótóm, *ligo:* kérè, *petiit;* kótè, *ligavit.* kérte, *petivi.* :kótötte, *ligavit.* kérnè, *peteret:* kótnè, *ligaret.*

Claſſes itidem duas habet, quarum prima continet Activa prima directa, cum ſuo potentiali; Secunda cōplectitur Activa ſecundaria directa, & tranſitiva.

Paradigmatum ſecundæ conjugationis in nec

Claſſis I.

Activi I. directi, Præſens I.

Singularis.		*Singularis.*	
kéri	*petit, hoc v. illud*	kérheti	*petere poteſt hūc, hanc, hoc.*
kéred		kérhetéd	
kérem		kérhetem.	
Pluralis.		*Pluralis.*	
kéric		kérhetic	
kéritec		kérhetitec	
kérjüc		kérhettyüc.	

Præſens II.		Præſens II.
Singularis.		*Singularis.*
kérje	*petat.*	kérheſſe
kérjed, *vel* kérd.	*petas, pete.*	kérheſſed, *&* kérheſd.
kérjem	*petam.*	kérheſſem.

Pluralis.		*Pluralis.*
kérjéc	*petant*	kérheſſéc
kérjétec		kérheſſétec
kérjüc		kérheſsüc.

Futurum I. vel Imperativi præſens nihil differt à Præſenti II. omittenda tantùm prima perſona ſingularis.

Incompletum I. *fit ex præſenti primo per* vala *&* vólt, *ut:*

Singularis.	*Singularis.*
kéri vala *vel, petebat.*	kerheti vala *vel, petere poterat.*
kéri vólt *&c.*	kérheti vólt *&c.*

Incompletum II.		Incompletum II.	
Sing.	*Plur.*	*Sing.*	*Plur.*
kérnè *peteret*	kérnec kernéjéc	kérhetnè	kérhetnéc
kérnéd	kérnétec	kérhetnéd	kérhetnétec
kérném	kérnôc, kérnénc	kérhetném	kérhetnôc, nénc

Perfectum I.		Perfectum I.	
Singularis.		*Singularis.*	
kérè	*petiit, petebat.*	kérhetè	*petere potuit.*
kéréd		kérhetéd	
kérém		kérhetém.	
Pluralis.		*Pluralis.*	
kéréc		kérhetéc	
kérétec		kérhetétec	
kérôc, üc.		kérhetôc, üc.	

Perfectum II.		Perfectum II.
Singularis.		*Singularis.*
Kérte	*petivit.*	kérhette
kérted		kérhetted
kértem		kérhettem.

Plu-

Pluralis.	*Pluralis.*
kértéc	kérhettéc
kértétec	kérhettétec
kértüc	kérhettüc.

Ex perfecto II, *fiunt ſequentia tempora* 3. *per* légyen, vala, vólt, vólna, *ut:*

Perfectum III,

kérte légyen, *petierit.* &c. kérhette legyen &c.

Pluſquamp. I.

kérte vala *vel* vólt *petebat.* kérhette vala *vel* vólt, &c.

Pluſquamp. II.

kérte vólna, *petiviſſet.* &c. kérhette volna &c.

Futurum ſubjunctivi modi.	Futurum ſubjunctivi modi.
Singularis.	*Singularis.*
kérendi *petet.*	kérendheti
kérended	kérendheted
kérendem	kérendhetem.
Pluralis.	*Pluralis.*
kérendic	kérendhetic
kérenditec	kérendhetitec
kérendgyüc	kérendhettyüc.

Infinitum & Gerundiũ hujus Claſſis nihil differt ab Infinito & Gerundio 1. *Claſſis Conjug. prim. in* nec.

Claſſis II. *Conjugationis in* nec.

Activi ſecundarii directi	*Activi ſecund. dir. potẽtialis.*
Præſens I.	Præſens I.
kéreti *petere facit.*	kéretheti
Sing. kéreted	kéretheted
kéretem	kérethetem.

Pluralis.

kéretic
kéretitec
kérettyüc

Præſens II.

Singularis.

kéreſſe *petere faciat.*
kéreſſed,
vel kéreſd.
kéreſſem

Pluralis.

kéreſſéc
kéreſsétec
kéreſsüc

Pluralis.

kérethetic
kérethetitec
kérethettyüc.

Præſens II.

Singularis.

kéretheſſe
kéretheſſed,
vel kéretheſd.
kéretheſſem.

Pluralis.

kéretheſséc
kéretheſsétec
kéretheſsüc.

Futur. I. vel Imp. præſens nihil differt à præſenti ſecundo.

Incompletum I. *fit à præſenti primo per* vala & vólt: *ut*

kéretivala *vel* vólt, *petere faciebat. &c.* kéretheti vala & vólt &c.

Incompletum II.

Singularis.

kéretnè *petere faceret.*
kéretnéd
kéretném

Pluralis.

kéretnéc
kéretnétec
kéretnóc, nénc, nüc.

Incompletum II.

Singularis.

kérethetnè
kérethetnéd
kérethetném.

Pluralis.

kérethetnéc
kérethetnétec
kérethetnóc, üc, nénc.

Plu-

Perfectum I.	Perfectum I.
Singularis.	*Singularis.*
kéretè *petere fecit, faciebat.*	kérethetè
káretéd	kérethetéd
kéretém	kérethetém.
Pluralis.	*Pluralis.*
kéretéc	kérethetéc
kéretétec	kérethetétec
kéretòc, ǘc.	kérethetòc, üc.

Perfectum II.	Perfectum II.
Singularis.	*Singularis.*
kérette *petere fecit.*	kérethette
kéretted	kérethetted
kérettem	kérethettem.
Pluralis.	*Pluralis.*
kérettéc	kérethettéc
kérettétec	kérethettétec
kérettüc	kérethettüc.

Hinc fiunt per legyen, vala vólt, vólna.

Perfectum III,

kérette legyen *&c.* kérethette legyen. *&c.*

Pluſquamp. I.

kérette vala *&* vólt. kérethette vala, vólt.

Pluſquamp. II.

kérette vólna. kérethette vólna.

Futurum Modi Subjunctivi.

Singularis.	*Singularis.*
kéretendi *petere faciet*	kéretendheti, *vel* kérethêtendi *&c.*
kéretended	kéretendheted
kéretendem	kéretendhetem.

Pluralis.	*Pluralis.*
kéretendic	kéretendhetic
kéretenditec	kéretendhetitec
kéretendgyüc	kéretendhettyüc.

Infinitum & Gerundium nihil differunt ab infin. & gerund. Claſſis 2. *primæ in* nec.

CAPUT XXVI.

De tertia conjugatione in nec.

Tertia conjugatio in nec, *præſentis* 1. *tertiam perſonam ſingularem in* ic *format*; *ſecundam, in* el, *vel* ol, *tertiam in* tem, *vel* tõm, *ut* kéretic & kérettetic, *petitur*, kõttetic, *ligatur*: kérettetel, *peteris*: kõttetõl, *ligaris*: kerettetem, *petor*, kõttetõm, *ligor*.

Ad hanc conjugationem pertinent paſſiva, & deponentia ac neutra quædam, quæ paſſivorum terminationem habent. Notandum autem eſt, quod in hac conjugatione multa tempora & perſonæ ſignificatione tantum differant ab Activis ſecundis, forma vero ſint eadem.

Paradigma Conjugationis 3. *in* nec.

Paſſivæ formæ Præſens I.		Paſſivi Potentialis Præſens I.	
Singularis.		*Singularis.*	
kéretic, *vel* kérettetic	*petitur.*	kérettethetic, *vel* kérethettetic	*peti poteſt*
kéretel, *vel* kérettetel	*peteris*	kérettethetel, *vel* kérethettetel	*peti potes*
kérettetem	*petor, rogor.*	kérettethetem	*peti poſſum.*

Plu-

Pluralis.		*Pluralis.*	
kérettetnec	*petuntur*	kérettethetnec	*peti poſſunt*
kérettettec	*petimini*	kérettethettec	*peti potiſtis*
kérettetünc	*petimur.*	kérettethetünc	*peti poſſumus.*

Præſens II.		Præſens II.	
Singularis.		*Singularis.*	
kérettessec	*petatur.*	kérettethessec	*peti poſſit.*
kérettessel		kérettethessel	
kérettessem		kérettethessem.	
Pluralis.		*Pluralis.*	
kérettessenec		kérettethessenec	
kérettessetec		kérettethessetec	
kérettesſünc		kérettethesſünc.	

Futurum I. vel Imperativi Præſens nihil differt à præſ. II.

Incompletum I. *fit à præſenti I. per* vala *vel* vólt, *ut.*

kérettetic vala *vel* vólt, *petebatur.* kérettethetic vala *vel* vólt, *peti poterat.*

Incompletum II.		Incompletum II.	
Singularis.		*Singularis.*	
Kérettetnéc	*peteretur.*	kérettethetnéc	*peti poſſet.*
kérettetnél		kérettethetnél	
kérettetném		kérettethetném	
Pluralis.		*Pluralis.*	
kérettetnénec		kérettethetnénec	
kérettetnétec		kérettethetnétec	
kérettetnénc.		kérettethetnénc.	

Perfectum I.

Singularis.

kérettetèc, *petebatur.*
vel kéretéc
kérettetél
kérettetém

Pluralis.

kérettetének
kérettetétec
kérettetének

Perfectum I.

Singularis.

kérettethetèc, *peti poterat.*
vel kérethettetéc
kérettethetél
kérettethetém.

Pluralis.

kérettethetének
kérettethetétec
kérettethetének.

Perfectum II.

Singularis.

kérettetett, ött, *petitus, a, eſt.*
kérettettél
kérettettem

Pluralis.

kérettettec,
vel kérettettenec
kérettettetec
kérettettünc

Perfectum II.

Singularis.

kérettethettetett, ött, *petitus (eſſe potuit.*
kérettethettél
kérettethettem

Pluralis.

kérettethettec,
vel kérettethettenec
kérettethettetec
kérettethettünc.

Ex perfecto II. fiunt ſequentia 3. *tempora per* legyen, vala, vólt, vólna, *ut*

Perf. III. kérettetett legyẽ, *petit⁹ ſit.* kérettethettetett legyẽ.
Plusq. I. kérettetett vala & vólt. kérettethettetett vólt, vala.
Plusq. II. kérettetett vólna, *&c.* kérettethettetett vólna *&c.*

Futurum ſubjunctivi.

Singularis.

kérettetendic, *petetur.*
vel kéretendic
kérettetendel
kérettetendem

Singularis.

kérettethetendic,
vel kéretendhetic
kérettethetendel
kérettethetendem,

Plu-

Pluralis.	*Pluralis.*
kérettetendnec	kérettethetendenec
kérettetendetec	kérettethetendetec
kérettetendünc	kérettethetendünc.

Infinitum præſens.

kérettetni, *peti.* kérettethetni,*peti poſſe.*

Infinito affixa.

Singularis.	*Singularis.*
kérettetnie,*vel* kerettettetnie *&* *ſeq.*	kérettethetnie
kérettetned	kérettethetned
kérettetnem	kérettethetnem.
Pluralis.	*Pluralis.*
kérettetniec	kérettethetniec
kérettetnetec	kérettethetnetec
kérettetnünc	kérettethetnünc.

Infinitum futurum.

kérettetendeni,*quod rarum eſt rara & affixa.* kérettethetendeni. *quod raro evenit,rarius affixa occurrũt.*

Gerundium,kérettetve, *&* kérettetvèn. kérettethetve, *&* kérettethetvèn.

Anomala conjugationis in nec *ſunt quædam,è quibus præcipuam anomaliam patiuntur hæc:* Lébèn,*fit*, tébèn,*ponit*, vébèn,*emit,capit*: hibèn, *credit*, vibèn, *aufert.* ebèn *&* ebíc,*edit,item* megyen,*abit. quæ peculiarem conjugationem in* en *conſtituerent, ut apud Græcos verba in* μι.

Paradigma *verbi* Leßen.

Præſens I.		Præſens I. potentiale.	
Singularis.		*Singularis.*	
leßen *vel* léßen, *vel* leßß	*fit*	lehet	*fieri poteſt*
leßeß, *vel* léß	*fis*	lehetß	*fieri potes*
léßec	*fio.*	lehetec	*fieri poſſum.*
Pluralis.		*Pluralis.*	
leßnec	*fiunt*	lehetnec	*fieri poſſunt*
leßtec	*eritis*	lehettec	*fieri poteſtis*
leßünc	*erimus.*	lehetünc	*fieri poſſumus.*

Præſens II.		Præſens II.	
Singularis.		*Singularis.*	
legyen	*ſit, fiat.*	leheſſen	*fieri poſſit.*
legy		leheſſ	
legyec		leheſſec.	
Pluralis.		*Pluralis.*	
legyenec		leheſſenec	
legyetec		leheſſetec	
legyünc		leheſsünc.	

Hinc Futurum I. *vel Imperativi præſens fit, omiſſa tantùm* I. *perſona.*

Incompletum I. *à præſenti* I. *fit per* vala *vel* vólt, *ut:* leßen *vel* léß vala *vel* vólt, *fiebat.* lehet vala *vel* vólt, *fieri poterat.*

Incompletum II.		Incompletum II.	
Singularis.		*Singularis.*	
Lenne	*fieret, eſſet.*	lehetne	*fieri poſſet.*
lennél		lehetnél	
lennéc		lehetnéc	

Plu-

Pluralis.

Lennénec,
lennétec,
lennénc.

Pluralis.

Lehetnénec,
lehetnétec,
lehetnénc.

Perfectum I.

Singularis.

Lőn,lén, *fiebat,erat.*
lől,lél,lővél,
lőc,lévéc.

Pluralis.

lőnec,lévénec,
lőtőc,lévétec,
lőnc,lévénc.

Perfectum I.

Singularis.

Lehete, *fieri poterat.*
lehetél,
lehetec.

Pluralis.

Lehetének,
lehetétec,
lehetének.

Perfectum II.

Singularis.

Lőtt,lett, *factum eſt,*
lőttél,lettél,
lőttem,lettem.

Pluralis.

Lőttec,lőttenec *vel* lettec, lettenec,
lőttetec,lettetec,
lőttünc,lettünc.

Perfectum II.

Singularis.

Lehettet, *fieri potuit.*
lehettél,
lehettem.

Pluralis.

Lehettec vel lehettenec,
lehettetec,
lehettünc.

Hinc fiunt 3. *ſequentia tempora, per* legyen, vala, volt, volna, *ut*:

Perfectum III. Lett, legyen,
Pluſquamperf. I. Lőtt vala,

Pluſquamperf. II. Lőtt,vólt.
Pluſquamperf. III. Lőtt,vólna.

Futurum non habet, vel ipſum præſens habet vim futuri.

Infinitum Lenni,*reliqua vide in Anomalo Conjugationis in* nac, *in Paradigmate* Vagyon, *Eſt.*

Sic flecte ſequentia teßen,*ponit*,&c. *Cujus Activum indirectum ſecundarium flecte ad analogiam* kéret,kerethet,*ut*: Tétet,*ponere facit:* tétethet,*poteſt ponere facere. Directa ut̃ flecte,ut* kéri,kéreti; Teßi, téheti, tetetheti, *refer ſingula ad ſingulas conjugationes in* nec,*ut &* tétettetic,*ponitur.*

Megyen, *it, abit*: Mehet, *ire poteſt*, *Præſenti. II.* Mennyen,meheſſen; *Incomp.II.* Menne,mehetne; *Perfectum I.*Méne,mehete; *Perfectum II.*Ment, *ivit*: Mehetett,*ire potuit*; *Futurum*,Menend,mehetend,*ibit*,*ire poterit*. *Infinitivum* Menni,*ire:* Mehetni,*ire poſſe*. *Gerund.* Menvèn, *eundo*.

Eßen, eßic,*edit*: Ehetic,*edere poteſt*; *Præſens II.* Egyéc,eheſſéc. *Directum* eßi,eheti; *Præſens II.* Egye,eheſſe. *flecte*,*ut* kéri,kérheti. *Incomplet.II.*Ennéc, ehetnéc. *Perfect. I.* Evéc,ővéc,őn. *Directum* Enne, ehetne: *ut* kérne, kerhetne. *Perfectum II.* Ett,őtt,*comedit*,*edit*. *Directum* Ette,őtte, *ut* kérte, ehette, *ut* kérhette. *Futurum*,Ejend,ejendi, *ut* kerend, kerendi. *Infinitum*,Enni, ehetni: Etetni,etettetni; *ut* kerni, kérhetni, kéretni, keretetni. *Gerundium* Evèn,ővèn, *edendo*.

Sic hißen, *credit*: vißen,*aufert*; *Præſens II.* hidgyen, vigyen. *Perfect. II.* Hitt, vitt, *credidit*,*tulit*.

Perfect.

Perfect Hün,vün,& hivè, vivè. *Futurum* hiend, viend. *Infinit.*Hinni,vinni. *Gerund.*Hivèn,vivèn.

Anomalis annumerari poſſunt & hæc:

Jo̊,*venit:* fo̊,*coquitur:* no̊,*creſcit:* ßo̊,*texit:* lo̊, *jaculatur*; nyo̊,*terit,ſarrit,runcat.*

Paradigma verbi Jo̊, venit.

Præſens I.

Singularis.

Jo̊,	*venit,*	Jo̊het,	*venire po-*
jo̊ß,	*venis,*	jo̊hetß,	*teſt.*
jo̊vo̊c.	*venio.*	jo̊hetec.	

Pluralis.

Jo̊nec,	Jo̊hetnec,
jo̊to̊c,	jo̊hetto̊c,
jo̊vünc.	jo̊hetünc.

Præſens II.

Singularis.

Jo̊yjo̊n,jo̊jen,	*veniat.*	Jo̊heſſen,	*venire poſſit.*
jo̊y,jo̊j,		jo̊heſſ,	
jo̊yec.		jo̊heſſec.	

Pluralis.

Jo̊jenec,	Jo̊heſſenec,
jo̊yjetec,jo̊vetec,	jo̊heſſetec,
jo̊jünc.	jo̊heſſünc.

Incomplet.I.fit ex præſenti I.per vala,*ut:* Jo̊ vala,*&c.*

Incompletum II.

Singularis.

Jo̊ne,jo̊nne,	*veniret.*	Jo̊hetne,	*venire poſſet.*
Jo̊nél,jo̊nnél,		jo̊hetnél,	
Jo̊néc,		jo̊hetnéc.	

Pluralis.	*Pluralis.*
Jőnénec & jőnnénec,	Jőhetnénec,
jőnétec, jőnnétec,	jőhetnétec,
jőnénc, jőnnénc.	jőhetnénc.

Perfectum I.

Singularis.

Jőve, *venit.*	Jőhete, *venire poterat,*
jővél,	jőhetél,
jővéc.	jőhetéc.

Pluralis.

Jővénec,	Jőhetének,
jővétec,	jőhetétec,
jővénc.	jőhetének.

Perfectum II.

Singularis.

Jőtt, *venit.*	Jőhetőtt, *venire potuit.*
jőttél,	jőhettél,
jőttem,	jőhettem.

Pluralis.

Jőttec, jőttenec,	Jőhettec, jőhettenec,
jőttetec,	jőhettetec,
jőttünc.	jőhettünc.

Hinc formā ſequentia tria tempora per legyen, vala, vólt, vólna: *ut* jőt legyen, *&c.*

Futurum.

Singularis.

Jővend, jővendhet, jőhetend, jőven-

jővendeß,	jőhetendeß,	jővendhetß,
jővendec,	jovendhetec,	jőhetendec.

Pluralis.

Jővendenec,	Jőhetendenec,
jovendetec,	jőhetendetec,
jovendünc.	jőhetendünc.

Infinitum præſens.

Jőni, jőnni, *Venire.* Jőhetni, *Venire poſſe.*

Affixa infinito.

Singularis.

Jőnie, *venire, illi.*	Jőhetnie, *venire poſſe illi.*
jonőd,	jőhetned,
jonom.	jőhetnem.

Pluralis.

Jőniec,	Jőhetniec, *&c.*
jőnőtőc,	*vide*
joniünc.	kerhetnie.

Futurum infinitum.

Jővendeni *&c. ut* kerendeni. *&c.*

Gerund. jővén, jőhetvén.

Sic flecte fő, nő, *&* ßő, lő, *quorum Activa ſecundaria & directa paßivaq́, refer ad analogiā* kéri, kérheti; kéreti, keretheti; keretic *&* kerettetic: *ut* Szővi, Lővi; Szőveti *&* ßőteti; Lőveti *&* lőteti: Szővetic, ßővettetic *vel* ßőtetic; Lővetic *&* lőtetic *&c. cum ſuis potentialibus*; *ut*, Szőheti, Lőheti, Szővetheti; Lőtetheti, Szőtetic; Lővettetic, *&c.*

CAPUT XXVII.

De nominibus à verbis deſcendentibus.

Ejuſmodi fuit verbi conjugatio. Sequitur derivatio; quâ aut nomen à verbo aut verbum aliunde deflectit.

Nomina quæ, à verbis oriuntur ſunt vel participialia vel verbalia.

Participialia nomina ſunt quæ cum ſignificatione verbi, tempus quadantenus retinent.

Deſinentia in o, t, ott, *&* a, ando *deſcendunt à conjugatione in* nac.

Deſcendentia verò à conjugatione in nec *deſinunt in* ò, t, ett, ött, e *&* éndö.

In o *&* ö *deſinentia præſens tempus ſignificant idq; Activè primariè & ſecundariè atque paſſivè: Et formantur ab ipſa verbi radice vel themate, id eſt à præſentis primi tertia perſona ſingulari in utraq; conjugatione.*

In prima conjugatione in nac, *à* lát, *videt, fit* látó, *videns. à* láthat, láthato, *videre potens, viſibilis, e. à* Láttat, láttato, *faciens videre.* Láttathato, *&c. ab anomalo* Vagyon, *fit* Valò, *ens, exiſtens.*

In conjugatione in nec, *à* kér, *fit* kérö, *petens, petitor. & ſic ab omnibus præſentibus primis.*

Hic quædam eliſionem patiuntur, ut à forog, *vertit ſe, fit* forgo, *vertens ſe, verſatilis, e. à* morog, *murmurat, fit* morgo, *murmurans. ab* hayol, *inclinat:* haylò, *inclinans. flexibilis, e. à* peröl *litigat, fit* perlö, *litigans. à* könyörög, *precatur, fit* könyörgö, *precans, ſupplicans.*

Verba in Vau, v, *finienentia, & anomalia in* en, *in* vo *&* vö, *faciunt nomina participialia, ut, à* riv, *plorat, fit*

ſit rivo, *plorans:* ab hiv, *vocat*: hivo, *vocans*. *à* teßén, léßen, véßen, hißen, vißen, eßen & eßic, *ſiunt*: Tévò, *ponens, faciens*; Levò, *ens*; Vévò, *emẽs*; hivò, *credens*; Vivo, *auferens*: évò, *edens*. *A* megyen: *ſit* ménò, *iens, abiens*. *Simıliter & verba in* ò, *ut, à* jo, lò, fo, ßò, nyò, *ſiunt*, jòvò, *veniens*: lòvò, *jaculans*: fòvò, *coctilis, e.* ßòvò, *texens*: nyòvò, *runcans, ſarriens, terens*.

Quæ omnia flectuntur per priora paradigmata utriuſq; declinationis; & recipiunt omnia affixa, quemadmodum alia nomina. ut, Látó, *Genit.* Látoè, *videntis*. kéro, kéroè. *petentis*, &c. Latóban, *in vidente*. kérokhoz, *ad petentes*.

Deſinentia in t, ott, ett, itt, ött, *item* a & e *præteritũ tempus ſignificant*; *ſunt autem ipſa verba perfecti II. perſonæ* 3. Látott, *viſus, a*. Járt, *peregrinatus, a*: *verſatus, a*: Várt, *expectatus, a*. kért, *petitus, a, um*. Vert, *verberatus, a, um*. Metzett, *caſus, a*. Vitt, *ablatus, a, um*: vött, *emtus, a, um*: fött, *coctus, a, um*. *quæ ab Indirectis verbis deſcendunt omnia. A directis autem ſiunt deſinentia in* a & e. Látta, kerte, *viſus, a*: *petitus, a. à quopiam*: *& hæc ad priores declinationes pertinet, illa ad ſecundas, in* nac & nec. *Affixa ſimiliter recipiunt omnia.*

Futurum ſignificant in, ndo, & ndò, *activè ſimul & paſſivè, pro ut fert convenientiæ ſyntacticæ ratio. Formatur autem à futuro ſubjunctivi modi (quod unicum eſt propriè futurum Ungarorum) perſonâ tertiâ, ſingulari numero, addendo tantum* do & dò, *ut* látand, *videt*: latando, *viſurus, a, um*: *& viſendus, a, um*. kérend, *petet*: kerendo, *petiturus, a, um*: *petendus, a, um*.

De

De Verbalibus.

Verbalia nomina dicuntur quæ ſine tempore verbi cognatam ſignificationem retinent.

Deſcendunt autem vel à præſenti primo, vel à primo perfecto.

A præſenti primo tertia perſona ſing. deſcendunt nomina verbalia I. *in* ás *&* és, *ut* látás, *viſio. à* lát, *videt.* kérés, *petitio. à* kér, *petit.*

Item ab Hir, *vocat*: hivás, *vocatio*; *à* Jő, *venit:* jövés, *adventus, reditio. à* megyen, *abit*: menés, *abitio.*

Sed *& hîc quædam thematis vocales eliduntur, ut à* morog, morgás, *murmuratio, murmur. à* hayol, hayinflexio, *inclinatio*: lás; *à* terem, termés, *crementum, accretio. à* töröl, törlés, *terſio, terſura.*

II. *In* at *&* et, *ut à* lát, láttat, *conſpicuitas, perſpicuitas, ab* akar, *vult*: akalat, *voluntas. à* ſeret, *amat*: ſereter, *amor, amatio. à* felet, felelet, *reſponſio.* Izenet, *nuntium, ab* izen, *nunciat*, &c.

A præſenti primo & primo perfecto promiſcuè deſcendunt in mány, vány, *&* mény, vény, *ut à* talál, *invenit*: találmány *vel* találvány, *inventio, inventum. à* Tuda, *ſcivit*: tudomány, *ſcientia, pro* tudamany. *à* keres, *quærit*: kereſmény *&* kereſvény, *quæſtus, lucrum. à* kére, *petiit*: kéremény, *petitio, poſtulatum. à* jöve, *venit*: jövevény, *advena.*

A perfecto I. *tantùm deſcendunt in* lom *&* lem, *ut ab* Hata, *penetravit, potuit*, Hatalom, *potentia. ab* árta, *nocuit*: artalom, *nocumentum, noxa, damnum.* Ertelem, *intelligentia*: *ab* érte, *intellexit. à* féle, *timuit*, felelem, *timor. à* jöve, *venit*: jövedelem, *reditus, ſalarium.*

Quæ-

Quædam themata vel radices verba ſunt ſimul & nomina, ab animalibus deducta ut Vadáſʒ, *Venator, venatur. à* Vad, *fera.* Haláſʒ, *piſcatur, & piſcator. ab* Hal, *piſcis.* madaráſʒ, *aucupatur, & auceps, à* madar, *avis,* &c.

Caput XXVIII.

De Verbis ortis.

Verba orta deſcendunt vel à nomine tantum, vel à nomine & verbo promiſcuè.

Quæ oriuntur à nominibus tantum velimitationem ſignificant; ut Cingánkodic, *Ciganum agit, ideſt more Tigani vel Cigani, fraudulenter agit.* Rokálkodic, *vulpinatur.* Ebelkedic, *Canem agit. item* Paposkodic, *Sacerdotem agit:* Aſʒſʒonykodic, *Heram agit.* Meſterkedic, *magiſterium exercet.*

Vel occupationem in re quapiam, ut Kálmarkodic, *Mercatorem agit:* Szakáczkodic, *Coquinam exercet, coquum agit.* Vaczoráll *cœnat:* Ebéllic, *prandet.*

Vel generatim quamlibet actionem aut paſſionem, ut Szabadit, *liberat:* Bodogit, *Beat:* Büntet, *punit.* jobbit, *meliorat, emendat.* Bölczelkedic, *ſapit, philoſophatur.* Okoskodic, *ratiocinatur, argutatur.* Vitézkedic, *militat:* emberkedic, *viriliter agit:* Orſʒágol, *regnat.* királykodic, *Regit, Regem agit.* Urálkodic, *Dominatur:* Szolgál, *ſervit.* reſtelkedic, *pigreſcit;*

Bolondos ko-
dik.

Quæ denominativa vocabulo Grammaticis uſitato, dici poterunt.

Quæ promiſcuè à nomine deſcendunt & verbo ſunt vel inchoativa, vel frequentativa.

Inchoativa aſsiduam continuamq́ actionis inchoata ſignificant incrementum, & plerumq́ deſcendunt à recto caſu, & deſinunt, in ol, *vel* ül, Jobból, *melioraſcit, fit melior:* Lágyul; *molleſcit;* bolondul, *ſtulteſcit.* gazdagul, *diteſcit, quæ à Declinatione in* nac *deſcendentia ad conjugationem itidem in* nac *pertinent.*

In ŏl, ül, *fiunt à nominibus declinationis in* nec, *& ſimiliter pertinent ad conjugationem in* nec, *ut:* Betegŏl, *Ægrotare incipit:* öregbŏl, *augeſcit:* édeſül *dulceſſit:* füveſül, *herbeſcit:* ſetétül, *tenebreſcit.*

Vel in ic, ut, Savanyodic, *aceſcit:* öregbedic, *creſcit, inangeſcit.* keſeredic, *amareſcit:* eröſſödic; *forteſcit:* erdösödic, *ſylveſcit;* eſtvelеßic & eſtveledic, *veſperaſcit:* melegedic & melegeßic, *caleſcit*, &c.

Frequentativa actionis deſignant frequentiam, & plerumq́ formantur à præſenti I. tertia perſona ſing. idq́ vel per particulas dogal, degel, *ut* Latdogal, *viſitat, viſit frequenter aſpectat:* áldogal, *reſtitat:* mondogal, *dictitat:* járdogal, *itat.* kérdegel, *rogitat.* énekeldegel, *cantitat.* nézdegel, *reſpectat, aſpectat.* jödogel, *ventitat, adventat.*

Verba in en, *ut* vißen, teßen, *&c.* ßen *in* d *commutant, ut* viddegel *aufert frequenter.* teddegel, *factitat, ponit frequenter.*

Vel per ogat, eget, *ut* Latogat, *viſitat:* irogat, *ſcriptitat:* kéreget, *rogitat:* nézeget, *aſpectat.* beßélget, *narrat:* hörpöget, *ſorbillat*, &c.

Pauca quædam deſinunt in kál, kel; *quæ ſimul deminutam ſignificationem habent, ut* irkál, *ſcribillat:* Máßkál, *ſerpit, repit, reptat:* úßkál, *natitat.* Büßkél, *olet fœtet.*

Ad

Ad frequentativa pertinet deſiderativa in hatnéc, *&* hetnéc, *ut* alhatnéc, *dormiturit:* ihatnéc, *bibiturit.* ehetnéc, *eſurit:* vizelhetnéc *micturit.*

Deminutiva ſunt nonnulla, quæ primi ſignificationē deminuunt, & deſinunt vel in lic, *ut* czillaglic, *micat inſtar ſtellæ:* fejérlic, *albicat:* zoldellic, *vireſcit. Vel in* kál, *ut* ſantikál, *claudicat.* Hajozkál, *naviculatur.*

Verba porro à Latinis deducta, (quæ Germani per iren *efferunt, ut* diſputiren/ jubilieren.) *Ungari formant per* ál, *ut* formál, *format:* diſputál, dictál, orál, declámál, cantál, predikál, vexál, plantál, probál, *&c.*

Caput XXIX.

De vocibus ſine numero, vel particulis Indeclinabilibus.

Vox numeri in ſuis affectionibus & ſpeciebus hactenus fuit, ſequuntur voces ſine numero: quæ per ſe, numero deſtituuntur; vulgo dicuntur advocabula, eo quòd vocibus numeri adjiciuntur; ut ſunt Præpoſitiones, quæ apud Ungaros frequentiùs poſtponuntur. Item Adverbia, Interjectiones & Conjunctiones.

De Præpoſitionibus & Poſtpoſitionibus & affixis.

Præpoſitiones & poſtpoſitiones adſignificant motum vel quietem: & aliæ quidem ſunt ſeparabiles, aliæ inſeparabiles: Suntq; trium ordinum.

Primi ordinis ſeparabiles ſunt, quæ nec ipſæ affiguntur nominib. nec ipſis annectūtur pronomina poſſeſſiva; Cujuſmodi ſunt: túl, *trans, ultra.* innen, innet, *cis:*

onnam,onnat,onnét,*illinc,ex ea parte*: ſerint,*ſecū-dum*: kózel,*prope*: kózosleg,*inter*: utol,*ultimo lo-co*: Hátul, *à tergo*: őſve,*con*; *ex his tamen quædam interdum præfiguntur verbis.*

Secundi ordinis ſunt,quæ etſi interdum verbis præfi-gantur,nominibus tamen non annectuntur:ſed ipſis pro-nomina poſſeſſiva omnium perſonarum utriuſq; numeri affiguntur; *tales ſunt*: alá, *infra*: alatt, *inferius*: által, *trans,per*: után, *poſt*. rayta,*ſuper*: ellen,*contra*: e-lótt,*coram,ante*. elól,*antrorſum*: felè, *verſus*: felól, *de, verſus*: felótt, *ſuper*: fellyül,*ſupernè*: kivól, *ex-trinſecus*. belól, *intus*: belè, *intro*: mellè,*penes, ad*: kózt,kózze,kózótt,*inter*: kórül, *circum*, kórnyül, *circa*. meliett,*penes*. megett,*poſt*. miatt,*præ,ob.*

Verbis affiguntur ſic: alámegyec,*deſcendo*. Altal-üti, *tranſverberat*. Elóljároc, *præcedo, præambulo*. kórnyülmettzem,*circumcido,is.*

Pronomina eis ſic affiguntur, ad formam de-clinationis in nac.

	Singularis.		*Pluralis.*	
ó, 3.	Alája,	*ſe,*	alájoc,	*illos,*
te, 2.	alád, *infra*	*te,*	alátoc, *ſub*	*vos,*
en, 1.	alám.	*me,*	alánc.	*nos.*

Singularis.		*Pluralis.*	
Altala,	*ſe,*	általoc,	*illos,*
altalad, *per*	*te,*	általatoc, *per*	*vos,*
altalam.	*me.*	általunc.	*nos.*

Sic utánna, *poſt ſe*,&c.

Singu-

Singularis.			*Pluralis.*		
Alatta,		*ſe,*	Alattoc,		*illos,*
alattad,	*infra*	*te,*	alattatoc,	*ſub*	*vos,*
alattam.		*me.*	alattunc.		*nos.*

Singularis.			*Pluralis.*		
Rayta,		*ſe,*	Raytoc,		*eos,*
raytad,	*ſuper*	*te,*	raytatoc,	*ſuper*	*vos,*
raytam.		*me.*	raytunc.		*nos.*

Miatta, *propter ſe. pre, ob, ſe,* &c.

Ad formam declinationis in nec *affiguntur ſic:*

Singularis.			*Pluralis.*		
Ellene,		*ſe,*	Ellenec,		*illos,*
ellened,	*contra*	*te,*	ellenetec,	*contra*	*vos,*
ellenem.		*me.*	ellenünc.		*nos.*

Singularis.			*Pluralis.*		
Elòle,		*ſe,*	elòlòc,		*illis,*
elòled,	*coram*	*te,*	elòletec,	*coram*	*vobis,*
elòlem.		*me.*	elòlünc.		*nobis.*

Singularis.			*Pluralis.*		
Feléje,		*ſe,*	Feléjec,		*illos,*
feléd,	*verſus*	*te,*	felétec,	*verſus*	*vos,*
felém.		*me.*	felénc.		*nos.*

Singularis.			*Pluralis.*		
Elòtte,		*ſe,*	elòttoc,		*illos,*
elòtted,	*ante*	*te,*	elòttetec,	*ante*	*vos,*
elòttem.		*me.*	elòttünc.		*nos.*

Singularis.		*Pluralis.*	
Felòle,	*ſe,*	Felòloc,	*illis,*
felòled,	*à te,*	felòletec,	*de vobis,*
felòlem.	*me.*	felòlünc.	*nobis.*

Singularis.		*Pluralis.*	
Felòtte,	*ſe,*	Felòttoc,	*illos,*
felòtted,	*ſupra te,*	felòttetec,	*ſuper vos,*
felòttem.	*me.*	felòttünc.	*nos.*

Sic közéje,*inter*: közüle,közötte,kivòle,körülle,környüle,Beléje,belòle,melléje, mellette,megötte,mellòle,*&c.*

Tertii ordinis ſeparabiles ſunt, quæ & affiguntur nominibus & ab iis ſeparatæ recipiunt affixa pronominalia omnium perſonarum: Earum prima & uniformis eſt, ert, *pro, vel propter, ob: quæ utriuſq; declinationis vocibus eadem forma affigitur ut,* Faért, *pro ligno*: ekéert, *propter aratrum*: vizért, *pro aqua.*

Szerint
Aránt

Affixa recipit more declinationis in nec, *ut:*

ò,	3.	Erte,	érette.	érötte,	*pro-pter*	*ſe,*
te,	2.	érted,*vel*	éretted,*vel*	érötted,		*te,*
en.	1.	értem.	érettem.	érottem.		*me.*

Pluralis.

értec,	értöc,	érettec,	éröttöc,*&c.*	*illis,*
értetec,	értetöc.	éröttetöc,	éröttetöc,	*pro vobis,*
értünc.	érettünc.	éröttünc.	éröttönc.	*nobis.*

Biformes ſunt ra,ba,ban,val,nál,bol,rol,tol,hoz, *quæ vocibus declinationis in* nec *ſic mutatâ forma applicantur*, re,be,ben,vel, nél,böl,röl, töl,höz,hez.

Typum

Typum poſtpoſitionum, ad nomina affixarum vide ſupra ſub finem utriuſq; declinationis. cap. 12. & 14. fol. 61. 75.

Separatæ verò à nominibus ſic affixa pronomina recipiunt priores quatuor more declinationis in nac, *ut:*

Singularis.

3.	rá, rája,	reá, reája,	*ad in ſupra*	*ſe,*
2.	rád,	reád,		*te,*
1.	rám.	reám.		*me.*

Pluralis.

rájok,	réájoc,	*ad*	*illos,*
rátoc,	réátoc,	*ſupra*	*vos,*
ránc.	réánc.	*in*	*nos.*

Singularis.			*Pluralis.*		
Nála,		*ſe,*	Náloc,		*illos,*
nálad,	*apud*	*te,*	nálatoc,	*apud*	*vos,*
nálam.		*me.*	nálunc.		*nos.*

Nálam nél = a kül.

Singularis.			*Pluralis.*		
Hozzá, ja,		*ſe,*	Hozzájoc,		*illos,*
hozzád,	*ad*	*te,*	hozzátoc,	*ad*	*vos,*
hozzám.		*me.*	hozzánc.		*nos.*

Mi értünk emberekért Propter nos homines.

Singularis.			*Pluralis.*
róla,		*ſe,*	róloc,
rólad,	*de*	*te,*	rólatoc,
rólam.		*me.*	rólunc.

Reliquæ omnes affixa imitantur declinationis in nec, *ut:*

Singularis.			*Pluralis.*		
Benne,		*ſe,*	Bennec, óc,		*illis,*
benned,	*in*	*te,*	bennetec,	*in*	*vobis,*
bennem.		*me.*	bennünc.		*nobis.*

Singularis.		*Pluralis.*	
Véle,	*ſecum,*	vélec,	*cum illis,*
véled,	*tecum,*	veletec,	*vobiſcum,*
velem.	*mecum.*	velünc.	*nobiſcum.*

Singularis.		*Pluralis.*	
Tôle,	*ſe,*	Tôlôc,	*ſe,*
tôled,	*à te,*	tôletec,	*à vobis,*
tôlem.	*me.*	tôlünc.	*nobis.*

Singularis.		*Pluralis.*	
Belôle,	*ſe,*	Belôlôc,	*illis,*
belôled,	*ex te,*	belôletec,	*ex vobis,*
belôlem.	*me.*	belôlünc.	*nobis.*

Inſeparabiles extra compoſitionẽ orationi nunquam inſeruntur, & ſunt: ig, meg, el, fel, *vel* fól, le, bè, ki, n. *vel* an, en, in, on, un. *Quarum prima affigitur nominibus & pronominibus utriuſq; declinationis, & adverbiis; ut* Hazig, *domum uſq;.* faig, *uſq; ad lignum.* ideig, *ad tempus uſq;.* enyimig, *uſq; ad meum.* Tiédig, *uſq; ad tuum, am.* máig, *uſq; hodie, vel ad hodiernum uſq; diem.* Holnapig, *ad craſtinum uſq;.*

Sed particulam paragogicam variat pro declinationibus vocum, quibus affixa eſt; ut in nac: Háziglan, *ad domum uſq;: in* nec ideiglen, *ad tempus uſq;. cum pronominibus,* addiglan, *uſq; ad illud:* eddiglen, *uſq; ad hoc, pro* aziglan, eziglen: *reperias &* adziglan & edziglen.

Sex reliquæ verbis præfiguntur, ut: Megadom, *reddo:* megnyitom, *recludo, aperio:* megeßem, *devoro:* megfurom, *perforo.* Elmegyec, *abeo:* elvißem, *aufero,* elnézem, *colluſtro, perſpicio.* elhagyom, *deſero, relinquo:*

relinquo:eladom,*divendo,is*. Felálloc,*aſto,conſurgo*: folnézoc,*ſuſpicio*: fölmegyec,*aſſcendo*. lehágoc,*deſcendo*:legyakom,*defigo*:leeſem,*decido*. Bémegyec, *introeo,is*: Beteſſem *impono,claudo*: bédugó,*obturo*: kimegyec, *Exeo,is*:kiviſſem,*exporto,as*:*educo,is*.kivonyó,*extraho*:

Quæ omnes in nonnullis temporibus, maximè in imperativo præſenti, vel præſenti ſecũdo, plerumq́ʒ ſuis verbis poſtponuntur per anaſtrophen; *ut*, hozd-meg,*pro* meghozd,*refer*: vedd fel,*pro* felvedd, *tolle tollito*: tedd le,*pro* letedd, *depone*: meny ki, *pro* kimeny, *Exi*. vidd el,*pro* elvidd, *aufer*: jóy bé,*pro* béjóy, *ingredere &c*.

Interdum per tmeſin ſeparantur interpoſitione certarum vocum,ut: meg kell jóni,*pro* kell megjóni, *oportet redire*. El fog menni,*pro* fog elmenni,*incœperit abire*. Le kezd eſni,*pro* kezd leeſni;*cœperit decidere. &c*.

N,*affixum inſeparabile,ſignificat in, per, ſuper*: *affigitur autem per ſe vocibus in vocales deſinentibus in utraq́ʒ declinatione,in* nac,*ut*:fán,*in ligno.ſuper ligno*.aytón,*per januam*: falún, *per pagum*. *In* nec,*ut*,Ekén, *in aratro*,mezón,*per campum,vel in campo*: gyürün, *per annulum*. *Vocibus verò in conſonas deſinentibus, annectitur interventu vocalium*; o,ó,e.*ut*: házon,*ſuper domo*. földön,*in terra*:vizen,*ſuper aquam*.

Duarum ſeparabilium iſtarum nélkül, *vel* nékül, & fogva, *priorem brevioribus voculis pleriq́ʒ ſolent affigere*; *poſteriorem raro affixam reperias,ut*: fánélkül, *abſq́ʒ ligno*: penz nélkül, *ſine pecunia*. Gyermekſégemtol fogva,*à pueritia mea*. Fogva *nunquam ferè eſt abſq́ʒ affixis præcedentib*.tôl tól,*ut* az náptol fogva;

Három penz Heán.

à die illo. Sed de his etiam ſupra dixi ad cap. 14. finem & in Syntaxi quoq; dicetur.

De Adverbiis.

Adverbia circumſtantiã rei ſignificant, ut Loci:

1. *In loco:* Alatt, *infrà*, fenn, *ſuprà*, fön, *idem*, fennyen, fönnyen *ſupernè*, kün, *foris*, otkün, *illìc foris*. hól, holott, *ubi*, akarhól, valahól, *ubivis*, *ubicunq;*, *ubiubi*, hón, hun, *ubi*, honn, *domi*, itt, *hìc*, imitt, *iſthìc*, ittben, *hìc intus*, ott, amott, *ibi*, *illìc*, távól, *longè*, *remotè*, mindenütt, *ubiq;*.

2. *De loco:* Innen, innet, *hinc*, onnan, onnat, onnèt, amonnan, amonnét, *illinc*, iminnen, iminnèt, *iſthinc*, honnan, honnat, honnét, *unde*, máſunnan, maſunnét, *aliundè*, valahonnan, valahonnét, *alicũdè*, akarhonnan, akarhonnét, *undecunq;*, meſſünnen, meſſünnet, *à longè*, *eminus*, mindenünnẽ, mindenünnet, *undiq;*, fellyül, *ſupernè*, alól, *infernè*.

3. *Per locum:* Erre, ezen, *hâc*, amarra, amazon, *illâc*, mellyre, mellyen, *quâ*, valamellyen, *quacunq;*.

4. *Ad locum:* Ide, *huc*, imide, *iſthuc*, oda, *eo*, amoda, *illũc*, hovà, *quò*, valahovà, *aliquo*, akarhovà, *quocunq;*, mellyfelè, *quorſum*, affelè, *eorſum*, hátmegè, *retrorſum*, *poſt tergum*, jobkézfelè, *dextrorſum*, balkézfelè, *ſiniſtrorſum*, idegenföldre, *peregrè*.

Temporis definiti præteriti: Imént, ezelött, *nuperrime*, *paulò ante*, régen, *dudũ*, azelött, *antea*, tegnap, tegedlen, *heri*, elöb, *priùs*, ezelöt valamennyivel, *paulò antè*, minap, *nuper*, elein, eleinten, *quondã*, *primitus*, *initiò*, eleitölfogva, *abinitio*, *primitùs*, mégrégen, *jamolim*, elrégenten, *quondam*, *antiquitùs*, néha napbã, *quondã*, már, immár, immáran, *jam*, immar;

Tegen,*jamdudum*,tegnap elött,*nudiusrertius*.

Præſentis:ma,*hodie*:moſt,moſtan,*nūc*,czak moſt, *tantùm nunc*.

Futuri:mayd,maydan,*mox*,*ſtatim*:oſtán,oſtánnan, *poſtea*,*deinde*, azutàn, *poſtea*, ezutàn, *poſthâc*, annakutánna, ennekútánna, *deinceps*, *poſtmodum*: honap,holnap,*cras*:honaputan,*perendie*, még, *adhuc*,*iterùm*,idovel,*cum tempore*, ezennel,ezentöl, *ſtatim*,*jam*,*mox*,*confeſtim*, *è veſtigio*,*actutum*, vegrè, végezetre,*tandem*,*poſtremò*.

Indèfiniti: eſtve,*veſperi*,éyjel,éttzaka,*nocte*, éfélkor,éyfélikor,*mediâ nocte*,reggel,*manè*, ha,*quādo*, *cùm*, valaha, *aliquando*, midon,mikor, mikorón, *quandò*, hamikor,*ſi quando*, valamikor, *quandoq;*, Ackor,ackoron, *tandem*,*tunc*, néha,nehanéha,*interdum*,*quandoq;*, néhanapban, *quondam*, miúlta, miólta,*ex quo tempore*, regulta,*diu*, *à tempore longo*: ſokà,ſokaig,ſokideig.*multo tempore*,*diu*,idein,idejenkorán,*maturè*,jokor,*tempeſtivè*, *in tempore*. Azonban,azonközben,*interea temporis*, ezenben ezenközben, *interea*, egykevesè,*pauliſper*, egykor, *aliquādo*,valamig.*quātiſper*,ollyrégé,*tam diu*, meddig,meddiglé,*quouſq;*, *quantiſper*:késén, késón,*ſerò*, *tardè*,az napságtol fogva *ab ipſo die*,máſſor,*aliàs*.

Numeri:hányſor, mennyiſer,*quoties*, annyiſor, ennyiſer,*toties*,egyſer,*ſemel*.kétſer,*bis*, háromſor, *ter*,négyſer,*quater*,ötſör,*quinquies*, ötvēſer, *quinquagies*:hatvanſor,*ſexagies*,ſázſor,*centies*, ezerſer, *millies*,gyakran,gyàkorta,*ſæpe*,*crebrò*,ſokſor, *multoties*:ritkán,*raro*,iſmet,iſmétlé,iſmegeſmeg,iſmeglen,eſmeglen,*iterum*,*viciſſim*,viſontag,*vice verſa*, megint,*rurſus*,*iterum*.

:Kor :Tájban· Sány ora tájban.

Ordinis: Előßßer, *primò:* előb, *prius:* maſodßor, *ſecundò:* harmadßor, *tertiò:* negyedßer, *quartò:* utoßßor, utolßor, *ultimò.* az utan, *poſteà:* vègezetre, *ad extremum:* legottan, *protinus, è veſtigio:* ottan, *confeſtim:* azontul, *tum, ſtatim.* ennekutanna, *poſthac,* ezelőtt, *antehac.*

Quantitatis: nagyon, *multùm, valdè:* kiczinnyè, keveſsè, *parùm, parumper, minimè.* eléggè, *quoad ſatis. Huc referenda ſunt quæ comparationem ſignificant, ut,* olly, *tam:* ollyigen, *tantoperè:* annyéval, *tantò,* mennyivel, *quantò.*

Quibus affinia ſunt Adverbia intendendi; Igē, *valde:* inkább, *magis:* leginkab, inkablan, *maximè:* tellyeſſeggél, *prorſus:* ßintén, *penitùs, planè:* tißtán, meròn, *prorſus, inſolidum:* mindeneſtolfogva, *omninò:* altalánfogva, *certò certiùs:* maydugyan, *propemodũ:* czaknem, *propè, ferè.*

Et remittendi: Halkal, *ſenſim:* laſſan, laſſanlaſſan, *paulatim, pedetentim:* egykiczinnyè, keveſsè, *paululum:* jobbaczkán, *meliuſculè:* továbbaczkán, *longiuſculè:* gyakrabbaczkán, *ſæpiuſculè:* titkonßabaſo, *clanculum.*

Qualitatis ſeu Modi: ßoroſſan, ßorítva, *ſtrictim, preſſim.* ſebeſſen, *violenter, velociter:* rántván, kapva, *raptim:* gyakvà, *punctim:* vágva, *cæſim:* lopva, *furtim:* vonva, *tractim:* jól, *benè:* gonoßul, *malè. Huc refer maximam partem Adverbiorum, quæ ab adjectivis orta in* an, en, on, *exeunt, ut:* irgalmaſſan, *miſericorditer, clementer, commiſeranter:* tudoſſan, *doctè:* hamiſſan, *falsè:* ßépen, *pulcrè:* bölczen, *ſapienter:* vilagoſon, *lucidè:* gyorſon, *feſtinè. Item, quæ in* ol, ul, öl, ül: *ut* jamborel,

borol, *probè*: latrul, *ſceleratè*: paraſtul, *ruſticè*: emberol, *humanè, humaniter*: gyermekül, *pueriliter*. Nemetül, *Gyermanice*. Deakul, *Latinè*. Magyarol, *Ungaricè*.

Similitudinis: igy, igyen, imigy, imigyen, *ſic, hoc pacto*: Ugy, amûgy, ugyan, *ita, eo pacto*: ollyanmodon, *eo modo*: illyen modon, *hoc-modo*, miképpen, *ſicut, velut quomodo*: azonképpen, ackeppē, eckeppen, *ſic, hoc modo*, azonmodom, *eo modo*: mint, *ut, ſicut*: azmint, àmmint, mintſinte, ſintemint, ugymint, mintha, *veluti, tanquam, ceu, quaſi*. Haſonlóképpen, haſonlatosképpen, *ſimiliter*: maydugyan, ugyanugy, *prope, perinde*: hogynem mint, *quàm, ac ſi*.

Diſſimilitudinis: másképpen, máſmódon, maſmódra, *aliter, alio modo*: külömben, *ſecus*, nemugy, *non ita*.

Congregandi: eggyütt, *ſimul*: egybe, egyetemben, *unà, cum*, öſveséggel, *pariter, conjunctim*: elegy, elegyesleg, *mixtim*, egyenlóképpen, *pariter, æquabiliter*.

Separandi: magàn, *ſeorſim*, külön, *ſeparatim*: elválva *ſecretò, ſeparatim*: eloſtva, *diviſim*: eggyékint, *ſingillatim*: fejenként, *viritim*: kétképpen, *bifariam*, háromképpen, *trifariam*: ſokképpen, *multifariam*: *His ſubjiciuntur excluſiva*: egyedül, *ſolùm*: czac, *tantùm*: ſinte czac, *tantummodo, duntaxat*.

Interrogandi: mi, mit, *quid*? mire, miert, *cur, Quare*? miokáert? minekokaért? *quamobrē, quā de cauſa*? Hogy, hogyhogy, *quomodo*: *quo pacto*: miertnem, hogynem, *cur non*: nemdenemè, *nonne, annon*? valamiert? *quare vero*? demire, *ſed cur*. dehogy, *aſt quo-*

modo? ugyè, deugyè, *itanè:* vallyon, vallyon ugyè, *itanè quæſo?* vallyon neme, *nonne quæſo?* & è *particula enclitica*, *ut*, jóè, *bonusnè*, emberè, *homone!* ezè, azè; *Hicnè illene?* latodè, *videſnè*, tudodè, *ſcisnè!* megjöttè, *rediitne?*

Affirmandi: ugy, ugyan, *ita*, *ſic:* ugyanis, *ſic enim:* ugyvagyon, *ſic eſt*, *ita eſt*, bizony, bizonyára, *Amen, verè*, *certè*, *profectò:* nyilván, *planè*; tudniillic, *ſcilicet:* valoſággal, *ſeriò:* bizonnyal, *pro certo:* kétségnélkül, *ſine dubio:* sotinkáb, *imò*, *potiùs:* igenis, *maximè:* miert-nem, *cur nō:* barhidd, elhidd *crede ſanè:* általánfogva, *certò certiùs:* ugyinond, *inquam:* ámláſd, *vide ſanè*. *Ex his quædam ſunt interdum completiva, vel correctiva, vel ironica.*

Negandi: Nem, *Non:* eſnem, s'nem, ſem, *neque:* ſohá, ſohaſem, *nunquàm:* ſemmiképpen, ſemmiképpennem, *nulla ratione*, *nequaquam*, *minimè*, ingyen ſem, mégingyem ſem, *ne quidem*.

Demonſtrandi: Ihon, imhol, imè, amè, *Ecce:* ne, *en:* láshattſa, tekinthetſe, *vide*.

Dubitandi: talám, nétalám, detalám, nétalántá, *forſitan*, *fortaſſe:* vallyon ugyè, *itane quæſo:* hogyha, *quodſi:* & è *enclitica*.

Hortandi: No, noſa, hozzà, hozzà ma, *Eja*, *age agite*, jer, jertec, jerſe, *adeſdum*, bánnyál véle, nyúllyhozzà, noſa néki, hayrá ma, *age age*, *agite*.

Prohibendi: Né, *ne:* nebánts, haddel, *deſine*.

Optandi: ôha, *oſi:* vayha, *utinam:* hayhay, ohoh, adná Iſten, *faxit Deus?* engedgye az Iſten, *concedat Deus*.

Jurandi: Bizony, bizonyára, *Amen*, *verè:* hitemre, *me-*

te, *medius fidius* : azén hitemre mondom,*per fidem meam*:eskűßem az Iſtenre,*Deum teſtor*,*&c.*

Eventus:történetből,ugy történic, ßerenczére, vakßerenczére,*fortè*,*fortuitò*,*forte fortuna* , ugyeſic, *caſu* : véletlen, *inopinatò*,reméntelen,remélletlen; *ex inſperato*.

Adverbia derivata originem trahunt à nominibus vel ſubſtantivis,*vel adjectivis*.

A ſubſtantivis vel integris,*ut* Magyaról,*Ungaricè*; emberül,*humaniter*.*Vel per affixam à tergo particulā præpoſitionis*,*ut*:ßámon,ſzámſzerint,*numeratò*,*juxta numerum*;kedvem ellen,*invitè*,*illibenter*.

Ab Adjectivis,*ut*:elsőben,*primò*,*prima vice*: máſuttal,*alias*:ßépen,*pulcrè*:nehezen,*difficulter*,*graviter*:könnyen,*leviter*,*facile*,

A pronominalibus, *ut* illyenmódon,*hoc modo*: ollyatenól,*taliter*:ezenképpen,*ſic*,*hoc modo*.

A participialibus : ſietően,*contractè* : ſietvén,*feſtinè*:futvá,*curſim*,*à* futoán,*inſtar currentis*.

Adverbia ab adjectivis comparabilibus orta comparationem ſequuntur;*ut* jol,jobban,legjobban,*benè melius*,*optimè*. ßépen, ßépben, legßépbben,*pulcrè*, *pulcrius*,*pulcerrimè*. rutúl, rútabbúl, legrutabbúl, *turpiter*,*turpius*,*turpiſſimè*. rútan, rútabban, legrúbban *turpiter &c.*

Comparantur & Adverbia quædam; *ut*, meßße, meßßeb,legmelzſzeb,*procul*,*longiùs*, *longiſſimè*, közel,közelb,*propè*,*propiùs*.*&c.*

De Interjectionibus.

Interjectiones voce incondita animi affectum ſignificant; *ut*:

Gaudientis;hayja,hayjahuyja,heyjahò,*jò,hò,evo-he,evax.*

Ridentis:haha,hahaha.

Irridentis:veh,vehſe.

Admirantis:ènye,hiſſem,imè,béh,bezzeg!

Approbantis:ám,ámbar,bár,bator,ambátor.

Faſtidientis,pfi,pfiha,huy!

Indignãtis & comminantis:aha,haddelczac,hadgyánczac.

Reſpondentis: No,s'no, Hallom,*audio.* mikellè *quidvis?*

Silentis:czi,veſtegj.

Exclamantis,oh,ô,hoy,uho,héy,hophaya!

De conjunctionibus.

Conjunctiones voces & ſententias conjungũt & ſunt;

Copulativæ;és, *&*, meg,*quoq;*, mind; *atque,&*, is *encliticaut* embertis Iſtentis,*hominemq; Deumq;*.

Conditionales;*ut* ha,*ſi*,hanem,*niſi*,hogy,hogyha, deha,hanemha,de ugyhogy, *ni,niſi,quatenus,modò, ſaltem.*

Adverſativæ: De,hát,tehát,maga,demaga, lám, noha,mindazaltal,kedig,pedig,penig.

Disjunctivæ: vagy,avagy,akar,akarhogy,akarmint,vagyimigy,vagyamúgy.

Cauſales:Mert,mivelhogy,*quoniam,* holott, midôn;hogy,hogyha;mierthogy.

Concluſivæ;ſeu rationales: Azért,ezért,azokaért, ezokaért,annakokaért,ennekokaért,minekokaért:ezvégre:czakazért;ugy, ugyanis,ugyvagyon.

FINIS ETYMOLOGIÆ.

GRAMMATICÆ UNGARICÆ

LIBER SECUNDUS

DE SYNTAXI.

CAPUT I.

De convenientia ſeparata & conjuncta.

SYNTAXIS *eſt poſterior Grammaticæ pars, quæ docet rationem faciendi ſermonis.*

Sermo eſt vocum ad ſenſum congruum contextus, qui perficitur compoſitione & diſtinctione.

Compoſitio ſeu connexio eſt in convenientia & rectione.

Convenientia eſt quando voces certis accidentibus concordant, (aliàs concordantia.)

Convenientia ſermonis Ungarici *eſt ſeparata vel conjuncta.*

Separata eſt cum duæ vel plures voces ita conſtruuntur ut maneant diſtinctæ, ut:

Ur Iſten, *Dominus Deus.*

Minden ember halando, *Omnis homo (eſt) mortalis.*

Jóközött lakic, *Inter bonos habitat.*

Conjuncta convenientia eſt cum dua vel plures voces in unam componuntur & coaleſcunt.

Fit autem I. *cum pronomina & præpoſitiones coaleſcunt cum voce cui à tergo affiguntur ut:*

Iſtenem, *Deus meus.*

Urainkhoz, *Ad dominos noſtros.*

Embereimmel, *Cum hominibus meis.*

II. *Fit cum pronomina affiguntur particulis, à quib. reguntur; ut* Nálam, *apud me:* Benned, *in te.*

Nálunknélkül, *Abſque nobis.*

Enhozzámiglan, *uſq; ad me Act.*11. *v.*5. *verſ. Thom. Félegyházi.*

III. *Fit cum præpoſitiones vel per ſe vel cum pronominibus, affixis præponuntur verbis, ut:* Béboczatom, *intromitto.*

Leteſem, *depono:* Belédütöm, *infigo tibi.*

Ellentekbevetik, *contra vos obiicent. Luc.*21. *v.*15. *Interp. Caſp. Caroli.*

*Conjuncta hujus convenientia rationem prolixè oſtẽdimus in Etymologia hinc inde, in primis cap.*13.14.17.27.30. *& deinceps promiſcue cum ſeparata paſſim tractabimus.*

CAPUT II.

De convenientia Articulorum.

Articulorum in lingua Ungarica *uſus eſt latiſſimus, & varia eorum conſtructio: Conveniunt enim cum omnibus numeri vocibus, interdum etiam vocibus ſine numero.*

Arti-

I.

Articuli cum nomine conveniunt in omnibus caſibus immobiles,ut: Az Iſten teremtè az embert az ö képére, *id eſt: Deus creavit hominem ad imaginem ſuam.* Ez életnec ez világon ez allapattya: *Hujus vita in hoc mundo hic eſt ſtatus.*

II.

Interdum ſimul concurrentes demonſtrationem emphaticam ſignificant, ut: Az kezdetben vala amaz Ige,és az az ige vala az Iſtennél, és az az ige Iſtē vala: *In principio erat ſermo ille, & ſermo ille erat apud Deum, & ſermo ille Deus erat. Joh.*1. *v.*1.2.

Et ex illis quidam pronominis naturam induunt, aliquando vim obtinent verbi ſubſtantivi Eſt,ut: Ez az Sidoknac amaz kirallya: *Hic eſt Judæorum ille Rex. Luc.*23. Az ki veled ſʒól, az az: *qui tecum loquitur is eſt ille. Joh.*10.36. Ez az, az ki jött viznec és vérnec altala, Es az lélec az, az ki bizonſágot teſʒen arrol, hogy az lélec igaſſág. 1. *Joh.*5. *v.*6.

III.

Apponuntur pronominibus, quando nomina rerum de quibus ſermo eſt, omittuntur; ut: az enyim ez, *meus, a, um. eſt iſte, a, ud.* Ez az tied, *hic hæc hoc (eſt) tuus, a, um.* Az miénk jób az övéknél, *Noſter (eſt) melior quam illorum.*

IV.

Articuli adduntur Adverbiis cum emphatica temporis determinatione & demonſtratione, ut : Az mi-

kor Iſten akarja, *Quando Deus volet:* Ez minap jöve meg, *nuper redit.* Ez imént, *Paulò ante.*

V.

Articulus additus verbo ſubſtantivo Vagyon, *Eſt, & verbulo* ninczen, *non eſt, ea materialiter poni ſignificat, ut:* Job az vagyon az nincze nnél; *id eſt, melius eſt habere quam carere.*

VI.

Participiis plerumq; eleganter additur, ut: Az járt utat az járatlanért el ne hadd: *Tritam viam pro non tritâ, ne relinquas.* Az hallott igét ſ'ez látott dolgot nem tagadom: *Auditum verbum & rem viſam non nego.*

VII.

Ante nomina propria & in locutionibus proverbialibus articuli interdum omittuntur; ut: Pál plántált, Apollo öttözött, de Iſten adta annac elömentét: 1. *Cor.* 3. *v.* 6. *Paulus plantavit, Apollo irrigavit ſed Deus dedit ſucceſſum.* Bagolyis biro barlangjában: *Bubo quoq; judex (eſt) in antro ſuo.*

VIII.

In conjunctarum vocum conſtructione, poſt articulos plerumq; interponitur pronomen én *ego;* mi, *nos.* Te, ti, *Tu, vos,* ö, *ille, is. &c. ut* láttya az én Iſtenem, *videt Deus meus.* Diczérd az te Uradat, *Lauda Dominum tuum.* Az ö életét adgya az ö juhaiért, *vitam ſuam dat pro ovibus ſuis.* Az mi fejedelminkért illic könyörgenünc: *pro Principibus noſtris decet nos orare.*

IX.

Vocativis nunquàm præponitur articulus,ut: Ur Iſten irgalmazz nékünc*: Domine Deus miſerere noſtri.* Barátom jer ide hozzám: *Amice mi, veni huc ad me.*

Caput III.

De convenientia nominis cum nomine.

Voces numeri concordant vel inter ſe, vel cum vocibus ſine numero, quæ & ipſæ inter ſe conveniunt. Convenit itaq; nomen cum nomine, vel nomen cum verbo.

I.

Nomen cum nomine convenit ſubſtantivum cum ſubſtantivo declarandi cauſa addito,ut: Mauritius fejedelem, *Princeps Mauritius.* Mátyás Király, *Rex Matthias.* Pál Erſec, *Paulus Archiepiſcopus*: Gaſpar pap. *Caſpar ſacerdos.*

Et hæc dignitatum, officiorum & artificum nomina, ſi præponantur nominibus propriis, plerumq; tantùm cognomen nudum ſignificant;ut, Czaſár János, *Johannes Cæſar:* Király Gyorgy, *Georgius Regius.* Kavacz Antal, *Antonius Fabricius.*

Verùm Ungari *frequenter ſortiuntur cognomen ab ipſo, quod exercent artificio; ita ut ſæpè* Kovacz Antal, *ſimul etiam ſit* Antal Kovácz, *Antonius Faber ferrarius.*

II.

Subſtantivum quod declaratur ponitur aliquando cum affixo pronomine poſſeſſivo, ut, Buda Vára, *Arx Budenſis, vel arx Budæ.* Poſon Városa; *Civitas Poſonii.* Duna vize, *Danubii fluvius.*

III.

Quando pluribus nominibus declarantibus eſt opus, ſemper remotiora præmittuntur, poſtremo loco ponitur declaratum, ut: Caſſai Hegedős Matè, *Matthæus fidicen Caſſovienſis.* Magyar Orſsåg mezŏ főldéről való Debreceni Duskas Iſtván: *Stephanus Duskas Debrecinus, exiſtens ex cāpeſtri terra Regni Ungariæ.*

IV.

Quando duo ſubſtantiva conjunguntur, alterum indifferenter eſt aut nominativus caſus, aut Dativus, alterum ſemper eſt ablativus affixum habens pronomen poſſeſſivum, in, a, e, i, *ut:* Ur háza, *domus Domini.* Urnac aſztala, *Domini menſa.* Szolgáknac Urai, *ſervorū Domini.* Uraknac ſzolgai, *Dominorum ſervi.* Iſten igéje az bőlczeségnec feje, *Dei verbum ſapientiæ caput. Ablativum autem voco omnem caſum, affixa pronomina habentem, licet & hic pronominalis vel affixivus caſus flectatur per ſex ordinarios caſus. ſup. fol. 60.*

V.

Si ſubſtantivum cum affixo præcedat, plerumq; dativus poſtponitur cum articulo, ut: Fia az Iſtennec *Filius*

ſus Dei eſt. Tiſti az embernec, *officium eſt hominis*. Határai ez földnec, *termini hujus terræ*.

Subſtantivum cum Adjectivo.

I.

Adjectiva omnia ſub eadem terminatione præponuntur omnium generum ſubſtantivis, quæ ſola recipiũt numeri & caſuum varietatem; ut jo ferfiu, *bonus vir:* jo aſſonnac, *bonæ mulieri*, jo buzát ád, *bonum frumentũ dat*. Az nagy vitéznec nagy lova, az nagy Dunát az nagy terehvel, nagy erejével altal-uſſa: *magni militis magnus equus, magnum Danubium cum magno onere, magnâ vi ſuâ tranat.*

II.

Et adverbia interdum adjectivorum vice funguntur, ut: külön helyen, *Joh.20.v.7. aliò loco:* Meſſe üt, *longa via.*

III.

Adjectivis numeris pluralibus, nunc ſingularia nunc pluralia ſubjiciuntur nomina ſubſtantiva, ut: Senki nẽ ſolgálhat két urnac. *Matt.6.24. Nemo ſervire poteſt duobus dominis.* két emberec mennec vala fel az téplomba. *Luc.18.10. Duo homines aſcendebant in templũ.* három varoſt válaſſ magadnac, *Deut.19.2. Tres civitates elige tibi.* Czinállyunc három haylékokat, *Marc.9.43. Faciamus tria tabernacula. Vide exempla plura. Joh.6.11. Joh.19.18. Luc.9.16. Luc.11.6.*

IV.

Cæterùm numeri ab vndecim vſq; ad centum conjunctim debent ſcribi, ut, Egy, 1. kettö, 2. három, 3. négy 4. öt, 5. hat 6. hét 7. nyoltz 8. kilentz 9. tiz 10. tizenegy 11. tizenkettö 12. tizenhárom 13. tizennégy 14. tizenöt 15. tizenhat 16. huſ 20. huſonegy 21. huſonkettö 22. huſonhárom 23. harmintz 30. negyven 40. ötven 50. hatvan 60. hetven 70. nyóltzvan 80. kilentzven 90. *Deinceps ſeparatim ſcribuntur, addita quandoq; copula* és *&, quæ interdum apoſtrophen patitur* s', *ut*, ſáz egy 101. ſáz kettö 102. ſáz háró 103. ſaz és négy 104. ſáz és öt 105. ſáz s' hat 106. ſáz s' hét 107. *Rurſus conjunguntur in centenarii augmento, ut*: kétſáz 200. háromſáz 300. négyſáz 400. *& ſeparantur* két ezer 2000. három ezer 3000. *&c.*

V.

In ordinalibus, & ſi plura concurrant ultimum tantùm recipit ordinalium terminationẽ; ut: ſáz harmad, *centeſimus tertius, a, um.* Ezer hatſáz nyoltzadic: *milleſimus ſexcenteſimus octavus, a, um. Non autem* ezeredic hatſázadic nyoltzadic.

VI.

Quando duo adjectiva junguntur alterũ induit naturam ſubſtantivi, ut: Erös ifju, *fortis juvenis:* Eſes vèn, *prudens ſenex.* Jamborbac az régiec, *probiores ſunt antiqui.*

VII.

VII.

Interdum multis ſubſtantivis unum additur adjectivum plurale vel ſingulare; *ut*: az oroſzlan és az medve haragoſoc, *Leo & urſus iracũdi*: mind nénnye báttya elég reſt, *& ſoror ejus, & frater ſuus ſatis piger*.

VIII.

Relativa ki, melly, *cum ſubſtantivo antecedente numero tantum convenire neceſſe eſt, caſu enim ſequẽti verbo reſpondet*; *ut*: Ez az ember, az kit vártam, *hic eſt homo, quem expectavi*: Ez az joſzág, mellyet igért, *hæc eſt poſſeſſio, quam promiſit*: Féllyed az urat, ki téged teremtett, *Time Dominum, qui te creavit*.

IX.

Quo caſu quæritur, eodem reſpondetur, ſi reſponſio fit per nomen, ut: ki teremtette ez vilagot? az Iſten: *Quis creavit hunc mundum? Deus*. Kinec irom ez konyvet? Mauritius Fejedelemnec. *Cui ſcribo hunc librum? Mauritio Principi*, kit kereſz? *quem quæris?* téged, *te*. ötet, *ipſum*, az urat, *Dominum*. Mi uyſág Budában? ſemmi, *quid novi eſt Budæ? nihil*.

X.

Cum per genitivum kiè (*vel per vocem cui affixum eſt pronomen poſſeſſivum*) *quæritur, poſſeſſiva redduntur caſu diverſo, ut*: kiè ez â ház? *cujus eſt hæc domus?* enyim, *mea*. tied, *tua*; övè, *ipſius*. miénc, *noſtra*, tiétec, *veſtra*, övéc, *ipſorum*. kiei ez konyvec? *cujus*

(ſunt) hi libri? Enyimec, *mei.* Tieid, *tui:* mieinc, *noſtri:* tieitec, *veſtri.* Ki iráſát olvaſod? *cujus ſcripta legis?* Moſeſét, *Moſis.* Platoét, *Platonis.*

XI.

Puſzta, ſzégyen, gyalog, *interdum adjectiva interdum ſubſtantiva ſunt: ut*, Puſzta föld, *deſerta terra:* Puſztaban lakni, *In deſerto habitare.* Szégy en dolog, *pudenda res.* Szégyen az lopás, *pudor eſt furari.* Gyalog legén, *pedeſtris juvenis.*

CAPUT IV.

De Convenientia nominis cum verbo.

I.

Verbum finitum cum nomine convenit in numero & perſona: ut, Iſten ſzól, *Deus loquitur:* Angyaloc énekelnec, *Angeli canunt.* En vagyoc, *Ego ſum.* Te vagy, *tu es*, ö kiált, *ipſe clamat.* Eſſö eſic, *pluit, vel pluvia cadit:* Ho eſic, *ningit.* Mény dörög, *cœlum tonat.*

II.

Adverbium etiam aliquando eſt loco nominativi, ut: Sokan járnac az ſzéles üton, *multi ambulant per latam viam.* keveſen mennec bé az ſzoros kapun, *pauci intrant per anguſtam portam.* Egyedül vagyunc, *Soli ſumus.*

In-

I II.

Interdùm per ellipſin nomina omittũtur: ut, mondgyác, *dicunt*: Irjác, *ſcribunt. Sub intellige* Az emberec, *homines*: némellyec, *quidam*.

III.

Nominativus aliquando eſt etiam implicatus verbo: ut, megvirrad, *dieſcit*, *ſcil.* az idő, *tempus*. Megvilagoſodic, *illuceſcet*, *ſc.* az nap, *dies*. Eleſtveledic, béſetétül, *adveſperaſcit*, *tenebreſcit*, *ſcilic.* Az idő és nap, *tempus & dies*.

CAPUT V.

De Convenientia vocum ſine numero.

Præpoſitionum poſtpoſitorum & affixorum cum nomine & verbo cohærentiam & coaleſcentiam ſub declinationibus & alibi delineavimus in Etymologia; quomodo item præpoſitiones recipiant affixa pronominalia, oſtendimus in XXIX. *cap. Etymologiæ. Hic pauca addemus.*

I.

Præpoſitiones, vel potiùs poſtpoſitiones ſeparabiles quædam cum nominativo conveniunt: ut, Iſten áltál, *per Deum*. Ház elött, *ante domum*. Városoc között, *inter civitates*.

II.

Si verò affixa habuerint pronomina poſſeſſiva cum

Minek előtte, annak utánna, ennek előtte,

dativo conveniunt; *ut*: Iſtennec elôtte, *ante Deum*. Hütnec általa, *per fidem*. Pilatuſnac alatta, *ſub Pilato*, Tenéked utannad, *poſt te*.

III.

Dativis articulo notatis etiam præponi poſſunt, *ut*: mellette az toronnac, *penes turrim*. kivôle az háznac, *extra domum*: alatta az padnac, *ſub ſcamno*.

IV.

Quædam præpoſitiones vel poſtpoſita conveniunt cum ablativis vicinæ ſignificationis; *ut*: házhoz kôzel, *prope domum*. Túl az Dunán, *trans Danubium*. Innet az vôlgyôn, *cis vallem*.

De Adverbiis.

I.

Adverbia plerumq; verbis, nonnumquam etiam nominibus & inter ſe junguntur, *ut*: Jól inteſ, *Benè mones*. Elég bôlcz, *ſatis ſapiens*. igen vén, *valdè ſenex*. keveſsè eſes, *parum prudens*. Eredgy hamar, *abi citò*. igen gyorſon, *valdè velociter*.

II.

Aliquando nomen adjectivum neutraliter poſitum pro adverbio uſurpatur, *ut*: Edeſt moſolyog, *dulce ſubridet*. Keſerüt aluſic, *amarum dormit*.

III.

Vide fol. 48. *Sunt & Adverbia nominalia in* ul, ül, ol, ól: *quæ plerumq; per nomina redduntur Latinè*, *ut*: Ezec tinektec

nektec bizonſagúl leſnec, *Luc.21.13. Hæc vobis erunt teſtimonium.* Az igazac örökſégül birjác az földet, *Pſal.37.v.29. Juſti hæreditario jure poſſident terram.* pénzül fizet, *pecuniâ ſolvit.*

I V.

Et congregativa in ſtól, ſtôl, *nunc per adverbia nũc per ablativos Latinè exponũtur; ut* Szekereſtöl lovaſtól elſzaladott: *cũ curru & equis ſimul evaſit.* Mind gyökereſtol kiſzaggattya: *Ezech.17.v.9. radicitus exſtirpabit.* Te mindeneſtül bünben ſzülettél, *Joh. 9.34. Tu totus in peccatis natus es.*

V.

Sic etiam promiſcuè exponuntur adverbia nominalia in an, en, on, *ut*: Es ugyan nemán marada *Luc. 1.v.22. Et etiam mutus permanſit.* Job néked vakon, menned az életre. *Marc.9.v.43. Melius tibi, cæcum ingredi in vitam.* üreſſen boczátá az gazdagokat, *Inanes dimiſit divites. Luc.1.*

V I.

Sokkal, *multò*: mennyivel, *quantò*: annyival ennyivel, *tantò, comparativo conveniunt, ut*: Sockal ékesben, *multò ornatius.* Mennyivel bölczeb annyival emberſegesb, *quantò ſapientior, tantò humanior.*

VII.

Comparativo aliqnando ſubjicitur, hogynem & hogynemmint: *ut*, Jobban tudgya hogynem én, *melius ſcit quàm ego.* Vegyétec az tudománt inkáb,

hogy nem mint az válaſztot aranyat. *Prov.*8. *v.*16. *accipite doctrinam potius quàm aurum electum.*

VIII.

Hæc adverbia mutuo ſe conſequuntur, mentől, *vel* mennél, annál, ennél: addig, mig, *ut:* Mentől gazdagb annál méréſb, *quò ditior, eo audacior.* Mennél hamaréb annál job, *quo citiùs, eo melius.* Addig zörgetec, mig megnyittyác: *Tantiſper pulſabo, donec aperiant.*

IX.

Ne *prohibentis*, nem *tantùm negantis eſt: ut*, Ne ölly *non occidas.* Nem jo embernec egyedül lenni, *non eſt bonum hominem eſſe ſolum.*

X.

Duæ negationes Ungaris perinde ac Græcis & Germanis magis negant: ut, Semmit ne kivány feletteb, *nihil optes nimiùm.* Senki nem ſolgálhat két urnac. *Nemo poteſt duobus Dominis ſervire.* Soha nem láttam, *nunquam vidi.*

XI.

Adverbium czak *tantùm, redditur plerumq; Latinè per Solus, a, um: ut*, Nem czac kenyérrel él az ember, *Matth.* 4. *Non ſolo pane vivit homo.* Czac az Judánac háza követé az Davidot, 2. *Sam.* 2. *verſ.* 10. *Sola domus Judæ ſequebatur Davidem.*

XII.

Kölczön *modò adverbium modo nomen eſt: ut,* Az ki kölczön kér, adgy néki: *Matth.* 5. *v.* 41. *qui mutuum petit da illi.* kölczönt adgyátoc, *Luc.* 6, 35. *mutuum date.*

De

De Convenientia Conjunctionum.

I.

Conjunctio conjungit plerumq; ſimiles caſus, vel ſimilia tempora, diſſimilia etiam præcedentibus annectit: ut, Enni és innya és élni az keréſett joval: *Eccl.* 5.8. *edere & bibere & frui bonis quæſitis.* Ez az ſzeleknekis, az vizeknekis paranczol, és engednec néki, *Luc.* 8.25. *Hic & ventis & aquis imperat, & obediunt illi.*

II.

Hæ conjunctiones ſibi reſpondent & in oratione mutuo ſeſe conſequentes colon efficiunt; noha, mégis, azért: Jollehet, mindazáltal, de, nemczac, hanem: *ut*, Noha vétkeztünc felſéges Iſten: azért el nem hagytál: *Etſi peccavimus, celſe Deus, tamen non deſeruiſti (nos.)* Jollehet vadnac ſoc ellenſeginc: mind azáltal ſemmit nem félünc: *Tametſi multi ſint hoſtes noſtri; nec tamen metuimus.*

III.

Conjunctioni Ha, *correſpondent*, hát, tehat: *ut*, Ha azt czelekeſzed, hát élſz: *Si hoc feceris, vives.* Ha kegyelemböl vagyon, tehát nem czelekedetekböl, *Rom.* 11. *Si ex gratia, jam non ex operibus. Poſteriores plerumq; omittuntur: ut*, Ha Iſten engedi, holnap jo reggel felkelöc: *Si Deus permittat, cras bene manè ſurgam.*

IV.

Conjunctionib. hiſce vagy, akar, mind, *correſpondēt eadem repetitæ: ut*, Ha valaki ád felebaráttyánac ſzamárt, vagy ökröt vagy juhot, vagy egyéb állatot:

Exod.22.verſ.10. Si quis dederit proximo ſuo, aſinum aut bovem, aut ovem, aut aliud animal aliquod. Akar-ferfi, akar aſſonyi állat: *Num.5.v.6. ſive vir, ſive mulier.* Az ki mind tegedet, mind azt hivta, *Luc. 14.v.9. Is qui & te & illum vocavit.*

V.

Disjunctivæ conjunctiones ſe, ſem, *invicem ſubſequuntur, ut:* Se egyél ſe igyál addiglan, *Nec edas nec bibas tantiſper.* Sem élec ſem haloc, *Nec vivo nec morior.*

Rectiùs verò præcedit ne *vel* nem *prohibendi negandiq; adverbium, ut*: Semmi dolgot ne tegy ſe te, ſe fiad, ſe leányod *&c. Exod.20. Nullum opus facito, nec tu, neque filius-tuus, neque filia-tua.* Nem láttam ſem hallottam ſem gondoltam illy dolgot, *Non vidi, nec audivi, neq; cogitavi talem rem.*

VI.

Conjunctiones concluſivæ vel rationales indifferenter præponi vel poſtponi poſſunt; ut: Annakokaért akarom, *&c. Idcirco volo.* Kérem azért ötet, *rogo itaq; eum*, &c.

VII.

Hogy, *ut*: *Conjunctio cauſalis eandem ferè habet convenientiam apud Ungaros, quàm apud Latinos & Germanos, ut:* paranczolom néked hogy kimenny, *Impero tibi ut exeas.* Meghagyám néked hogy kimennél, *juſſeram ut exires*, &c. Hogy embereket öllyenec fel kelnec éyjel az latroc, *Ut jugulent homines ſurgunt de nocte latrones.*

CA-

Caput VI.

De rectione caſuum rectorum.

Hac de convenientia: Rectio eſt, cum vox voci certo flexionis fine reſpondet.
Hic igitur vox una regens, altera recta dicitur.

De rectione in genere.

I.

Orta ſequuntur rectionem primorū, ut nomina comparativi & ſuperlativi gradus ſuorum abſolutorū: Adverbia nominum, unde derivantur, participialia ſuorū verborum, ut: Erdély bév, bevſéges, bevſégsb, bővelkodic, arannyal, borral, buzával: *Tranſylvania abundans, abundantior, abundat auro, vino, frumento.* El, élec, élhetec valami joval: *Utitur, utor, uti poſſum aliquo bono.* Job, jobban, legjobban énekel: *Benè, melius, optimè canit.*

II.

Verbalia interdum regunt caſum præpoſitionis, cum qua & ipſa ſunt compoſita: ut Bémegyec az kertbe, *Ingredior in hortum.* Räülöc az lóra, *Inſidebo in equum.*

III.

Verba cum præpoſitionibus compoſita in quibuſdam temporibus & modis poſt-ponunt præpoſitionem; interdum diſſectam tranſponunt, ut: Megadom, *Reddo.* Admeg, *redde:* Meg akarom adni, *cupio reddere,*

Miért adná még? *cur redderet?* meg kell nékünc adnunc, *oportet nos reddere.* Bémegyec, *Ingredior.* Bé ne menny, *ne ingrediaris.* Nem mehetec bè, *non poſſum introire.*

Rectio caſuum rectorum.

I.

Nominativum regunt poſt ſe verba eſſendi: ut, En vagyoc az Ur, *Ego ſum Dominus.* Követec vagyunc mi, *Legati ſumus nos.* Te vagy az erös Iſten, *Tu es fortis Deus.* Hadnagyoc vadtoc ti, *Duces eſtis vos.*

II.

Eſſendi verbum vagyon *eſt,* vadnac *ſunt, præſentis temporis in tertia perſona nunquam exprimitur, niſi ſermo fuerit de loco & habèdo: ut,* Az ur az Iſten, *Dominus (eſt) Deus.* Hatalmas az király, *potens (eſt) rex.* Mauritius az Fejedelem, *Mauritius (eſt) Princeps.* Ravaſzoc az Olaſzoc, *Aſtuti (ſunt) Itali.* Törökoc vadnac Budában: *Turcæ ſunt Budæ.*

III.

Idem fit in negationibus, ſimpliciter enim ponitur particulà negàns nem, *non, nec additur tertia præſens Eſt,* Vagyon, Vadnac, *ſunt: ut,* Nem ember az Iſten, 1. *Sam.* 15. *Deus non (eſt) homo.* Nem angyaloc az emberec, *homines non (ſunt) angeli.*

IV.

Infinitum verbum, vel infinitivi præſens, aliquando

quando pro nominativo ponitur: ut, Jo diczérni az Iſtent, *Bonum (eſt) laudare Deum.* Tiſteſſéges ſolgálni az Urnac: *Honorificum (eſt) ſervire Domino.* Olvaſni az Bibliat haſnos, *Legere Biblia utile (eſt.)*

V.

Vocativus imperativis ſecundæ perſonæ indifferenter præponitur vel poſtponitur: ut, Oh Ur Iſten tekents hozzánc! *O Domine Deus reſpice nos!* Kegyelmezz meg nékünc ô ſent Iſten: *miſerere noſtri ô ſanctè Deus.*

VI.

Adverbia, nò, noſa, hozzà, *nominativum regût: ut:* No immár gazdagoc ſirjatoc jaygatáſſal, *Iac.5. v.1. Agenunc divites flete cum ejulatu.* Noſa keréſtyénec hallyatoc uy dolgot: *Agite Chriſtiani audite rem novam.* Hozzà vitezec, *Eja milites.*

CAPUT VIII.

De Rectione Genitivi & Dativi.

I.

Subſtantivum regit genitivum ſubſtantivi rei diverſæ; genitivi antē nota eſt è cum accentu: ut, Melly Iſtenè vogyoc én, *Actor.27. verſ.23. cujus Dei ſum ego.* Az Urè az hatalom, *Domini eſt potentia.*

II.

Dativum regunt verba eſſendi, vocandi, nominandi, nuncupādi, &c. *ut*: Láttác ôtet feltámatnac lenni, *Marc.*16.14. *Viderunt eum reſuſcitatum eſſe.* Jeſus mondatic Chriſtuſnac: *Jeſus dicitur Christus.* Az Haſſiai Fejedelmet hivjác Mauritiuſnac: *Haſſia Principem vocant Mauritium.* Az ſárazt nevezè Iſten földnec, az vizeknec ſokſágát tengernec: *Gen.*1.*v.*10. *Aridam vocavit Deus terram, aquarum multitudinem mare.*

III.

Nomina collectionem & partitionem ſignificantia; dativum regunt: *ut*, Eggyic az két tanitványoknac, *Joh.*1.*v.*41. *unus ex duobus diſcipulis.* Mellyiket ez kettônec, *Act* 1.*v.*24. *utrum è duobus.* Hozza annac valami réſét, *Exod.*22.13. *Adferat illius aliquam partem.*

IV.

Adjectiva commodi, incommodi, & his cognatæ ſignificationis dativum regunt: *ut*, Haſnos nékem, *utile mihi.* Haſontalan te néked *inutile tibi*: könnyü vagy nehéz néki, *facile, leve vel difficile illi.* Káros ſokaknac, *damnoſum multis.* Mindeneknec ártalmas, *omnibus noxium.*

V.

Dativum regunt verba dandi, mandandi, declarandi, obſequendi, commodandi, gratulandi, gratificandi, vel nocendi: *ut*, Néked adom, *Tibi do.* Máſnac fe-

ſedem, *alii colligo*. Magamnac kereſec, *mihimet quæro*. Szolgámnac paranczoloc, *Servo-meo impero*. Megmagyarázom nékiec, *interpretor ipſis*. Engedec az jol intönec, *Pareo benè monenti*. Iſtennec ajánlom, *Deo commendo*.

VI.

Kell, *oportet*, Szükſég, (*opus vel neceſſum eſt*) *dativum regunt: ut*, Az embernec uyonnan kell ſzületni: *Hominem denuò oportet naſci*. Szükſég kereſztyennec mindenkor vigyázni: *Neceſſe eſt Chriſtianum ſemper vigilare*.

VII.

Verbo habeo Ungari deſtituti, pro eo utuntur verbo Vagyon, Vadnac, *Eſt*, *ſunt*, *pro non habeo ponunt* nincz, ninczen, ninczenec, *non eſt*, *non ſunt*; *quæ plerumq; dativum regunt cum affixis poſſeſſivis, ut*: Vagyon Moſeſec és prophetájoc, *Luc*. 16. *Eſt moſes-ipſorum & prophetæ-ipſorum, id eſt: Habent Moſen & prophetas*. Más juhaimis vadnac nékem, *Joh*. 10. *v*. 16. *aliæ quoq; oves ſunt mihi*. Az madaraknac féſzkec vagyon, *Luc*. 9. 58. *Volucres nidos habent*. Ninczen királyunc hanem Czáſzárunc vágyon: *Non habemus Regem, ſed Cæſarē*. Az lélecknec ninczen húſa és czontya, az mint láttyatoc hogy nékem vagyon. *Luc. ult. v*. 39.

Caput VIII.

De Rectione Accuſativi.

I.

Verba activæ ſignificationis regunt accuſativum rei

patientis, Et quidem activum indirectum regit accuſativum nudum, id eſt articulis demonſtrativis deſtitutũ: ut, Levelet iroc, *Literas ſcribo.* Embert lätoc, *Hominem video.* Penzt kérnec, *pecuniam petunt.* Vtat járnac, *viam ambulant.* Igazat mondhatoc, *Verum dicere poſſum.* Házat epitetec: *domum facio ædificari, vel curo extrui ædes.*

II.

Activa nuda vel indirecta primam perſonam in lac *ſemper &* lec *formant, quoties accuſativus eſt ſecunda perſona utriuſlibet numeri: ut,* Látlac tégedet, *video te.* kerlec titeket, *peto vos.* Tudlac tégedet kiczoda légy, *Marc.1. Scio te quis ſis.* Meddig türlec titeket? *Luc.9. Quouſq; patiar vos?*

III.

Activa directa regunt accuſativum articulis aut genitivis, vel affixis poſſeſſivis demonſtratum: ut, az levelet, *irom, Literas ſcribo.* Ez embert látom, *hunc hominem video.* Az pénzt kéric, *illam pecuniam petunt.* Az utat járjác, *Eam viam ambulant.* Mondhatom az igazat, *dicere poſſum verum.* Házamat épitetem, *domum-meam curo ædificari.* Szemeimet világoſittya, *oculos meos illuminat* &c.

IV.

Et Activa directa interdum accuſativum propriorum nominum regunt, articulis deſtitutum vel affixis: ut kérem Iſtent, *precor Deum.* Pétert ſeretem, *Petrum amo.* Anna láttya Lukáczot, *Anna videt Lucam.* Tatár dullya Magyar Orſzágot: *Tartarus vaſtat Ungariam.*

V. *Pauc*

V.

Pauca quædam verba activa accuſativum regunt, quorum derivata Dativum requirunt: ut, Imádom az Iſtent, vel Iſtent imádoc, *Deum adoro*: Imádkozom az Iſtennec, *ſupplico Deo*.

VI.

Verba memoriæ & oblivionis emlitem, feleytem, *cum compoſitis accuſativum regunt, eorum verò derivata ablativum requirunt in* rôl, rol, ra, re: *ut*, Régi időt emlitünc: *priſcum tempus recordamur*. Elfeleytem kenyeremet, *obliviſcor panem meum*. Meg emlekezzél az ſombátrol, *Memento ſabbathi*. Emlékezem mondáſára: *Memini dictum ejus*.

VII.

Similiter & verbum czudálni, *mirari*; *accuſativum regit, ejus verò derivatum regit ablativum in* an, on, en: *ut*, Czudálom ez világ állapattyát: *Miror ſtatum mundi*. Çzudálkozom buzgoſágán haragodnac, *miror fervorem iræ tuæ*.

VIII.

Verbum æſtimandi ér, *valet accuſativum regit*: *ut*, Egy penzt ér, *valet numo*. Nem érnec két garaſt, *non valent duobus groſſos*. Fizeſſe meg az mit ert, *ſolvat quanto valuit*.

IX.

Illet *decet*, *accuſativum regit*: *ut*, Téged illet az diczéret, *Te decet laus*. Nem illet agg ebet hintoſekér, *Vetulum canem non decet pilentum*.

CAPUT IX.

De Rectione Ablativorum.

In Etymologia Ablativum nominavi caſum affixorum, quod ablatis ab eo affixis redeat in nominativum: Tot ſunt itaq; ablativi, quot affixorum varietates, quarum ſeriem in Etymologia delineavi: Hîc præcipuorum tantùm rectionem oſtendam.

I.

Gradus cōparativus, qui exponitur per hogynem, *vel* hogynemmint, *regit ablativum in* nál *&* nél, *ut*: Iſten job királnál: *Deus melior rege.* Az oroſlàn erôsb az medvénél; *Leo fortior urſo (eſt.)* Hatalmasb nálamnál, *potentior me.* Ekesb mindennél, *ornatior,us,omnibus.*

II.

Comparativus interdum, ſuperlativus ſemper abſq; ablativo fit per kòzòtt, *inter: ut*, Az Czillagoc kòzòtt ſepb az Haynal-czillag, *Inter ſtellas pulcrior eſt Lucifer.* Az Fejedelmec kòzòtt legtudosb az Mauritius: *Inter Principes doctiſſimus eſt Mauritius.* Az moſtani Philoſophuſoc kòzòtt, legbòlczebb az Goclenius: *Inter modernos Philoſophos ſapientiſſimus (eſt) Goclenius.*

III.

Haſonlò & hoſonlatos, *ſimilis,e. itē* haſonlitani, *aſſimilare, Ablativū regunt in* hoz & hòz, hez: *ut*, Az Adámhoz haſonlo ſegitót nem talált vala. *Gen. 2. v. 20.*

v.20. Adamo ſimile adjutoriũ nõ invenerat. De mihöz haſonlitſam ez nemzetséget? haſonlatos az gyermekekhöz. *Matth.11.v.16. Sed cui adſimilabo hanc gentem? ſimilis eſt pueris.* Haſonlatos az emberhez; *Simile eſt homini, Matth.13.25.*

IV.

Verba paſſionem ſignificantia regunt ablativum in tol, töl; *ut:* Az Urtól lött ez. *Pſal.118. A Domino factũ eſt iſtud.* Melly megmondatott az Daniel Prophetától. *Matth.24.v.15. Quod dictum eſt à Daniele Propheta.* Megkereſztelkednec vala ö töle. *Marc. 1.v.5. Baptizabantur ab eo.*

V.

Verba abſtinendi, prohibendi, ſeparandi, accipiendi regunt caſum paſſivorum, ut: Megſzünni az haragtól, *Deſinere ab ira.* ódd magad az föſvénségtöl. *Cave tibi ab avaritia.* Vegyétec el töle, *adimite ipſi.*

VI.

Similiter & operas redimendi verba, ut: Tiz pénzt adoc czinálásátúl; *decem numos do pro elaboratione.* Egy tallért kèr az békötéséért. *Thalerum petit pro ligatura.*

VII.

Emendi, & vendendi verba, regunt ablativum in on, ön, en, *ut:* Három forinton adnac egy Bibliát; *Tribus florenis vendunt Biblia vnica.* tizen otön veſznec egy lovat: *Quindecim emunt equum.* Huſzonhéten egy ökröt, *27. anum bovem.*

VIII.

Mercedis verba regunt Ablativum in ért,*ut:* Penzért tanitnac az Muſikára, *Pro pecunia docent muſicam.* Juhokért ſólgál. *Inſervit pro ovibus.*

IX.

Adjectiva & verba inopiæ regunt ablativum in nékül, & nélkül, *ut:* Szükolkódom penznélkül. *Indigeo pecuniâ.* Szükölkódic bolczeségnélkül, *Jac.* 1. *Indiget ſapientiâ.* Szükös ruha nélkül, *Indigus veſtium.* Megfogyatkozic eledel nékül, *deſtuuitur alimento.*

X.

Adjectiva & verba copiæ regunt ablativum in val & vel, *ut:* Téli arannyal, *plenus, a, um, auro.* Eziiſt vel böves, *argento abundans.* Bevölkedic barommal, *abūdat pecore.* Rakva álnokſággal; *confertus, a, fraude.*

XI.

Similiter ablativo in val & vel *efferuntur, quæ cauſam, inſtrumentum & modum actionis & circumſtantiam ſignificant, ut:* Igaz itélettel itéllyetec. Joh. 7. 24. *juſto judicio judicate.* jo erkölczel kedves; *bonis moribus gratus, a.* Edes beſéddel vigaztal, *dulci ſermone ſolatur.* Megſórom ſórólapattal oket, Jer. 15. 7. *ventilabro ventilabo eos.*

XII.

Quæ materiam ex qua res fit, ſignificant, efferuntur abla-

ablativo in ból *&* bôl,*ut*: Fábol farag egyetmáſt : *ex ligno fabricat varia.* Ertzbôl ônt harangot, *Ex metallo fundit campanam.* Nem minden botbol léſen beretva: *non ex quovis baculo fit novacula.*

XIII.

Quæ ſtudium vel conatũ ſignificant, regunt plerumq; ablativum in ra, re, *ut*: Uraſagra vágynac ſokan, *Ad dominium aſpirant multi*: keveſen igyekeznec ſent életre; *pauci dant operam vitæ ſanctæ.*

XIV.

Terminus temporis qui intelligitur per Quandò, effertur ablativo in val *&* vel, *& cum præpoſitione* elött, után; *ut*: Ez elött három holnappal: *Tribus menſibus ante hâc.* Ez után négy eſtendôvel, *Poſthac tribus annis, poſt triennium.*

XV.

Terminus futuri temporis plerumq; per numerũ ordinale effertur ablativo in ra, re, *ut*: Hatodnapra megjövôc, *Ad diem ſextum redibo.* Harmad eſtendôre vége léſen az hadnac. *Ad tertium annum finis erit belli.*

XVI.

Aliquando tempus futurum ſimpliciter per után *&* mulván *effertur nominativo caſu, ut*: Tizonöt eſtendô után. *poſt quindecim anos.* Ezer hatſáz nyoltz eſtendô elmulván; *milleſimo ſexcenteſimo octavo anno è lapſo.*

Vide fl. 159 num. X.

Dur. hic temporis ... ad 16. ..., Egy eſztendeig ott maradtam.

CAPUT X.

De rectione verbi Infiniti.

I.

Infinitum verbum regitur à finito ſenſus & voluntatis, ut: Halgatni akaroc, *tacere volo.* Akarom hallani, *volo audire.* Tud énekelni, *ſcit cantare.* Mikor hallyátoc funi az déli-ſzelet. *Luc.*12.55. *cũ auditis flantem Auſtrum.*

II.

Per Infinitum efferunt Ungari *etiam ſupinum Latinorum & gerundiũ in di, & dum, ut:* látni megyec, *viſum eo.* Lefekenni mennec; *cubitum eunt.* házhoz ment kenyért enni, *Luc.*14.*v.*1.*domum ingreſſus eſt ad edendum panem.* Néki adom tartani; *Exod.*22.*v.*10. *Ipſi do ad ſervandum.*

Obſervatio.

Regens etiam infinitum eſſe poteſt, ut: Valamit látni akarni, *Aliquid videre velle.* Tudni ſzólni diczéretes, *ſcire loqui laus eſt.*

Anomalum.

Ellipſis regendi eſt, Tudni Olaſzúl, *ſcire Italice: ſcilicet* ſzólni, *loqui.*

III.

Infinita verba cum affixis pronominibus dativum plerumq; expreſſum, interdum implicatum regunt; ut: [illegible] Sokat [illegible]

Sokat kell néki ſzenvedni és megvettetni, *Luc*.17. *Multa oportet eum pati & contemni.* Hogy nékiec imátkozniok kellene; *Luc*. 18.*v*.1. *Quod ipſos orare oporteat.* Ki kell mennem: *Luc*.14.*v*. 18. *oportet me exire*. Az Czáſzarhoz kell menned. *Act*.25.12. *Ad Cæſarem oportet te ire.*

IV.

Obſervandum eſt, verbis potentialib. ſemper infinitũ implicari: licet enim Ungari *verbo Poſſum deſtituãtur, poſſunt tamen omnia verba potentiæ ſignificatione proferre per particulã* hat, *in conjugatione in* nac: *per* het, *in conjug. in* nec; *quæ omnia per Poſſum infinito additum redduntur Latine, ut: à* lát, *videt* láthat, *videre poteſt. à* kér, *petit,* kerhet, *petere poteſt. Sic in anomalis;* lehet *fieri poteſt, à* leſzen: tehet, *facere poteſt, à* téſzen *facit, ponit. & à* lakic, *habitat,* lakhatic, *habitare poteſt. Ab* iſzic *bibit,* ihatic, *bibere poteſt. ab* eſzic, *edit,* ehetic, *edere poteſt. De quibus ſingulis in Etymologia ſatis dictum.*

Capvt XI.

De Participiis infinitis, ſive de Gerundiis participialibus.

I.

Gerundia vel Infinita participialia in va & ve, *Latine redduntur plerumq; per paſſivum perfectum; ut:* Igy vagyon megirva. *Luc*.24.*v*.46. *Sic eſt ſcriptum.* Kit Fœlix hagyott fogva. *Actor*.25.14. *quem Fœlix*

reliquit captivum. Talállya azt megſepervé és megkeſitve, *Luc.*11.25.*invenit eam, eum, id, verſam & ornatam*. Megtalálac az tizenkét tanitványokat egybegyülve. *Luc.*24.33.*Invenerunt duodecim diſcipulos congregatos.*

II.

Participia infinita vel gerundia participialia in ván *&* vèn, *ſæpe conjunguntur cum verbis cognatæ ſignificationis, & exponuntur plerumq; aut per participium præſens in ns, vel per gerundium in do; ut*: várván vártam az Urat: *Pſal.*40.1. *Expectans expectavi Dominum, vel expectando expectavi*. Ezt mondvàn: halván hallyatoc és nem értitec. *Act.*28.26. *Hoc dicens: audiendo audietis & non intelligetis*. Térdre leeſvén és akarvàn ö tölé valamit kérni. *In genua procidens & volens aliquid ab ipſo petere. Matth.*20.20. Elmenvén mutaſſátoc meg magatokat. *Luc.*17.14. *Abeuntes oſtendite vos. &c.*

III.

Sunt & alia infinita in ton *&* tön *vel* ten, *quæ tantum ſuis verbis præponuntur & eorum continuá & frequentem actionem vel paſſionem ſignificant; ut:* Mondton mondgya, *dictitat, continuè dicit*. Alton állaſ, *reſtitas vel jugiter ſtas*. Kérten kér, *continuè petit, rogitat*. Menten megyen, *continuè it, pergit jugiter*. Etten eſic, *eſitat*. itton iſic, *potitat, perpotat jugiter*. Jötön jö, *ventitat, adventat, frequenter venit, vel continuè redit, &c.*

CAPUT XII.

De rectione varii finis ambigua.

Rectio varii finis eſt ambigua, vel duplicata.

Ambigua eſt quando una vox varios fines promiſcuè regit. & primaria quidem rectio eſt caſus recti vel obliqui.

I.

Interjectiones Ihon, ne, ne meg, *nominativum vel dativum regunt; ut:* Ihon o, *ecce ille.* Ahun Peter, *en illic Petrus.* Ihon néked János. *Ecce tibi Johannes.* Ne az penna, *en pennam.* Ne-meg konyved, *En tibi tuum librum.*

II.

Interjectio jay, *vocativum vel dativum regit, ut:* Jay Ur Iſten hová lol el? *Ah domine Deus quo receſſiſti?* Jay fejem jay fejem! 2. *Reg.* 4. 19. *Væ caput, ô caput meum!* Jay nékem, *Job.* 10. 15. *Væ mihi.* jay tenéked ki koborlaſ. *Eſai.* 1. 1. *Væ tibi qui prædaris.*

III.

Adjectiva participialia ſtudii notitiæ, deſiderii, regunt nominativum, dativum vel accuſativum, ut: Iras tanolo *literas diſcens.* Enec ſzerző, *Cantionum compoſitor.* Pénznec kivánója. *Pecuniæ cupidus.* ſokat kivánó, *multicupidus, multa cupiens.*

IV.

Verba ſzolgálni *ſervire & ſegiteni juvare, regunt dativum, accuſativum & ablativum in* ért, *ut*: Szolgáloc Iſtennec, *Servio Deo*. Kemény urat ſzolgálſz, *Duro domino ſervis*. Segitéc néki, *Adjuvo ipſum*. Szegényeket ſegitünc, *Pauperes juvamus*. örömeſt ſzolgál az pénzért, *libenter ſervit pro pecunia*.

V.

Félni, *timere*, rettegni, *formidare, nunc accuſativũ nunc ablativũ regunt in* tól, tõl, *ut*: Félem Iſtenemet, *Timeo Deum meum*. Féllyed az Urát, *Time Dominum*. Félem és rettegem az mennyei Iſtent, *Timeo & formido cœleſtem Deũ*. Nem fél az haláltol, *Non timet ſibi à morte*. Nem retteg az ördögtõl, *Non formidat Diabolum*.

VI.

Gondoloc *cum Cogito ſignificat, accuſativum regit. ut*: minden jot gondoloc, *omne bonum cogito*. gonoſzt gondol ſzivében, *malum cogitat in corde ſuo*.

Quando verò exponitur per Curo ablativum regit in val & vel; *ut: mit* gondoloc az biróval? *quid curo judicem?* Semmit nem gondola Moſeſſel. *Actor*. 7. 27. *Nihili fecit, vel non curavit Moſen*.

VII.

Gondolkodom, elmélkedem, *meditor, conſidero, regũt ablativum in* ról & röl, & on, õn, en, *ut*: Gondolkodom Iſtennec dolgairol, *meditor vel perpendo*

Dei

Dei opera. Elmélkedgyel az Urnac jo téteményiről, *cogita de beneficiis domini:* Azon gondolkodic. *Hoc vel illud cogitat, meditatur.* Ezen elmélkedem, *ſuper hac re cogito, hoc conſidero.*

VIII.

Méltó, illendő, *dignus, a, conveniens, regunt ablativos, in* ra, re, & hoz, hőz; *ut:* Méltó halálra, *dignus, a, morte.* Büntetéſre méltó, *Luc.* 12.48. *Pœnâ dignus, a.* Illendő ez hellyre, *conveniens huic loco.* Teremtſetec pœnitenciahoz illendő gyümölczöt, *Matt.* 3.8. *Ferte pœnitentia dignum fructum.* Nem mélto én hózzám. *Matt.* 10.38. *Non eſt me dignus, a.*

IX.

Adjectiva quantitatis in ni, *& verba dimenſionis & diſtantiæ nominativum regunt, vel Ablativũ in* ra, re, *ut:* Négy ſingni az hoſſa: *Quatuor ulnæ longitudo ejus.* Három melföld Herborna Marpurgtól, *Tribus miliaribus diſtat Marpurgo Herborna.* Es mikor bémentec vólna huſonöt vagy harmintz futamatra. *Joh.* 6.19. *Et cum ingreſſi eſſent ad ſtadia viginti quinq; vel triginta.*

X.

Accuſativo, vel ablativo in ig, *effertur temporis ſpatium, quod per Quandiu intelligitur; ut:* Huſ eſtendőt élt, *viginti annos vixit.* Negyvenhat eſtendeig épitetött ez templum, *Joh.* 2.20. *Quadraginta ſex annis ædificatum eſt hoc templum.*

XI.

Propria nomina oppidorum quorundam per ablativum in ba *&* be, *motum ad locum: in* ban *&* ben, *quietem in loco: in* ból *&* bôl *motum de loco ſignificant; ut:* Poſonba megyec, *Poſonium proficiſcor.* Menénc az utan Romaba, *Actor.* 28. *Ivimus poſtea Romam.* Debrecenbe megyen, *Debrecinum it.* Mikor menne Jeruſalembe, *Luc.* 17. 11. *cum proficiſceretur Hieroſolymam.* Coloſvárban ſzületett, *Claudiopoli, vel Clauſenburgi natus, a.* Vala egy tanitvány Damaſcumban, *Act.* 9. 8. *Erat quidam diſcipulus Damaſci.* Debrecenben tanult, *Debrecini ſtuduit.* Jeſus ſületett Bethlehemben, *Matth.* 2. 1. *Jeſus natus eſt Bethlehemi.* Poſonbol jonec, *Poſonio veniunt.* Debrecenbol költözött Váradra, *Debrecino migravit Varadinum.*

XII.

Aliorum oppidorum nomina propria per ablativum in ra, re *motum ad locum; in* an, en, on, ön, *quietem in loco: in* rol, röl, *motum de loco ſignificant; ut:* Caſsára ment, *Caſſoviá ivit.* Viſſa megyec Szentzre, *Redeo Szencinum.* Tordán lakic, *Tordæ habitat.* Váradon ſületett, *Varadini natus eſt:* Göntzön neveltetett fel, *Göncini educatus eſt.* Szentzen lettem ez világra, *Szencini editus ſum in hanc lucem:* Caſsárol jött Marpurgumba. *Caſſoviá venit Marpurgum.* Peſtröl megyen Vátzra, *Peſto it Vacium.*

Quæ-

XIII.

Quædam propria oppidorum nomina indifferenter uſurpantur utrisq; ablativis, in ba, be, *&* ra, re: *in* ban, ben, *&* án, on, en; *In* rol, rǒl; *&* ból, bǒl, *ut*: Budába, *vel* Budára megyec, *Budam proficiſcor*, Budában *vel* Budán laknac, *Budæ habitant*. Budábol *vel* Budárol jǒnec, *Budâ veniunt*. Gyǒrre *vel* Gyǒrbe, kéßülǒc. *Jaurinum iter paro*. Peſtben *vel* Peſten ßületǒtt, *Peſti natus, a, eſt*. Gyǒrbǒl *vel* Gyǒrrǒl jǒttünc, *Javarino venimus*.

XIV.

Pleraq; autem oppidorum nomina motum per locum ſignificant ablativo in án, on, ǒn, en, in; *ut*:

Caniſán		*Caniſâ*	
Szikßón	ment	*Szikſzoviâ*	*tranſ-*
Lǒczén	által	*Leutſchoviâ*	*ivit.*
Kǒrmǒndǒn		*Kǒrmǒndino*	
Szepſin		*Szepſino*	

Sunt & alia quædam oppidorum nomina, quæ præter varios illos ablativos ſolo accuſativo câſu ſignificant quietem in loco & motum per locum, ut: Szakmárt lakic, *Szathmarini habitat*; Gyǒrǒtt ßületett *Jaurini natus eſt*. Eperjeſt vǒtt házat, *Eperjeſini emit domum*. Tartzalt eſic ſokadalom. *Tartzalini habentur nundinæ*.

Berekßáßt		*Berekßáßio*	
Gyǒngyǒſt	men-	*Gyǒngyǒſino*	*Iter fecerunt.*
Terebeſt	tenec	*Terebeſio*	
Takſont	által	*Taxonio*	

Obſervatio.

Hac Syntaxi & regionum nomina propria, & quorumvis locorum appellationes verbis junguntur, ut: Németorſzágba jöttem Magyarorſzágbol. *In Germaniam veni ex Ungaria.* Oláſzorſzágban kevés Magyaroc tanulnac. *In Italia pauci Ungari ſtudent.* Az városból kimegyec az haraſztra, *ex civitate exeo in quercetum.* Házamból kertembe sétáloc; *è domo mea in hortum meum ſpatior, deambulo*: Kifutoc az mezöre, erdöre, rétre. *Excurro in campum, ſylvam pratum.* Mezön réten, homokon jároc, *in campo, prato, ſabuleto ambulo.* Kertben, ſzölöben munkálkodnac, *in horto, vinea, operantur.* Mezöröl jönec, *Rure redeunt.* Kertböl jövünc, *ex horto redimus.*

CAPUT XIII.

De rectione duplicata.

Rectio duplicata eſt, quando una vox ſimul regit plures fines, qui ſunt ſemper ferè diſſimiles.

I.

Ad, *dat*: küld, *mittit*; hágy, *relinquit*: *& quædam alia cognatæ ſignificationis verba dativum regunt cũ conſequente ablativo vario, ut*: konyvet adott néked ajandékon, ajandékul, ajandékba: *Librum dedit tibi dono.* Szólgámat küldom néki ſegetségére, ſegetſégül: *ſervum meum mitto illi ſubſidio, vel, in auxilium.* Konyveimet hagyom gazdámnac zálagba *vel* zálagul: *Libros meos relinquo hoſpiti meo pignori, vel pro pignore.* *Acti-*

II.

Activa quædam accuſativum regunt cum ſequente ablativo in ra,re,*ut:* Tanitlac tégedet Grammaticara, *Doceo te Grammaticam.* Az Ur tanittya kezeimet hadakozáſra, és az én uyjaimat az viadalra, *Pſ.* 144. 1. *Dominus docet manus meas bellum, & digitos meos prælium.* Megtanitlac titeket az Urnac félelmére. *Pſal.* 34.12. *Docebo vos Domini timorem.*

III.

Secundaria verba activa regunt accuſativum cum conſequente ablativo in val *&* vel; *ut:* Megláttatom ſebeimet az orvoſſal: *Faciam ut videat vulnera mea medicus.* Megſepretem házamat ſolgámmal, *Purgare faciam domum meam per ſervum, vel: jubeo ut verrat domum meam ſervus meus.*

IV.

Cognationis & affinitatis nomina poſſeſſiva dativum regũt, ut: Rokonom nékem Demeter, *cognatus mihi (eſt) Demetrius.* Néked sógorod az Peter. *Tibi affinis (eſt) Petrus.* Attyafia néki az Kelemen: *Frater ipſi eſt Clemens.*

V.

Verba debendi dativum perſonæ regunt cum ſequente ablativo in val, vel; *ut:* A dos nékem tiz forintval; *debet mihi* 10. *ſlorenos.* Tartozic Iſtvannac negyven pénzel; *debet Stephano* 40. *nummos.*

De convenientia & rectione duplicata caſus Mutativi Ungarici.

I.

Verba hæc, téßen, *facit*; léßen, *erit, fit*; változic, *mutatur*; *Mutativum regunt*, *conſequentibus caſibus diverſis, ut:* Bévölködövè téßen téged ad Ur minden joval: *Deut.* 18. *Abundantem faciet te Dominus omni bono.* ö téßen tégedet fövè nem farkà: *ipſe faciet te in caput non in caudam.* Kiczoda tött engemet birovà vagy oßtovà, *Luc.* 12. 14. *Quis fecit me judicem vel partitorem.* Hamuvà léßen az mi teſtünc, *Sap.* 2. *v.* 3. *Cinis erit corpus noſtrum.* Szükölködövè tétettél az Urtol: *Egenus factus es à Domino.* Az Iſtentöl tetött Urrà és Chriſtuſsà. *Act.* 2. 36. *A Deo factus eſt in Dominum & in Chriſtum.* Semmivè léßen ez világnac diczösége: *In nihilum abibit mundi gloria.* Kigyóvà változic az Moſes veßßeje: *In ſerpentem mutatur Moſis virga.* Chriſtus az vizet borrà változtattya, *Chriſtus aquam in vinum convertit.*

II.

Adjectivum participiale additur permutativo cum conſequente nomine cujuſvis ſpeciei & qualitatis, ex qua in aliam ſpeciem & qualitatem facta eſt mutatio; ut, Teſtè lött Ige, *verbum caro factum.* Kigyóvà változott veßßö, *in ſerpentem converſa virgā.* Az borrà változott vizet megkoſtollya: *In vinum mutatam aquam guſtat.* Az verrè változott vizeket nem ihattyác: *in ſanguinem converſas aquas bibere nō poſſunt.*

Digitized by Google

poſſunt. Szeppè változott,*pulcer,a,um. factus, a, eſt.* Ruttà lött,*turpis,e,factus,a,um,eſt.*

De rectione Elliptica.

Elliptica oratio rara eſt apud Ungaros,*eliſiones tantùm fiunt interdum certarum vocularum & ſyllabarum, idq; in contracta & ligata oratione, ut:*

Nem t'om minec hijác. *Neſcio quomodo vocetur, pro* Nem tudom, *Non ſcio.*

Iſten' gyonap.*pro* Iſten adgyon jo napot: *Deus det bonum diem, ſcilicet* néked, néktec.*Tibi, vobis.*

Fogadgy' Iſten.*pro* fogadgya Iſten: *Suſcipiat Deus vel acceptet: aut annuat ſcilicet voto, votis, tuo, veſtris.*

Singularis.		*Pluralis.*	
Mettßen	mit téßen *quid*	mettßenec	mit téßnec
Mettßeß *pro*	mit téßeß *face-*	mettßetec *pro*	mit téßtec
Mettßec	mit téßec *ret*	mettßünc	mit téßünc.

Et hæc plerumq; Ablativum regunt in val & vel, *ut:* Mettßen az pennával? *quid faceret cū pennā?* Mettßünc az vendéggel? *Quid faceremus cum conviva?*

Sequentia verò, hæc, Medgyen, medgyeß, medgyec, *& plur.* medgyenec, medgyetec, medgyünc? *pro* mit tegyen, *quid faciat?* Mit tegyenec? *Quid faciant? Dativum requirunt: ut,* medgyen néki? *Quid faciat ipſi.* Medgyünc néki hogyha David Uratoc? *Verl a Nabalis: Quid tùm, ſi David Dominus veſter eſt)?*

De Diſtinctione.

Diſtinctiones eædem hic ſunt, quæ Latinorum.

Colon, quod notatur duobus punctis, ita :
Periodus notatur unico puncto, ita . Et initio habet literam majuſculam.
Comma notatur virgula curua, ſic ,
Parentheſis ſignatur ita ( )
Signum interrogationis eſt ?
Exclamationis !

FINIS.

Lectori

Digitized by Google

Lectori Chriſtiano S.

Quum alioqui vacaturæ eſſent hæ paginæ, placuit quædam Fidei noſtræ capita hîc apponere cum Latina eorum verſione: in quibus Linguæ Ungaricæ ſtudioſus Lector, Præceptionum Grammaticarum poſſit periculum facere & eas ad uſum accommodare.

Az Urnac Imátſaga, *Matt.6.v.9.*

MI Atyánc ki vagy az mennyekben, ſzenteltesſéc meg â te neved:

Jöjön el az te orſzágod: légyen meg â te akaratod, mint az menyben, ugy itt ez földönis.

Az mi mindennapi kenyerünket add meg nékünc ma:

Es boczáſd meg minékünc az mi vétkeinket, miképpē miis megboczátunc azoknac, az kic mi ellenünc vetkeztenec.

Es ne vigy minket az kiſértetbe, de ſzabadits meg minket az gonoſztól. Mert tiéd az orſzág, az hatalom, és â diczöſég, mind öröckè, Amen.

Oratio Dominica, Matth.6.v.9.

PAter noſter, qui es in cœlis, ſanctificetur nomen tuum:

Adveniat regnum tuum, fiat volūtas tua, ſicut in cœlo, ita etiam in terra.

Panem noſtrū quotidianum da nobis hodie.

Et remitte nobis debita noſtra, ſicut & nos remittimus debitoribus noſtris.

Et ne nos inducas in tentationem, ſed libera nos à malo. Quia tuum eſt regnum, & potētia, & gloria in ſecula. Amen.

Articuli Fidei.	*Agazati az Hitnec.*
Credo in Deum Patrem omnipotentem, creatorem cœli & terræ:	Hiſzec egy Iſtenbe, mindenhato Atyába, mēnec és földnec teremtőibe:
Et in Ieſum Chriſtum Filium ejus unigenitū, Dominum noſtrum: qui cōceptus eſt è Spiritu ſancto, natus ex Maria virgine: Paſſus ſub Pontio Pilato, crucifixus, mortuus & ſepultus; deſcendit ad inferos tertia die reſurrexit ex mortuis: aſcendit in cœlum, ſedet ad dexterā Dei Patris omnipotentis: inde ventūrus ad judicandum vivos & mortuos.	Es Jeſus Chriſtusba, ő egyſzülött Fiába, mi Urunkba: ki fogantatéc ſzent Lélectől, ſzületéc ſziz Mariatól: Kinzatéc Poncius Pilatuſnac alatta, meghala és eltemettetéc: ſzálla poklokra: harmad napon föltamada az halottac közül: fölméne mennyekbe, ül az mindenhato Atyaiſtennec jobkéze felől: Onnan léſzen eljövendő itélni eleveneket és holtakat.
Credo in Spiritum ſanctum: Credo ſanctam Eccleſiam catholicam. ſanctorum communionem, remiſſionē peccatorum, carnis reſurrectionem, & vitam æternam, Amen.	Hiſzec ſzent Lélekbe: hiſzec egy közönſéges Keresztyén anyaſzent Egyházat, ſzenteknec eggyeſſégét, büneinknec megboczánattyát, teſtnec föltámadáſát, és az öröc életet, Amen.

Az tiz Paranczolat, Exod.20.Deut.5.

ES az Iſtenſzolà mindezeket az igéket, mondván:

Elsö Paranczolat.

Halgaſd meg Izraël: En vagyoc az te Urad Iſtened, ki tégedet kihoztalac az Egyiptomnac földéböl, azſzólgálatnac házából. Ne legyenec tenéked én elöttem idegen Iſtenid.

Máſodic.

Ne czinálly magadnac faragott képet, és ſemmi haſonlatoſságot azoknac formájára, mellyec oda fel az égben vadnac, ſe azoknac formájára, mellyec az földön itt alatt vadnac, ſe azoknac, mellyec az vizben föld alatt vadnac. Ne hajolly meg azoc elött, és ne tiſztellyed azokat: mert én vagyoc az te Urad Iſtened, erös boſzſzuálló, ki megbüntetem az atyáknac vétkeket az fiakban, harmad és negyed izigien, azokban az kic gyülölnec engemet. Es itt

Decalogus, Exodi 20. Deut. 5.

ET loquutus eſt Deus omnia hæc verba, dicendo:

Primum Præceptum.

Audi Iſraël: Ego ſum Jehova Deus tuus, qui te eduxi è terra Ægypti, è domo ſervitutis. Non habebis Deos alienos coram me.

Secundum.

Ne facito tibi ſculptile, aut ullam imaginem eorũ, quæ ſurſum in cælo ſunt, aut quæ in terra infra, aut quæ in aquis infra terram. Ne incurves te coram illis, neq; colas ea: nam ego ſum Dominus Deus tuus fortis Zelotes, qui vindico iniquitatem patrum in filios, uſq; in tertiam & quartam generationem eorum qui me oderint. Et fa-

ciens miſericordiam in millia eorum, qui diligunt me & obſervant præcepta mea.

galmaſſagot czelekeſſem ezeriglen, azokkal á kic engemet ſzeretnec, és megtarttyác az én paranczolatimat.

Tertium.

Ne aſſumito nomen Domini Dei tui invanum: nam non relinquet Dominus eum impunem, qui nomen ſuũ invanũ aſſumſerit.

Harmadic.

Az te Uradnac Iſtenednec nevét hijába ne vegyed: mert nem hadgya az Ur büntetéſnélkül azt, az ki az ő nevét hijába véſzi.

Quartum.

Memento diem Sabbathi, ut eũ ſanctifices: ſex diebus operaberis, & facies omne opus tuum: Septimo verò die Sabbathũ eſt Domino Deo tuo. Non facito ullum opus, neque tu neque filius tuus, neq; filia tua: neque ſervus tuus, neq; ancilla tua: neque jumentum tuum: neq; advena, qui eſt intra portas tuas. Nã ſex diebus creavit Dominus cœlum & terrã, & mare & omnia in iis exiſtẽtia: & requievit die

Negyedic.

Megēlekezzél az Szombatrol, hogy azt meg ſzentellyed: hat napon múnkálkodgyál, és minden dolgodat elvégezzed: Heted napon az te Uradnac Iſtenednec Szombattya vagyon. Sēmi dolgot ne tégy ſe te, ſe fiad, ſe leányod: ſe ſzólgád, ſe ſzólgálóleányod: és ſemmi barmod, ſe az te jövevényed, melly az te kapuidközt vagyon. Mert hat napon teremté az Ur az mēnyet és az földet, â tengert, és mind azokban való állatokat: és megnyúgovéc heted napon:

pon: Azért megáldá az Ur az ſzombatot, es megſzentelè azt.

Ötödic.

Tiſztellyed az te atyádat és â te anyádat, hogy hoſzſzú ideig élly az földon, mellyet az te Urad Iſtened ád tenéked.

Hatodic.

Ne ölly.

Hetedic.

Ne paráználkodgyál.

Nyoltzadic.

Ne orozz.

Kilentzedic.

Ne mondgy az te felebarátod ellen hamis tanúſágot.

Tizedic.

Ne kivánnyad az te felebarátodnac házát: ne kivánnyad az te felebarátodnac feleſégét, ſe ſzolgáját, ſe ſzolgálóleányát, ſe ökrét ſe ſzamárát, és ſemmi nemü marháját.

ſeptimo: Idcircò benedixit Dominus diei ſabbathi, & ſanctificavit eum.

Quintum.

Honora patrē tuum & matrē tuam, ut diù vivas in terra, quam Dominus Deus tuus daturus eſt tibi.

Sextum.

Ne occîdito.

Septimum.

Ne mœchator.

Octavum.

Ne furator.

Nonum.

Ne dicito contra proximū tuum falſum teſtimonium.

Decimum.

Non cōcupiſces domum proximi tui: non concupiſces uxorē proximi tui, non ſervum, non ancillam, non bovem, non aſinum, neq; ullam rem ipſius.

O ſi populus meus auſcultaſſet mihi, ſi Iſraelita in viis meis ambulaſſent!

Vel momento inimicos eorũ fuiſſem depreſſurus; & in hoſtes eorum convertiſſẽ manum meam.

Oha azén népem halgatott vólna engemet, és az Izraël az én útaimban járt vólna:

Az ő ellenſegeket hirtelenſéggel megaláztam vólna, és azoc ellen fordítottam vólna az én kezemet.

FINIS. VEGE.

Volim et Movim, servarit accentus in
prima semp: ut Voliti Moviti.
U thinzkoy govorinici tiba ye naroc
k' imenom pripisati i nowinski broy.

Mellyre, pfersz kerre.
Tronynak, pfersz Tronnak

Semmi Egy sincs. p nullus.

[illegible] della [illegible] [illegible] Tu la
[illegible] pia Virgo
[illegible] salvator mundi [illegible]
Mater [illegible] [illegible]:
[illegible] Rex [illegible] Conditor [illegible]
Coeli Regina Virgo divina
Oszlovtora O Coeli rosa

Meg [illegible] a tyuk, az ki öreg tyukanyat szülte.
Meg [illegible] a tyuk, ki az öreg tyukanyat szülte.
Ki [illegible] Szült et [illegible].

Digitized by Google

Digitized by Google

[illegible]

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google